

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER MAVİ MARMARA RAPORU

İNSANİ THE FOUNDATION FOR
YARDIM VAKFI HUMAN RIGHTS AND
FREEDOMS AND
HUMANITARIAN RELIEF

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER MAVİ MARMARA RAPORU

27 EYLÜL 2010

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi Uluslararası Vaka İnceleme Heyeti'nin
Mavi Marmara Raporu, İHH İnsani Yardım Vakfı tarafından
Türkçeye tercüme edilerek kamuoyunun istifadesine sunulmuştur.

İnsan Hakları Konseyi

On beşinci oturum

Gündem maddesi 1

Kuruluşla ve usulle ilgili hususlar

İsrail'in insani yardım taşımakta olan gemilerden oluşan filoya düzenlediği saldırıdaki uluslararası hukuk ihlallerini -uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukuku dâhil olmak üzere- inceleyen Uluslararası Vaka İnceleme Heyeti (*International Fact-Finding Mission*) raporu

Özet

İşbu rapor, 2 Haziran 2010 tarihinde A/HRC/RES/14/1 sayılı kararla Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Konseyi tarafından, İsrail askerî kuvvetlerinin Gazze'ye gitmekte olan İnsani Yardım Filosu'na yaptığı, dokuz kişinin hayatını kaybetmesi ve pek çok kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan 31 Mayıs 2010 tarihli müdahaleyi, uluslararası hukuk ihlalleri açısından (insancıl hukuk ve insan hakları hukuku dâhil olmak üzere) incelemek üzere kurulan Vaka İnceleme Heyeti tarafından hazırlanmıştır.

İşbu rapor, filoya yapılan müdahaleyle ilgili gerekli bilgileri vermekle beraber, yürürlükteki uluslararası yasaları da gözler önüne sermektedir.

Vaka İnceleme Heyeti Cenevre, Londra, İstanbul ve Amman'da 100'den fazla görgü tanığının ifadesine başvurmuştur. Bu ifadeler ve ulaşılan diğer bilgiler ışığında Heyet'in 31 Mayıs 2010 tarihli müdahaleyi çevreleyen şartları ve müdahale sonrası yaşananları ayrıntılarına inerek incelemesi mümkün olmuştur. İşbu rapor, müdahale öncesindeki duruma ait bilgilerin takdiminin ardından filodaki altı geminin her birine ve akabinde 6 Haziran 2010 günü yedinci gemiye yapılan müdahaleler, dokuz yolcunun ölümü ve pek çoğunun yaralanması ile yolcuların İsrail'de gözaltına alınması ve daha sonra sınır dışı edilmeleri konularında yapılan tahkikatı içermektedir.

İşbu rapor, olayların mahiyeti ve gelişimiyle ilgili olarak Heyet'in yapmış olduğu hukuki tespitler doğrultusunda, uluslararası hukukun -uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukuku dâhil olmak üzere- ihlal edilip edilmediğinin tespitini içermektedir.

Vaka İnceleme Heyeti, filoya düzenlenen müdahale sırasında ve yolcuların sınır dışı edilmelerine kadar geçen gözaltı sürecinde İsrail silahlı kuvvetlerince -uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukuku da dâhil olmak üzere- bir dizi uluslararası hukuk ihlalleri işlendiği kanaatine ulaşmıştır.

İçindekiler

	<i>Paragraflar</i>	<i>Sayfa</i>
I. Giriş	1-25	5
A. Görev ve yetki tanımı	1-17	5
B. Yöntem	18-25	8
II. Arka Plan	26-74	9
A. İçerik	26-45	9
B. İlgili mevzuat	46-74	16
III. İsrail donanmasının filoya müdahalesi ve bunun sonuçları	75-257	25
A. Gazze filosu organizasyonu ve İsrail hükümetinin tepkisi	75-105	25
B. İsrail donanmasının Gazze filosuna 31 Mayıs 2010 günü yaptığı müdahale	106-182	32
C. Filo yolcularının İsrail’de alıkonması ve sınır dışı edilmeleri	183-233	54
D. İsrail otoritelerinin eşyalara el koyması ve bunların iadesi	234-249	66
E. Filoya katılan İsrail vatandaşlarının karşılaştıkları sonuçlar	250-257	70
IV. Hesap verme yükümlülüğü ve hukuki yollara müracaat	258-259	71
V. Sonuç	260-278	71
 Ekler		
I. Vaka İnceleme Heyeti’nin çalışma ilkeleri		76
II. İsrail’in Cenevre-BM Daimi Temsilciliği ve Cenevre’deki diğer uzman		76
kuruluşlar ile Vaka İnceleme Heyeti arasındaki yazışma kayıtları		78
III. Filodaki gemilerin listesi		91

I. Giriş

A. Görev ve yetki tanımı

1. İnsan Hakları Konseyi, 2 Haziran 2010 günü aldığı 14/1 sayılı kararla Gazze'ye "insani yardım götüren gemilerden oluşan filoya düzenlenen İsrail saldırılarından kaynaklanan uluslararası hukuk ihlallerini, uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukuku gibi açılardan incelemek üzere bağımsız bir uluslararası Vaka İnceleme Heyeti kurulmasını" kararlaştırdı. Aynı kararla Konsey Başkanı'na söz konusu Vaka İnceleme Heyeti'nin üyelerini tayin yetkisi verildi ve bundan sonra "Heyet" olarak adlandırılacak olan bu uluslararası bağımsız Vaka İnceleme Heyeti'nin vardığı sonuçları İnsan Hakları Konseyi'nin on beşinci oturumunda sunması istendi.¹

2. Yedi hafta sonra, 23 Temmuz 2010 tarihinde, Uluslararası Ceza Mahkemesi emekli hâkimlerinden ve Trinidad ve Tobago'nun eski hukuk müşaviri Sayın Hâkim Karl T. Hudson-Phillips, İnsan Hakları Konseyi Başkanı tarafından Heyet başkanlığına atanmıştır. Heyete atanan diğer üyeler ise; BM himayesindeki Sierra Leone Özel Mahkemesi'nin eski başsavcısı Birleşik Krallık'tan "Sir" ve Birleşik Krallık hukuk müşavirliği unvanına haiz Sayın Desmond da Silva ile Uluslararası Asya Pasifik Kadın Hakları Eylem Takip Platformu yönetim kurulu kurucu üyesi ve Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi eski üyesi Malezya'dan Mary Shanthi Dairiam'dır.

3. Âdet olduğu üzere, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (*Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights-OHCHR*), Heyet'e destek olması için bir sekreteryaya birimi kurmuştur. Ayrıca, Heyet'te görevli uzmanlara adli patoloji, askerî konular, ateşli silahlar, deniz hukuku ve uluslararası insancıl hukuk konularında harici bilirkişi desteği de sağlanmıştır.

4. Heyet, kendisine verilen görevin Gazze istikametinde ilerlemekte olan gemilere İsrail askerlerinin çıkışını çevreleyen şartları ve olayları inceleyerek, bu süreçte uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukuku açısından uluslararası hukuk ihlallerinin gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmek olduğunun bilincindedir.

5. İnsan Hakları Konseyi işbu kararıyla İsrail'in insani yardım taşıyan gemilere düzenlediği "saldırı" sonucu ortaya çıkan uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukuku "ihlallerinin" incelenmesi için bir Heyet kurulması talimatını vermiştir. İlgili karar, henüz herhangi bir inceleme yapılmaksızın uluslararası hukuk "ihlallerinin" -uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukuku dâhil olmak üzere- varlığını peşinen kabul etmiş gibi anlaşılmaktadır. Karardaki ifadelerden anlaşıldığı üzere, gemilerde insani yardım

¹ Karar 32'ye karşı 3 oyla kabul edildi, 9 üye çekimser kaldı.

taşıdığı ve İsrail'in filodaki gemilere "saldırıları" düzenlediği tespit edilen gerçeklermiş gibi görünmektedir.

6. Heyet, kendisine verilen görevi bu tür varsayımlar üzerine bina etmek gibi bir anlayışa yönelmemiştir. Heyet'in, gerçekleri tespit ederek karara varmadan önce herhangi bir tavır belirlemesi beklenemezdi. Aynısını İsrail silahlı kuvvetlerine atfedilen fiiller konusunda da söylemek mümkündür.

7. İsrail silahlı kuvvetlerinin bir gemi filosuna müdahale ettiğine ve gemilerin insani yük taşıdığına genel olarak kimsenin itirazı yoktur. Heyet kendisine verilen görevi, gerçekleri ve olayları olduğu gibi kesin olarak tespit etmek ve bunların sebeplerini ve eğer varsa benzer durumların hukuki meşruiyetini incelemek olarak mütalaa etmiştir.

8. Cenevre'de kurulan Heyet'in çalışmalarına resmî olarak 9 Ağustos 2010'da başlaması kararlaştırılmıştır. O tarihten kısa bir süre önce, 2 Ağustos 2010'da, BM Genel Sekreteri "31 Mayıs'ta gerçekleşen filo hadisesiyle ilgili bir İnceleme Paneli (*Panel of Inquiry*)"nin kurulduğunu duyurmuştur. Genel Sekreter, İnceleme Paneli'nin tam olarak hangi hususta inceleme yapacağından bahsetmeksizin, Panel'in "Güvenlik Konseyi Başkanlık Bildirisi"ne dayanarak kendisine verilen görevi layıkıyla yerine getireceği" ümidinde olduğunu ifade etmiştir.

9. İnceleme Paneli, gelecekte olabilecek benzeri vakaları engellemek için tavsiyelerde bulunmak maksadıyla ulusal düzeydeki incelemelerin raporlarını teslim alma ve inceleme yetki ve sorumluluğu ile donatılmıştır.²

10. Hem İsrail hem de Türkiye, sırasıyla 15 Temmuz 2010 ve 10 Ağustos 2010 tarihlerinde ulusal düzeyde soruşturma başlattıklarını duyurmuşlardır.

11. İşbu Heyet'in görüşüne göre, Genel Sekreterlik tarafından yetkilendirilen İnceleme Paneli'nin görevi, Heyet'in görevinden farklı ve ayrıdır; zira İnceleme Paneli'nin temel hedefi "Türkiye ve İsrail arasındaki ilişkileri ve Ortadoğu'daki genel durumu müspet yönde geliştirmek" olarak ifade edilmiştir.³

12. İşbu rapor yazıldığı sırada, İsrail'deki soruşturma ile ilgili oturumların Hâkim Turkel başkanlığında sürmekte olduğu Heyet'e bildirilmiştir.⁴ Heyet hem internetten hem de başka kaynaklardan bu soruşturmada tanıklığına başvuru yapan kişilerin ifadelerine ulaşmıştır. Öyle görülüyor ki, ifadeler kısmen kamuya kapalı oturumlarda verilmiş ve bu ifadelerin dökümleri Heyet'e sunulmamıştır. Heyet'in bildiği kadarıyla Türkiye hükümeti tarafından açılan soruşturmaya ait bir ön rapor, BM Genel Sekreteri'nin kurduğu İnceleme Paneli'ne 1 Eylül 2010'da teslim edilmiştir.

² BM Genel Sekreterliği Sözcülüğü'nden yapılan 2 Ağustos 2010 tarihli günlük basın bildirisi. <http://www.un.org/News/briefings/docs/2010/db100802.doc.htm>.

³ Bkz.: Dipnot 2.

⁴ Ekler bölümünde bkz.: Heyet ile İsrail Daimi Temsilciliği arasındaki yazışmalar.

13. Heyet, görevini ifa edebilmek için konuyla alakalı tarafların ve ilgililerin mümkün olduğu kadar geniş bir kesimiyle, özellikle de Türkiye ve İsrail hükümetleriyle, irtibat ve iş birliği içinde olması gerektiğine karar vermiştir. Heyet, Cenevre’de İsrail, Ürdün, Türkiye, Birleşik Krallık, ABD Daimi Temsilcileri ve Filistin’in BM nezdindeki Daimi Gözlemcisi ile görüşmeler yaparak önemli destek sağlamıştır.

14. Heyet, kendisine verdiği yerinde ve konuyla alakalı bilgilerden dolayı Türkiye’ye duyduğu minnettarlığın; ayrıca İstanbul, Ankara ve Amman’daki ziyaretlerinde gösterilen yardımlar sebebiyle Türkiye ve Ürdün hükümetlerine arz etmek istediği teşekkürlerin kayda geçmesini istemektedir.

15. Heyet ayrıca Ankara ve Amman’daki BM Kalkınma Programı (*United Nations Resident Coordinators*) ve BM Mukim Koordinatörlüğü (*United Nations Development Programme-UNDP*) birimlerine sağladıkları destek için teşekkürlerini sunar. Bunlara ilaveten özellikle Gazze Şeridi’ndeki durum ile ilgili olarak Heyet’e bilgi veren BM İşgal Altındaki Filistin Topraklarında İnsani İlişkiler Koordinasyon Dairesi (*Office for the Coordination of Humanitarian Affairs in the Occupied Palestinian Territory-OCHA*), Yakın Doğudaki BM Filistinli Mültecilere Yardım Kuruluşu (*United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East-UNRWA*) ve BM Ortadoğu Barış Süreci Özel Koordinatörlük Dairesi (*Office of the Special Coordinator for the Middle East Peace Process-UNSCO*)’nden de bahsetmek gerekir.

16. Heyet 18 Ağustos 2010 tarihinde BM İsrail Daimi Temsilcisi ile gerçekleşen ve pek de sıcak geçmeyen bir toplantıdan ötürü duyduğu derin üzüntüyü belirtmek istemektedir. Söz konusu toplantının sonunda Temsilci, hükümetinin Heyet’i tanımayacağı ve Heyet’le iş birliği yapmayacakları yönündeki tavrını yazılı olarak bildirmiştir. Heyet, kararını neticelendirmeden evvel tavır ve fikir değişikliğine gidebilecekleri umuduyla Daimi Temsilci’ye kendilerinden istenen bilgilerin bir listesini bırakmıştır.⁵

17. 7 Eylül 2010 tarihine kadar İsrail Daimi Temsilcisi’nden haber gelmesi üzerine Heyet, aynı tarihte, Daimi Temsilci’ye bilgi talebini yineleyen bir mektup yazmıştır. Daimi Temsilci ise 13 Eylül 2010 tarihli cevabi mektubunda, Hâkim Turkel başkanlığındaki komisyonun ve BM Genel Sekreterliği tarafından kurulan İnceleme Paneli’nin raporlarının beklenmesi gerektiğini belirterek, çalışma grubumuzdan raporunu İnsan Hakları Konseyi’ne teslim etmeyi ertelemesini istemiştir. Çalışma grubumuz da İsrail Daimi Temsilcisi’ne söz konusu talebin Vaka İnceleme Heyeti’ne değil, doğrudan İnsan Hakları Konseyi’ne iletilmesi gerektiğini belirtmiştir. Maalesef, bugüne kadar Heyet’e İsrail hükümeti adına ya da İsrail hükümeti tarafından hiçbir bilgi verilmemiştir.

⁵ Bkz.: Ekler.

B. Yöntem

18. Resmî kuruluşunun ardından işbu Heyet, kendisine verilen göreve yaklaşımını yansıtmaya açısından *Çalışma Prensiplerini* yeniden belirlemiştir. Heyet, daha sonra filo katılımcılarından tanık seçme kriterleri de dâhil olmak üzere çalışma yöntemini tespit etmiştir.

19. Heyet'e görgü tanıklarının ifadeleri, adli tıp raporları, Türkiye'deki tıbbi personel ve adli tıp çalışanlarıyla görüşmeler, tanık yazılı ifadeleri, olayla ilgili video kamera kayıtları ve diğer görsel malzemeler gibi farklı bilgi kaynakları bizzat sunulmuştur.

20. Gazze'ye doğru yol almakta olan filoya İsrail'in yaptığı müdahaleyi çevreleyen gerçeklerin tespit edilmesinde Heyet, özellikle, görgü tanıklarının ve gemi personelinin verdiği ifadelerden elde edilen doğrudan kanıtlara, hükümet yetkilileriyle görüşmelerden elde edilen delillere ve adli tıp delillerine ağırlık vermiştir. Gemideki fotoğraf makinelerine, video kameralara, kapalı-devre televizyon kayıtları ile dijital depolama aygıtlarına İsrail tarafından el konulduğu ve bunlardan çok az ve seçilmiş görüntünün kamuoyuna sunulmuş olduğu gerçeğini göz önünde bulunduran Heyet, ifadesini dinlediği görgü tanıklarının anlattıklarıyla İsrail mercileri tarafından dağıtılan görüntülerin örtüşmediği noktada, İsrail tarafından dağıtılan söz konusu kayıtlara ziyadesiyle ihtiyatlı yaklaşmak zorunda kalmıştır.

21. Zamanın ve kaynakların kısıtlılığını da dikkate alan Heyet üyeleri, Türkiye'de İstanbul, Ankara, İskenderun; Ürdün'de Amman ve Birleşik Krallıkta Londra'ya gitmiş ve buralarda tanıklarla görüşmüş, hükümet yetkilileriyle toplantılar yapmış ve 31 Mayıs 2010 tarihinde dokuz yolcunun hayatını kaybettiği *Mavi Marmara* gemisinde incelemelerde bulunmuştur. Heyet, araştırma konusuyla alakalı bilgi sahibi pek çok kişiyle irtibat kurmuştur. Heyet üyelerinin topluca yahut üyelerin münferiden yaptığı pek çok toplantı sonunda toplam 112 tanığın⁶ ifadesine başvurulmuştur. Buna ilaveten avukatları aracılığıyla pek çok kişinin yazılı ifadeleri de alınmıştır.

22. Heyet, söz konusu olayla ilgili kişilerin ifadelerinin alınabilmesi için aracılık ve tanıklara vekillik eden çeşitli avukatlık bürolarına⁷ da yardımlarından ötürü teşekkürlerini ve takdirlerini sunar. Ayrıca Cenevre, İstanbul ve Amman'da çeşitli sivil toplum kuruluşlarıyla da görüşmeler yapılmıştır.

23. İşbu Heyet, olayların 31 Mayıs 2010 günü gerçekleştiği şekliyle kapsamlı bir resmine vakıf olabilmek için yeterli sayı ve nitelikte tanıktan delil ve ifade toplandığı görüşündedir. Zira doğrudan elde edilen bu bilgilere ilaveten, Heyet bu bilgilerin doğruluğunun teyidi için bir dizi başka kaynaktan alınan bilgileri de göz önünde bulundurmıştır.

⁶ Tanıkların ifadeleri Londra, Cenevre, İstanbul ve Amman'da alınmıştır. Heyet, Londra'da tanıklarla görüşmeler için mekân tahsisi konusunda kendisine yardımcı olan Uluslararası Denizcilik Örgütü (*International Maritime Organization-IMO*)'ne minnettardır.

⁷ Heyet'e Londra, İstanbul ve Atina'daki ilgili hukuk büroları yardımcı olmuştur.

24. Heyet kendisine sunulan bilgi ve delilleri inceleyip değerlendirenken, bilginin geçerliliği ve geçerliyse hangi kısmının kabul edileceği hususunda, delilin muhtevası ve ifadesi alınan kişinin tavrına özel dikkat sarf etmiştir. Daha güvenilir olduğu düşünülen bu tür bilgilere, diğer kaynaklardan gelen bilgilere nazaran daha fazla önem verilmiştir. Dahası, kulaktan dolma bilgiler şeklindeki kanıtlara ise ancak gerektiği kadar ve koşullar elverdiği ölçüde itibar edilmiştir. Delillerin niteliğine ve arz ettiği ağırlığa uygun önem verilmiş; böylece önemli noktalar, tüm Heyet üyelerini mutmain kılacak ve kuşkuya yer bırakmayıp nihai bir hükme varmalarını sağlayacak şekilde karara bağlanmıştır.

25. İşbu raporun hazırlanması sürecinde Heyet, ilk olarak olayların gelişme şeklini, belirleyici şartları ve içeriğini dikkatle incelemiş; bu raporda açıklanan sonuçlara da bu şekilde ulaşmıştır. Heyet yaptığı incelemeler sonucunda ulaştığı gerçekler doğrultusunda, konuya ilişkin olarak uluslararası hukuk, insancıl hukuk ve insan hakları hukuku da dâhil olmak üzere, görüşlerini ifade etmiştir. Konu bölümlere ayrılmış; konunun analizi de aynı şekilde, bölüm bölüm yapılmıştır.

II. Arka plan

A. İçerik

1. Gazze Şeridi'ne uygulanan abluka

Olay öncesinde Gazze Şeridi'ne deniz yolu ile ulaşımaya uygulanan kısıtlamalar

26. İsrail, Gazze Şeridi üzerinde Haziran 1967'den Oslo Barış Süreci çerçevesinde Gazze Şeridi'nin belli bölümlerinden geri çekilmeye başladığı Mayıs 1994'e kadar tam bir askerî abluka uygulamıştır. 1993-1995 yılları arasında, değişik uluslararası teşviklerle, İsrail'in beş yıllık bir geçiş döneminin ardından Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nden çekilmesi ve nihayetinde İsrail'e komşu bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasıyla sağlanacak kalıcı barış hâlini öngören bir anlaşmaya ulaşılması için, İsrail devleti ile Filistin Kurtuluş Örgütü arasında bir dizi görüşme yürütülmüştür. Genel olarak Oslo Barış Görüşmeleri diye adlandırılan bu süreç, başka pek çok gelişmeye ve Filistin Özerk Yönetimi'nin kurulmasına zemin hazırlamıştır. Yine aynı süreç çerçevesinde, İsrail ve Filistin polisi arasında sınır geçişleri, hava ve deniz sahası konularında güvenlik iş birliği gibi birtakım geçici düzenlemeler de yapılmıştır.

27. Oslo Barış Görüşmeleri uyarınca, Gazze kara sularının Filistin Yönetimi'nin hükümrânlık sahasına (yani toprak itibarıyla yetkisine) dâhil edileceği konusunda anlaşmaya varılmıştır.⁸ Fakat Gazze Şeridi'nin sınırlarının dışındaki güvenliğin sağlanması Filistin Yönetimi'nin hâkimiyet alanının

⁸ Madde 5, paragraf 1(a), Gazze-Eriha Anlaşması.

dışında tutulmuş olup⁹ nihai durumu tespit edecek anlaşmaya varılana dek bu sınırların dışında kalan bölgenin güvenliğinin sağlanması İsrail'in sorumluluğuna bırakılmıştır.¹⁰ Gazze-Eriha Anlaşması'nın 8. maddesi açıkça şunu belirtmektedir: "İsrail havadan ve denizden gelebilecek dış tehditlere karşı bölgeyi savunmakla yükümlü olmaya devam edecektir... ve bu yükümlülüğü yerine getirmek için gerekli adımları atacak bütün kuvvetlere sahip olacaktır." Üzerinde anlaşmaya varılan güvenlik tedbirleri ve koordinasyon mekanizmaları üç deniz faaliyet bölgesi belirlemiştir: Filistin-İsrail ortak kontrolündeki merkezî bölge, kıyıda 20 deniz mili açığa kadar uzanan balıkçılık bölgesi ve 3 mil açığa kadar uzanan gezinti bölgesi. Hem bu bölge hem de bu bölgeye Mısır ve İsrail karasularıyla hemhudut olduğu yerlerde eklenecek 1'er millik iki güvenlik şeridi, İsrail askerî kontrolünde, kapalı bir askerî bölge oluşturmaktaydı. Gazze'ye bir liman inşa edilmesi konusunda anlaşmaya varılincaya dek yabancı bandıralı gemilerin kıyıya 20 deniz milinden fazla yaklaşmasına, yani merkezî bölgeye girmesine izin verilmeyecekti. İkili barış görüşmelerinin 2002'de sonlanmasının ardından Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde İsraililer ve Filistinliler arasındaki güvenlik iş birliği bozulmuş olsa da Oslo Barış Görüşmeleri'nin -Gazze karasularıyla alakalı hükümler de dâhil olmak üzere- önemli bazı maddeleri hâlâ yürürlüktedir.

28. 1990'lı yıllarda barış görüşmeleri sürerken İsrail kuvvetleri, Filistin bölgeleriyle İsrail arasındaki geçiş kapılarını, genelde İsrail'deki bombalı intihar eylemlerinin vuku bulmasına cevaben aralıklı olarak kapatmışlardır. Söz konusu bu kapılar bazen haftalar ya da aylarca kapalı kalabiliyordu. İlk barış görüşmelerinden önce her gün Gazze'deki evinden çıkarak İsrail'e çalışmaya giden ve her akşam geri dönen 20.000 kadar Gazzeli olduğu tahmin edilmekteydi. Geçişlerin kapatılması, hayatlarını idame ettirebilmek için bu işçilerin kazançlarına ihtiyaç duyan pek çok aileyi etkilemiştir.

Hamis'in seçimleri kazanmasının akabinde Gazze'de uygulanmaya başlanan kısıtlamalar

29. 2000'de İkinci İntifada'nın başlamasından bu yana, gittikçe artan kısıtlamalarla Gazze balıkçılarının denize ulaşmaları engellenmektedir. OCHA'ya göre, 2008'de gerçekleşen "Dökme Kurşun Operasyonu"nun hemen öncesinde bu kısıtlamalar daha da genişletilmiştir.¹¹ Şöyle ki, Gazze sahili boyunca denizin 3 mil açığından itibaren yasak bölge başlamaktadır. OCHA'nın bildirdiğine göre Filistinlilerin normalde denizcilik faaliyetleri yürütme hakkına sahip oldukları deniz sahasının %85'ine erişimleri engellenmektedir. Kısıtlama uygulanan bölgeye giren Filistinli balıkçılar İsrail donanma kuvvetlerinin açtığı uyarı ateşlerine maruz kalmakta ve bazı durumlarda da bu ateşe doğrudan hedef olmaktadır. İsrail askerlerinin balıkçı teknelerine yaptığı müdahaleler sonrasında balıkçı teknelerine çoğunlukla el konulmaktadır.

⁹ Madde 5, paragraf 1(b), Gazze-Eriha Anlaşması.

¹⁰ Madde 5, paragraf 3, Gazze-Eriha Anlaşması.

¹¹ BM İşgal Altındaki Filistin Topraklarında İnsani İlişkiler Koordinasyon Dairesi (OCHA), *Between the Fence and a Hard Place (Dikenli Teller ve Zor Şartlar Arasında)*, (Ağustos 2010).

30. İsrail, Şubat 2006'da yapılan Filistin seçimlerinde, Hamas'ın Gazze'de büyük bir başarı kazanmasının ertesinde, Gazze'ye bir dizi siyasi ve ekonomik yaptırım uygulamaya başlamıştır. Yaptırımlar arasında, bağış yapan ülkelerdeki finans kaynaklarının kurutulması da bulunuyordu. Gazze yönetiminin Haziran 2007'den itibaren Hamas'ın eline geçmesiyle yaptırımlar daha da sertleştirilmiş ve İsrail bir abluka başlatmıştır. Eylül 2007'de, İsrail, Gazze Şeridi'ni "düşman bölge" ilan etmiş ve "İsrail devletinin devam eden teröre karşı yürüttüğü operasyonun bir parçası olarak" ve Hamas yönetimi üzerinde baskı oluşturmak maksadıyla Gazze'ye mal ve eşya giriş çıkışının sınırlamalara tabi tutulacağını beyan etmiştir.¹² Ekim 2007'den itibaren yakıt tedarikine ilişkin daha da katı sınırlamalar getirilmiştir.

31. İsrail Yüksek Mahkemesi'ne yapılan bir dava başvurusunda,¹³ İsrail hükümetinin elektrik ve yakıt tedarikinin kısıtlanması yolundaki kararının, İsrail'in de taraf olduğu Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin sivilin haklarının korunmasını vadeden hükümleri uyarınca yükümlülüklerini ihlal ettiği gerekçesiyle yasal olmadığı iddia edilmiştir. Hükümet Hukuk Dairesi cevabında, başka noktalara ilaveten, doğrudan ekonomiye müdahale ederek zarar vermenin savaş hâllerinde geçerli yasal bir hareket olduğunu ve hatta insani yardım malzemelerinin geçişine karar verirken bile bu hususun dikkate alınmasının münasip olduğunu belirtmiştir.¹⁴

32. *Free Gaza Movement* 'in Gazze'ye deniz yoluyla girme teşebbüsleri üzerine İsrail hükümeti, 2008'in ortalarından itibaren gemilerin bölgeye girişini engellemeye yönelik bir dizi adım atmıştır. Denizcilere yönelik olarak Gazze deniz sahasının "merkezî bölge" sine girecek bütün gemilerin "denetim ve incelemelere" tabi tutulacağına dair bir duyuru yayınlanmıştır.¹⁵ Daha sonra, Ağustos 2008'de, denizcilere yönelik ikinci bir duyuru ile Gazze sahilinden 20 mil açığına kadar uzanan bölgenin yasak bölge olduğu bir daha hatırlatılmıştır. İsrail ve Filistin Özerk Yönetimi arasındaki anlaşmalara istinaden, yabancı gemilerin bu sahaya girişinin tamamen yasak olduğu bildirilmiştir.¹⁶

12 "Hamas, Gazze Şeridi'nde kontrolü ele geçirerek burayı 'düşman bölge' hâline getiren bir terör örgütüdür. Bu örgüt İsrail devletine ve vatandaşlarına karşı düşmanca faaliyetler içerisinde ve bu faaliyetlerin sorumlusudur. Bu bilgiler ışığında, güvenlik güçleri tarafından sunulan tavsiyelerin uygulanmasına ve terör örgütlerine karşı düzenlenen askerî operasyonların devam ettirilmesine karar verilmiştir. Elektrik ve yakıt kaynaklarının azaltılması ve çeşitli emtiyanın Gazze Şeridi'ne girişinin kısıtlanması amacıyla Hamas rejimi üzerinde ilave yaptırımlar da uygulanacaktır. Gazze Şeridi'ne insan giriş çıkışı üzerinde de sınırlamalara gidilecektir. Yaptırımlar, hukuki bir inceleme sonrasında, Gazze Şeridi'yle alakalı insani meseleler ve olası bir insani krizin engellenmesi maksadı da göz önünde bulundurularak yürürlüğe konulacaktır." <http://www.mfa.gov.il/MFA/Government/Communiques/2007/Security+Cabinet+declares+Gaza+hostile+territory+19-Sep-2007.htm>.

13 İsrail Yüksek Mahkemesi, HCJ 9132/07 sayılı dava - *Taraflar: Al Bassiouni ve Başbakan*.

14 HCJ 9132/07 sayılı *Al Bassiouni ve Başbakan* davasında hükümetin sunduğu savunma metninin 4. bölümü bkz.: <http://www.gisha.org/UserFiles/File/turkel%2026-8-2010-3.pdf>.

15 "Denizcilere yönelik duyuru"larda denizciler, deniz seferlerinin güvenliğini ilgilendiren güncel hidrografi bilgileri, kanal değişiklikleri, seyir desteği ve benzeri diğer hususlarla ilgili olarak bilgilendirilirler.

16 İsrail'den denizcilere yönelik duyuru, 6/2008.

Deniz ablukası yaptırımının uygulanması

33. İsrail Genelkurmay Başkanı Gabi Ashkenazi, Turkel Komitesi'ne verdiği ifade, temelde güvenlik maksadıyla uygulandığını belirtmekle beraber, deniz ablukasını başlatan sebebin 2008'in ortalarında yaşanan "filo olayları" olduğunu kabul etmiştir.¹⁷ *Israeli Chief Military Advocate General** Avichai Mandelblit de deniz ablukasının meşruiyetini sadece güvenlik meselelerinden aldığını belirtmiştir. Fakat tam kapsamlı bir deniz ablukasının uygulamaya konması planı, önceleri siyasi düzlemde "meşruiyet zemini" kaygıları ve uluslararası düzeyde Mandelblit'in ifadesiyle "şiddetli tenkitlere" maruz kalma ihtimali yüzünden kabul görmemiştir.¹⁸

34. 2008 sonundaki Dökme Kurşun Operasyonu'nun başlamasından kısa süre önce, *Military Advocate General*, Savunma Bakanı'na ablukanın uygulanmaya başlatılması tavsiyesinde bulunmuştur. Nihayet, 3 Ocak 2009'dan başlayarak bir sonraki emre kadar Gazze Şeridi'nde deniz ablukasına başlatılmış ve İsrail donanması ablukayı 6 Ocak'ta resmen duyurmuştur.¹⁹ Duyuruda "Gazze deniz sahası deniz trafiğine tamamen kapatılmıştır ve bir sonraki emre kadar İsrail donanması tarafından abluka altına alınmıştır." denilmiştir.²⁰ Bu durum, "Denizcilere Yönelik Duyuru (*Notice to Mariners-NTM*)" ile ve farklı kanallardan yayınlanmıştır; ayrıca Deniz Teleks Sistemi (*Navigational Telex-NAVTEX*) yayın sisteminden bölgeye yaklaşan gemilere mevkilerini düzenli olarak bildiren bir tür telegrafik baskı ile günde iki kez iletilmiştir.²¹ Avichai Mandelblit, bu ablukanın askerî hukuk görüşüne başvurulmaksızın bakanlık düzeyinde *State Attorney** tarafından onaylandığını ifade etmiştir.²²

35. Üst düzey İsraili yetkililer ablukanın yasal dayanaklarını (1) San Remo El Kitabı, (2) Londra Deklarasyonu, (3) örf adet hukuku²³ ve Hamas ile İsrail arasında Dökme Kurşun Operasyonu'ndan sonra devam eden silahlı çatışma durumunun varlığına²⁴ referansla açıklamışlardır.

17 İsrail Genelkurmay Başkanı Gabi Ashkenazi'nin 31 Mayıs 2010 tarihli Gemi Vaka İnceleme Kamu Komisyonu: Turkel Komitesi'ne verdiği ifade, 4. oturum, 11 Ağustos 2010, sayfa 13.

* Ç.n.: İsrail Savunma Kuvvetleri bünyesindeki tüm birimlerde askerî hukukun uygulanması ile görevli bir makamdır.

18 İsrail Savunma Kuvvetleri Askerî Başsavcısı Avichai Mandelblit'in 31 Mayıs 2010 tarihli Gemi Vaka İnceleme Kamu Komisyonu: Turkel Komitesi'ne verdiği ifade, 4. oturum, 26 Ağustos 2010, sayfa 41.

19 İsrail Genelkurmay Başkanı Gabi Ashkenazi'nin 31 Mayıs 2010 tarihli Gemi Vaka İnceleme Kamu Komisyonu: Turkel Komitesi'ne verdiği ifade, 4. oturum, 11 Ağustos 2010, sayfa 18.

20 1/2009 sayılı Gazze Şeridi Ablukasına belgesi. Bkz.: İsrail Ulaştırma ve Yol Güvenliği Bakanlığı internet sitesi: http://info.mot.gov.il/EN/index.php?option=com_content&view=article&id=124:no12009&catid=17:notice_tomariners&Itemid=12.

21 İsrail Genelkurmay Başkanı Gabi Ashkenazi'nin 31 Mayıs 2010 tarihli Gemi Vaka İnceleme Kamu Komisyonu: Turkel Komitesi'ne verdiği ifade, 4. oturum, 11 Ağustos 2010, sayfa 18.

* Ç.n.: Devleti ve kurumlarını cezaî, sivil ve idari konularda temsil eden bir organdır.

22 *Israeli Chief Military Advocate General* Avichai Mandelblit'in 31 Mayıs 2010 tarihli Gemi Vaka İnceleme Kamu Komisyonu: Turkel Komitesi'ne verdiği ifade, 4. oturum, 26 Ağustos 2010, sayfa 41-43.

23 *Israeli Chief Military Advocate General* Avichai Mandelblit'in 31 Mayıs 2010 tarihli Gemi Vaka İnceleme Kamu Komisyonu: Turkel Komitesi'ne verdiği ifade sayfa 43.

24 *Israeli Chief Military Advocate General* Avichai Mandelblit'in 31 Mayıs 2010 tarihli Gemi Vaka İnceleme Kamu Komisyonu: Turkel Komitesi'ne verdiği ifade, sayfa 44-45.

36. İsrail Deniz Kuvvetleri Komutanı, 28 Mayıs 2010'da²⁵ "A Bölgesi" diye adlandırılan -ve hiçbir geminin ve hiçbir kimsenin girmemesi gereken- tamamen yasak bir bölgeyle "B Bölgesi"²⁶ olarak adlandırılan bir "tehlikeli bölge"den bahseden askerî abluka emrini imzalamıştır. Fakat Heyet'e verilen ifadelerle göre, bu emir resmî olarak yayınlanmamıştır. Ablukayı bildiren söz konusu emir, Arap asıllı dört İsrail vatandaşının gözaltı sürelerinin uzatılmasının görüşüldüğü duruşmada, hükümet temsilcisi tarafından İsrail güçlerinin uluslararası sulara girmesinin temelindeki hüküm olarak mahkemeye sunulmuştur. Bu dört kişinin gözaltı süresinin uzatılması için yapılan başvurunun dayanağı ise yukarıda bahsi geçen emrin ihlal edildiği iddiasıdır.

2. Gazze Şeridi'ndeki insani durum

37. Gazze Şeridi'nde 2007 Haziran'ından bu yana uygulanmakta olan ablukanın sebep olduğu insani durum, uluslararası kamuoyunu, BM Güvenlik Konseyi de dâhil olmak üzere, her geçen gün daha da endişelendirmektedir. Filo hadisesinden sonra, Güvenlik Konseyi, Gazze'deki durumu "sürdürülemez" olarak nitelendirmiş ve 1850 (2008) ve 1860 (2009) sayılı kararların eksiksiz olarak uygulanması gereğine işaret etmiştir. Bu kararlarda, başka hususlara ilaveten "Gazze'de derinleşen insani krizden dolayı duyduğu büyük endişeyi" ifade eden Konsey, "Gazze sınır kapılarından düzenli ve yeterli ölçüde insan ve emtia geçişinin sağlanması gereğine" vurgu yapmıştır ve "Gazze'nin tamamı için yiyecek, yakıt ve tıbbi destek gibi insani yardımların engellenmeden tedarik ve dağıtımını" talep etmiştir. Başkan düzeyinde yapılan açıklamada, Güvenlik Konseyi "Gazze'deki insani durumdan duyduğu derin endişeyi" tekrar ifade etmiş ve "Gazze sınır kapılarından düzenli ve yeterli ölçüde insan ve emtia geçişinin sağlanması gereğine ve Gazze'nin tamamında insani yardımların engellenmeden tedarik ve dağıtımının gereğine" vurgu yapmıştır.²⁷ Buna ilaveten, ABD'nin Cenevre'de BM nezdindeki Büyükelçisi "Biz hâlen, Gazze'deki durumun sürdürülemez olduğuna ve bu durumun konuyla alakalı tarafların hiçbirinin menfaatine olmadığına inanıyoruz." demiştir.²⁸

38. BM Ortadoğu Barış Süreci Özel Koordinatörü Robert Serry ve UNRWA Genel Temsilcisi Filippo Grandi, 31 Mayıs tarihinde sundukları müşterek BM bildirisinde şu ifadeleri kullanmışlardır: "İsrail eğer amaçlarına zarar veren ve kabul edilemez olan Gazze ablukasını bitirme yönünde uluslararası kamuoyunun sürekli tekrar eden çağrılarına kulak verirse, bu tarz felaketleri

²⁵ Kapatma Emri ve Deniz Sahasındaki Tehlikeli Bölgeler Duyurusu, 10 Haziran 2010 [1945 Savunma (Acil) Tedbirleri].

²⁶ Ashkelon Sulh Ceza Mahkemesi'nin Arap asıllı dört İsrail vatandaşının gözaltına alınmasıyla ilgili 1 Haziran 2010 duruşmasının özet tutanakları (gayriresmî tercüme).

²⁷ S/PRST/2010/9. Güvenlik Konseyi Kararı, no. 1860 (2009). 8 Ocak 2009 tarihli söz konusu kararında Güvenlik Konseyi "Gazze'de derinleşen insani krizden dolayı duyduğu büyük endişe"yi ifade etmiş, "Gazze sınır kapılarından düzenli ve yeterli ölçüde insan ve emtia geçişinin sağlanması gereğine" vurgu yapmış ve "Gazze'nin tamamı için yiyecek, yakıt ve tıbbi destek gibi insani yardımların engellenmeden tedarik ve dağıtımını" talep etmiştir.

²⁸ ABD'nin İnsan Hakları Konseyi nezdindeki temsilcisinin beyanati, Cenevre, 1 Haziran 2010.

tamamıyla önlemek mümkün olabilir.” Uluslararası Kızılhaç Komitesi (*International Committee of the Red Cross-ICRC*), 14 Haziran 2010’da yaptığı açıklamada ablukanın Gazze’deki durum ve 1,5 milyon insan üzerindeki etkisini “dayanılmaz ve yıkıcı” olarak tanımlamış ve “ablukanın İsrail’in uluslararası insancıl hukuk çerçevesindeki yükümlülüklerini açıkça ihlal ettiği bir toplu cezalandırma niteliği taşıdığını” vurgulayarak bu duruma kalıcı çare olabilecek tek çözümün ablukanın kaldırılması olduğunu söylemiştir.

39. Aynı şekilde, İnsan Hakları Komitesi de 3 Eylül 2010 tarihli sonuç değerlendirmesinde “Gazze’deki ablukanın sivil nüfusu ciddi şekilde etkilemesi endişesinden, örneğin sivillerin seyahat özgürlüğü kısıtlamalarına tabi tutulmasından, acil tıbbi bakım ihtiyacı içindeki bazı hastaların da bu nedenle yaşamlarını yitirmesinden, içme suyu ve temizlik işleri için kullanılan suya erişimin kısıtlanmasından” bahsetmiştir. Ayrıca Gazze’ye uygulanan askerî ablukanın sivil nüfus üzerindeki olumsuz etkileri göz önüne alınarak kaldırılması tavsiyesinde bulunmuştur.²⁹

40. BM’ye bağlı OCHA’nın Heyet’e verdiği bilgiye göre abluka, zaten çok zor koşullarda yaşayan Gazze halkının durumunu -kamu hizmetlerinin bozulması, açlık tehlikesi, genel fakirlik, %40’ları aşan işsizlik ve %80’lere varan insani yardımlara zaruri bağımlılık (örneğin, nüfusun %80’i çoğunlukla yiyecek üzere insani yardım alabilmekte) gibi günlük temel ihtiyaçlarını karşılayabilme ve de insanlık onurunu ciddi bir şekilde yerle bir eden bu sonuçları doğuran yeni bir doruk noktası getirmiş olup- daha da kötüleştirmiştir. Gazze’deki insanların hayatı, günlük temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yürüttükleri ayakta kalma mücadelesinden ibaret hâle gelmiştir ve insanlar aynı mücadeleyi her gün tekrar vermek zorunda kalmaktadırlar.

41. Ablukanın uygulamaya konmasından bu yana mülteciler arasında “aşırı yoksulluk” çekenlerin sayısı 100.000 iken bu rakam şimdi üç katına çıkarak 300.000’e ulaşmıştır ve hane sahiplerinin %61’i açlık tehlikesiyle karşı karşıyadır. Beslenme alışkanlıklarında meydana gelen değişiklik -protein yönünden zengin besinlerden düşük maliyetli ve yüksek karbonhidratlı besinlere geçilmiştir- vitamin ve mineral eksikliği yaşanacağı endişesini doğurmuştur. Ayrıca Gazze, sürekli bir enerji problemiyle karşı karşıyadır; elektrik santrali ancak %30 kapasiteyle çalışabildiğinden, her gün 8 ila 12 saatlik düzenli elektrik kesintileri söz konusu olmaktadır. Bu durum, yiyeceklerin soğutulması olarak muhafaza edilmesi imkânını iyice kısıtlamaktadır. Elektrik ve su gibi kamu hizmet alanlarında UPS cihazlarına ve jeneratörlere zaruri bir bağımlılık söz konusudur; ancak yedek parça bulmakta yaşanan sıkıntılar nedeniyle bunlardan da verim alınmamaktadır.

42. Su ve temizlik hizmetleri sekteye uğramıştır. Ayrıca sızıntılar ve çatlaklar nedeniyle şebeke suyunun %40’tan fazlası ziyan olmaktadır. Her gün yaklaşık 80 milyon litre lağım ya olduğu gibi ya da kısmen ıslah edilmiş şekilde

²⁹ CCPR/C/ISR/CO/3, 8. paragraf.

doğaya boşaltılmaktadır. Deniz suyundaki kirlenmeden dolayı artan sağlık tehdidinde bir de yer altı ve yer üstü su havzalarına lağım karışması eklenince, çıkartılan suyun yalnızca %5 ila %10'u arasında bir miktarı güvenli şekilde kullanılabilir. Sağlık sistemini etkileyen pek çok sorun söz konusudur. Tıbbi cihazların çalışır ve hazır hâlde bulundurulmasını, bakımlarının yapılmasını zorlaştıran çok sayıda faktör mevcuttur. Ayrıca tedavi maksadıyla yurt dışına çıkış izinleri de uzun ve bezdirici usullere bağlanmıştır ve bu tür sınırlandırmalar tıbbi personelin mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmesini de engellemektedir.

43. İsrail hükümetinin güvenlikten sorumlu bakanları, 20 Haziran 2010'da Gazze konusunda yeni bir hükümet politikası oluşturulması için gerekli adımları atma kararı almıştır. Buna göre, Gazze'ye silah ve savaş teçhizatı sokulmayacak fakat ticari ve insani emtia girişine izin verilerek ortam özgürleştirilecektir.³⁰ Temmuz ayında BM ve uluslararası insani yardım kuruluşları ithalat ablukasına getirilen rahatlamayı ihtiyatla ama memnuniyetle karşılamışlar ancak bölgedeki insani krizin tamamen çözülmesi için ablukanın tamamen kaldırılması gerektiğini ve daha önemlisi ihracatın önünün açılarak abluka sebebiyle çöken ekonominin yeniden inşası ihtiyacını vurgulamışlardır.³¹

44. Ağustos sonunda OCHA bir rapor yayınlamakla kısıtlamaların yumuşatılmasına ve birkaç haftadır ithalatta görülen artışa rağmen inşaat malzemelerinin Gazze'ye girişine izin verilmemesinin ve ihracattaki kısıtlamaların, gelişme ve yeniden inşa süreci önünde engel oluşturduğunu bildirmiştir. Buna ilaveten raporda, 18-24 Ağustos haftası Gazze'ye giriş yapan yüklü TIR'lardaki malzemenin, abluka öncesinde, 2007'nin ilk beş ayında bölgeye giren haftalık ortalama TIR yükünün sadece %37'si kadar olduğu da belirtilmiştir. Yine bu raporda OCHA, Gazze Şeridi'nde devam eden yakıt sıkıntısının ve elektrik krizinin de altını çizmiştir.³² ICRC, 7 Eylül 2010 tarihinde bir basın bildirisi ile Gazze'de elektrik kesintilerinin tedavi ihtiyacı içerisinde olan -mesela diyaliz hastaları gibi- kimselerin hayatlarını tehlikeye soktuğunu vurgulamıştır.

3. Güncel silahlı çatışmalar hakkında bilgi

45. OCHA'ya göre, İsrail-Filistin çatışmaları sebebiyle 2010 senesinde Gazze Şeridi'nde ve İsrail'in güneyinde 14'ü sivil 41 Filistinli, 3 İsrail askeri ve 1 yabancı ülke vatandaşı hayatını kaybetmiştir. Ayrıca 154'ü sivil olmak üzere toplam 178 Filistinli ve 8 İsrail askeri de yaralanmıştır.³³ İsrail Savunma Kuvvetleri'nin verdiği bilgiye göre, 1 Ocak 2010-31 Temmuz 2010 arasında

³⁰ Bkz.: http://www.mfa.gov.il/MFA/HumanitarianAid/Palestinians/Briefing-Israel_new_policy_towards_Gaza_5-Jul-2010.htm. Bu metin bölgeye yönelik yeni politikanın temel öğelerini anlatan bir belgedir.

³¹ Bkz.: <http://www.irinnews.org/Report.aspx?ReportId=89762>.

³² *Protection of Civilians Weekly Report (Sivil Halkın Korunmasıyla İlgili Haftalık Rapor)*, 18-24 Ağustos 2010, BM OCHA, sayfa 4.

³³ *Protection of Civilians Weekly Report (Sivil Halkın Korunması Haftalık Rapor)*, 18-24 Ağustos 2010, BM OCHA, sayfa 3.

Gazze Şeridi'nden İsrail'e toplam 120 roket atılmıştır.³⁴ Bu sayıya başarısız ateşleme denemeleri ve doğrudan İsrail kuvvetlerine açılan ateşler dâhil değildir.

B. İlgili mevzuat

46. Öncelikle, bir devletin kendisine bağlı yetkililerin davranışlarından sorumlu olduğu ve bu duruma resmî görevle ya da devletin otoritesi altında ve devletin kendilerine tahsis ettiği imkânlarla hareket eden silahlı kuvvetler mensuplarının da dâhil olduğu, velev ki yetkilerini aşmış ya da kendilerine verilen emirlere karşı gelmiş olsalar bile bu durumun böyle olduğu dikkate alınmalıdır.³⁵ Devlet tarafından talimatlar verilirken ve bunlar uygulanırken, ister silahlı çatışma hukuku (veya “Savaş Hukuku” orijinal ismiyle *Law of Armed Conflict-LOAC*) ister uluslararası insan hakları hukuku geçerli olsun, her zaman, mutlaka uyulması gereken asgari temel kural ve yükümlülükler vardır. Bu yükümlülüklerin muhtevası devletin kişiler veya mal varlığı üzerinde güç kullanma iddiasının meşru olup olmamasından bağımsızdır.

47. Yine, kendisine verilen resmî yetki ile hareket ediyor olması, devlet görevlisini şahsi cezai yükümlülükten kurtarmaz. Aynı fiilden, aynı anda hem devletin sorumluluğu ve hem de bireyin şahsi cezai sorumluluğu doğabilir. Devlet uluslararası yükümlülükler taşıyor diye, bireylerin şahsi cezai mükellefiyetleri ortadan kalkmaz.

1. Deniz savaş hukuku ve abluka meselesi

48. Heyet'e verilen görev İsrail'in uygulamakta olduğu deniz ablukası sebebiyle deniz savaş hukukunu da kapsar ve bu konudaki görüşleri aşağıdaki gibidir.

49. Yürürlükteki uluslararası kanunlara göre, açık denizlerde seyreden bir gemi, herhangi istisnai bir durum olmadıkça, hangi ülke bayrağını taşıyorsa sadece o ülkenin yargılama yetkisine tabidir. Uluslararası deniz hukukunda bu istisnalar genelde belli faaliyetlerden (korsanlık, köle ticareti, açık denizden izinsiz yayın yapmak) şüphelenilmesi durumunda, açık denizde seyreden geminin bandırasız olduğundan şüphelenilen durumlarda ve gemiye çıkarma yapma hakkının özel bir amaca yönelik olduğu ya da bir anlaşmayla (mesela uyuşturucu kaçaklarına yönelik düzenlemeler) verildiği durumlarda söz konusudur.³⁶ Bunlardan başka, silahlı çatışma hukukunun meşru saydığı eylemler ile yakın ve ciddi tehditle karşı karşıya olan bir devletin BM

³⁴ <http://dover.idf.il/IDF/English/News/today/10/08/1203.htm>.

³⁵ Madde 7, Uluslararası Hukuk Komisyonu, *International Law Commission Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts (Uluslararası Hatalı Fiilleri Noktasında Devletlerin Sorumluluğu Konusunda Makaleler)*, [2001] Cilt II(2), *Yearbook of the International Law Commission (Uluslararası Hukuk Komisyonu Almancağı)*, sayfa 45. Ayrıca bkz.: Caire (1929) Cilt 5, *Reports of International Arbitral Awards (Uluslararası Hakem Heyeti Ödülleri Raporları)* 516; Mallén (1925) Cilt 4, *Reports of International Arbitral Awards* 173.

³⁶ Bkz.: *United Nations Convention on the Law of the Sea (BM Deniz Hukuku Sözleşmesi)* 1982, BM, *Treaty Series (Antlaşma Dizisi)*, Cilt 1833, Sayı: 31363, Madde: 110(1); *Convention on the High Seas (Açık Denizler Sözleşmesi)*, 1958, BM, *Treaty Series (Antlaşma Dizisi)*, Cilt 450, Sayı: 6465, Madde: 22.

Anlaşması'nın 51. maddesinde tanımlanan meşru müdafaa eylemleri de bu istisnalardandır.

50. BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'nde (*UN Convention on the Law of the Sea-UNCLOS*) açık denizlerin yalnız barışçıl maksatlarla kullanılması öngörülerek³⁷ açık denizlerde savaş eylemlerinin fiilen men edildiği belirtilmektedir. Öncelikle, İsrail'in bu sözleşmeyi imzalayan taraflardan olmadığı ifade edilmelidir. İkinci olarak, sözleşme görüşmeleri sırasında bu hususta bir mutabakata varılmamış ve zamanın büyük donanma kuvvetleri tarafından bu görüş hâliyle kabul görmemiştir. Öyle ki (UNCLOS'a taraf olan veya olmayan) pek çok devletin askerî yönetmeliklerinde hâlen deniz ablukası ve deniz savaşı hukuku ile ilgili hükümler mevcuttur.³⁸ Bunun da ötesinde, BM Genel Sekreteri'nin bir raporunda UNCLOS'taki bu hükümlerin, BM Anlaşması madde 51'deki meşru müdafaa durumlarında (*jus ad bellum*-kuvvete başvurma hakkı) herhangi bir etkisi olmadığı veya bir silahlı çatışma başladıktan sonra silahlı çatışma hukuku (LOAC) tarafından meşru kabul edilen eylemlerden de (*jus in bello*-adil savaş hukuku) etkilenmediği ifade edilmiştir.³⁹ Akademik çevrelerde çoğunlukla deniz savaş hukukunun açık denizlerde geçerli ve yürürlüğe konulabilir olduğu görüşü desteklenmektedir. Bu hukuku yazılı hâle getirmek için bağımsız uzmanların yaptığı bir girişim de San Remo Uluslararası Denizlerde Silahlı Çatışma Kanunları El Kitabı (SRM)'dir.⁴⁰ Pek itibar edilmeyen bir belge olmakla birlikte, bu konunun yazıya geçirilmesi askerî yönetmeliklerin hazırlanmasında önemli bir etki yapmış ve İsrail açıkça bu belgeye dayandığını ifade etmiştir.

Abluka

51. Silahlı çatışma hukukuna göre abluka, belirlenen bir düşman bölgesiyle bütün ticaretin yasaklanmasıdır. Yasal abluka uygulayan bir muharip taraf bu ablukayı açık denizde de sürdürme hakkına sahiptir.⁴¹ Bir ablukanın birkaç yasal yükümlülüğü yerine getirmesi gerekmektedir. Bunlar: bilgilendir-

³⁷ BM, *Treaty Series*, Cilt no: 1833, Sayı: 31363, Madde 88, 141 ve 301.

³⁸ Birleşik Krallık Savunma Bakanlığı, *The Manual of the Law of the Armed Conflict (Silahlı Çatışma Hukuku El Kitabı)*, (Oxford University Press, 2004) (bundan sonra Birleşik Krallık El Kitabı olarak anılacaktır); Dieter Fleck (editör), *Handbook of International Humanitarian Law (Uluslararası İnsancıl Hukuk El Kitabı)*, Ed. (Oxford University Press, 2008) adlı kitabın içinde Alman askerî yönetmeliğinin (bu noktadan sonra Alman El Kitabı olarak anılacaktır) izahlı bir tercümesi yer almaktadır; *The Law of Armed Conflict at the Operational and Tactical Levels (Operasyonel ve Taktik Seviyelerde Silahlı Çatışma Hukuku)* (2004) isimli kitap, Kanada Yüksek Hâkimler Kurulu'nun (*Canadian Office of the Judge Advocate General*) websitesinde bulunabilir ve bundan sonra Kanada El Kitabı olarak anılacaktır: http://www.forces.gc.ca/jag/publications/Training-formation/LOAC-DDCA_2004-eng.pdf; *Commander's Handbook of the Law of Naval Operations (Deniz Operasyonları Hukuku, Komutanın El Kitabı)*, (ABD, 2007), başlıklı çalışmaya da [http://usnwc.edu/getattachment/a9b8e92d-2c8d-4779-9925-0defea93325c/1-14M_\(Jul_2007\)_NWP](http://usnwc.edu/getattachment/a9b8e92d-2c8d-4779-9925-0defea93325c/1-14M_(Jul_2007)_NWP) adresinden ulaşılabilir (bundan sonra ABD El Kitabı olarak anılacaktır).

³⁹ Genel Sekreter Raporu, "Study on the Naval Arms Race (Denizlerdeki Silahlanma Yarışı Hakkında Bir Etüd)" (A/40/535), 1985, paragraf 188.

⁴⁰ Zikreden; Louise Doswald-Beck ve diğerleri (editörler), *San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea (Denizlerdeki Silahlı Çatışmalarda Uygulanmaya Elverişli Uluslararası Hukukla İlgili San Remo El Kitabı)*, Cambridge University Press, 1995). <http://www.irc.org/ihl.nsf/FULL/560?OpenDocument>.

⁴¹ *San Remo El Kitabı*, paragraf 10(b).

me ve duyuru, etkin ve tarafsız uygulama ve orantılılıktır.⁴² Bir abluka bilhassa şu şartları haiz ise kanun dışıdır:

- (a) Sadece sivil nüfusu aç bırakmayı veya başka hayati ihtiyaçlarından mahrum bırakmayı hedefliyorsa ya da
- (b) Sivil halka verilen zarar, söz konusu ablukadan elde edilen askerî menfaate kıyasla fazla ise veya fazla olması bekleniyorsa.⁴³

52. Sivil halk üzerindeki tahribat orantısız boyutlarda ise bir ablukanın uygulanması devam ettirilemez. Genelde savaş hukukunda “siviller üzerindeki tahribattan” kasıt; ölümler, yaralanmalar ve sivillere ait mala-mülke zarar gelmesidir. Burada tahribat dendiğinde, sivil ekonomide sebep olunan yıkım ve bu yıkımın tamirinin engellenmesi akla gelmelidir. Ayrıca şu da dikkate alınmalıdır; Gazze’de pek çok insan yiyecek bulma sıkıntısıyla ya da yiyecek satın almak için gerekli parayı bulma sıkıntısıyla karşı karşıyadır ve savaş hukukunda “aç bırakmak” kelimenin tam manasıyla “açlığa sebep olmak” demektir.⁴⁴

53. Heyet’e sunulan deliller incelendiğinde Gazze’deki insani durumun ciddiyeti ortadadır. Ekonomi çökmüştür ve toparlanması da -yukarıda izah edildiği üzere- engellenmektedir. Bütün bu hususların OCHA tarafından da doğrulandığını göz önüne alan Heyet, ablukanın Gazze’de yaşayan sivil nüfusa orantısız derecede zarar verdiğinden emin olmuştur. Bu bakımdan, yapılan müdahalenin hukuk çerçevesinde izahı mümkün değildir ve bu nedenle hukuk dışı olarak değerlendirilmesi gerekir.

54. Buna ilaveten Heyet, Dördüncü Cenevre Sözleşmesi’nin 33. maddesine göre sivillerin işgal altında toplu cezalandırmaya maruz bırakılmasının yasak olduğunun önemine dikkat çekmektedir: “Hiçbir ‘korunan kişi’ şahsen işlemediği bir suçtan ötürü cezalandırılmaz. Toplu cezalandırmalar ve bütün buna benzer korkutma ve terör yaptırımları yasaklanmıştır.” Heyet, Gazze’ye abluka uygulanmasının arkasında yatan temel sebeplerden birinin Gazze halkını Hamas’ı seçtikleri için cezalandırmak olduğunu düşünmektedir. Bu hususun yanı sıra Gazze’ye yönelik kısıtlamalar birlikte ele alındığında, İsrail’in eylem ve politikalarının uluslararası hukukta “toplu cezalandırma” olarak tanımlanan eyleme eş değer olduğu konusunda şüpheye yer kalmamaktadır. Bu bağlamda Heyet, 1967’den bu yana işgal altında olan Filistin topraklarındaki insan hakları konusunda Özel Raportör olan Richard Falk’un⁴⁵ ulaştığı sonuçları desteklemektedir. Heyet ayrıca, BM Gazze Meselesi Vaka İnceleme Heyeti’nin raporunda da belirtilen⁴⁶ ve en güncel

⁴² *San Remo El Kitabı*, paragraf 93-95, 100.

⁴³ *San Remo El Kitabı*, paragraf 102.

⁴⁴ C. Pilloud ve J. Pictet, *Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949* (12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerinin 8 Haziran 1977 tarihli ek protokolleriyle ilgili yorumlar), (Uluslararası Kızılhaç Komitesi, 1987), sayfa 53, paragraf 2089. Ayrıca metinde geçen “aç bırakmak” (*starvation*) kelimesine *Oxford English Dictionary* (*Oxford İngilizce Sözlük*)’de verilen tanımlara bkz.: “yiyekten mahrum etmek veya çok az yiyecek vermek” ya da “açlıkla veya çok az yiyeceklerle boyun eğdirmek.”

⁴⁵ A/HRC/13/53, paragraf 34.

⁴⁶ Heyet, abluka politikasının “İsrail hükümeti tarafından Gazze halkının kasten toplu olarak

olarak da ICRC'nin⁴⁷ vurguladığı görüşlere -yani İsrail'in ablukayla toplu cezalandırma yaptığı ve uluslararası insancıl hukukun gereği olan yükümlülüklerini ihlal ettiği değerlendirilmesine- katılmaktadır.

55. Denilebilir ki, silahlı çatışmaya taraf olan bir devlet, herhangi bir abluka ilanı söz konusu olmaksızın açık denizlerde seyreden tarafsız gemileri ziyaret etme, denetleme ve rotalarını kontrol etme yetkisine sahiptir. Her ne kadar bu konuda ihtilaf mevcut olsa da San Remo El Kitabı ve bazı askerî yönetmelikler bu hakların ancak söz konusu geminin düşmanı destekleyen faaliyetler içinde olduğuna dair kuvvetli şüphe varsa kullanılabilmesi görüşünü benimser.⁴⁸ Heyet, savaştan bir devletin savaşa taraf olmayan devletlerin bandırasıyla yol alan gemilerin seyir hürriyetine müdahale etme hakkının varlığına kolayca hükmedilemeyeceği görüşünü benimsemektedir.

56. Dahası, eğer herhangi bir hukuki abluka yoksa gemiye müdahale etmek için hukuken geçerli tek sebep gemi hakkında şu hususlardaki makul şüphelerdir:

- Eğer gemi düşman kuvvetlerinin savaş gücüne etkin bir katkı sağlıyorsa, mesela silah taşıyorsa ya da düşmanın savaş gücüyle başka şekillerde yakından ilintiliyse (savaştan tarafın esir alma hakkı)⁴⁹ ya da
- Eğer gemi İsrail için yakın ve ciddi bir tehlike oluşturuyorsa ve bunu engellemek için güç kullanılmadan başka yol yoksa (BM Anlaşması 51. maddedeki meşru müdafaa konusu) müdahale hukuken geçerlidir.

Eldeki bilgiler ışığında Heyet, İsrail'in filoya müdahalesinin ve filo öncesinde konuyla ilgili yapılan plan ve hazırlıkların, sadece bu gemilerin karşı tarafın savaş gücüne katkı yapacağı endişesinden kaynaklanmadığı yönünde görüş birliği içerisinde. Kendi ifadesine göre, Genelkurmay Başkanı Gabi Ashkenazi, filoyu organize eden koalisyonun üyelerinden biri olan İHH İnsani Yardım Vakfı'nın bir "terörist örgüt" olduğunu düşünmemektedir.⁵⁰ Başbakan Netanyahu'nun Turkel Komitesi'ne sunduğu deliller gösteriyor ki, filoyu durdurma kararı, gemilerin kendisi herhangi bir güvenlik tehlikesi oluşturduğu için alınmamıştır. Her halükârda İsrail, hiçbir durumda savaş hâlinde olan bir devletin güvenlik tehdidi olarak gördüğü bir gemiye müdahale hakkından ya da filoya karşı daha genel bir meşru müdafaa hakkından bahsetmemiştir.

cezalandırılması demek" olduğunu ifade etmiştir; A/HRC/12/48, paragraf 1878.

⁴⁷ ICRC, 14 Haziran 2010'da yayınladığı bildirisinde "Gazze'deki sivil halkın tamamının işlemedikleri fiillerden dolayı cezalandırıldıklarını ve dolayısıyla İsrail hükümetinin toplu cezalandırma uygulayarak uluslararası insancıl hukuk çerçevesindeki yükümlülüklerini ihlal ettiğini" belirtti.

⁴⁸ *San Remo El Kitabı*, paragraf 118 ve 67; Birleşik Krallık El Kitabı, paragraf 13.91.

⁴⁹ *San Remo El Kitabı*, paragraf 67 ve 146.

⁵⁰ Turkel Komitesi: 31 Mayıs 2010 tarihli Gemi Vaka İnceleme Kamu Komisyonu, 4. oturum, 11 Ağustos 2010, Prof. Deutch'un bir sorusu üzerine; bkz. <http://www.turkelcommittee.gov.il/files/wordocs/07790ga.doc>. Komisyon, Türkiye'deki vakıfla aynı kısaltmayı kullanan fakat aralarında hiçbir bağlantının olmadığı Almanya merkezli "Internationale Humanitaere Hilfsorganisation" örgütü hakkında Almanya'da "terör" bağlantılı olma iddiasıyla soruşturma yürütüldüğünün altını çizmektedir.

57. Dolayısıyla Heyet'in varmış olduğu kanaate göre, ne filo herhangi bir yakın tehdit oluşturmaktaydı ne de gemilere yapılan müdahale, aslında, filo organizatörlerinin bir propaganda zaferi elde edebileceği endişesiyle yapılmıştı.

58. Turkel Komitesi'nden elde edilen delillere göre, filonun askerî tehdit oluşturduğunu düşündürecek hiçbir makul şüphe olmadığı ortadadır. Sonuç olarak, savaştan devletlere ait hakların veya 51. maddedeki meşru müdafaa hakkının bir sonucu olarak gemilere müdahale edildiği iddia edilemez. Öyleyse, müdahalenin hukuki açıdan kabul edilebilir olduğu iddia edilemez ve dolayısıyla Heyet, müdahalenin yasa dışı olduğuna hükmetmiştir.

59. Heyet, İsrail'in Gazze'ye uyguladığı deniz ablukasını da içeren genel abluka veya sınırların kapatılması politikasının sivillerin yaşamı üzerinde aşırı derecede bir tahribata yol açtığı değerlendirmesini yapmıştır. Heyet, deniz ablukasının, sınırların kapatılması politikasının bir parçası olarak uygulamaya konulduğu görüşündedir. Deniz ablukasının bizzat kendisi, savaş hâlinde uygulanan orantısız güç kullanımının bir parçası olması sebebiyle kendi başına orantılı olarak değerlendirilemez.

60. Ayrıca Heyet, hapsedme politikasının Gazze Şeridi'nde yaşayan insanlara uygulanan bir toplu cezalandırma oluşturduğu ve bu yüzden kanun dışı olduğu ve Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 33. maddesine aykırı olduğu görüşündedir.

61. Heyet, yasa dışı abluka uygulamasının hem bir savaş hukuku ihlali hem de barış hukuku ihlali olduğu ve bu ihlallerin ilgili devlete sorumluluklar yüklediği görüşündedir.

2. Uluslararası insancıl hukuk

62. İşgal altındaki Filistin topraklarını "işgal eden" sıfatıyla İsrail'i bağlayan ilgili uluslararası insancıl hukuk standartları, 1949 tarihli Savaş Zamanında Sivillerin Korunmasına Dair Dördüncü Cenevre Sözleşmesi tarafından va'zedilmiştir. Bundan başka, İsrail uluslararası insancıl hukukun geleneksel kurallarıyla da bağlıdır.

63. İsrail'in, işgalci güç olarak uluslararası hukukun gerektirdiği muayyen yükümlülükleri söz konusudur. Uluslararası Adalet Divanı, işgal altındaki Filistin topraklarında Dördüncü Cenevre Sözleşmesi şartlarının geçerli olduğu kararını vermiştir. İşgal altındaki topraklar terimi, 1967 Savaşı öncesinin Yeşil Hattı'nın doğusunda kalan ve bu savaş sırasında İsrail'in işgal ettiği toprakları kapsamaktadır.⁵¹ İsrail, tek taraflı kararıyla Gazze Şeridi'ndeki askerlerini 2005 yılında çekmiş olmasına rağmen bu durum Gazze için de geçerlidir ve gerek BM Genel Kurulu gerekse BM Güvenlik Konseyi, işgal

⁵¹ *Legal Consequences of the construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory (İşgal Altındaki Filistin Topraklarında Bir Duvar İnşasının Hukuki Sonuçları)*, 9 Temmuz 2004 tarihli danışma görüşü ICJ Reports 2004, paragraf 101.

durumunu o tarihten sonra defalarca teyit etmiştir.⁵² Bu açıdan, işgalci gücün etkin kontrolünün devam ettiğini dikkate alan Heyet'e göre Gazze hâlâ işgal altındadır.

64. Heyet, aşağıda yer verilen *Goldstone Raporu*'nun değerlendirmesiyle hemfikir durumdadır:

“Gazze Şeridi'nin özel jeopolitik konumu göz önüne alındığında İsrail, sınırlar üzerinde sahip olduğu erk sayesinde Gazze Şeridi sınırları içerisinde yaşam koşullarını belirleyebilmektedir. İsrail, sınır kapılarını (Hareket ve Erişim Anlaşması'na göre üzerinde önemli ölçüde yetkisi bulunduğu, Gazze Şeridi ve Mısır arasındaki Refah sınır kapısı da dâhil olmak üzere) kontrol altında bulundurmakta, yine Gazze Şeridi'ne kimin ve neyin girip çıkacağına karar vermektedir. İsrail ayrıca Gazze Şeridi'ne komşu deniz sahasını da kontrol etmektedir ve farazi bir abluka ilan ederek balıkçılık yapılan bölgeyi kısıtlamakta, dolayısıyla bu bölgedeki ekonomik faaliyetleri de kontrolü altına almaktadır. Buna ilaveten, uçaklar ve insansız veya uzaktan kumandalı hava araçları ile sürekli gözetim altında tuttuğu Gazze Şeridi'nin hava sahasını da tamamıyla kontrolü altında bulundurmaktadır. Gazze Şeridi'ne askerî harekâtlar yapmakta, tespit edilen hedeflere saldırılar düzenlemektedir. İsrail yerleşimlerinin bulunduğu ya da İsrail askerî güçleri tarafından tayin edilen sınıra yakın bölgelerde yasak alanlar ilan edilmektedir. Dahası İsrail, yerel piyasaları İsrail para birimine (yeni şekel) dayalı olacak şekilde düzenlemektedir ve vergiler ile gümrük gelirlerini kontrol etmektedir.”⁵³

Heyet, araştırmasını yürüttüğü sırada bu şartların aynı şekilde devam ettiği tespitinde bulunmuştur.

65. Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'ne göre insanlar öldürülme, işkence, kötü muamele, eza çektirilme ya da onur kırıcı davranış gibi muamelelere tabi tutulamazlar ve askerî operasyonlar açısından kesin bir zaruret olmadıkça mülkiyetleri tahrip edilemez. Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 147. maddesinde uluslararası insancıl hukukun “vahim ihlallerinin” bir listesi sıralanmaktadır.

66. Filo yolcuları sivillerden oluştuğundan, bunların gemilere müdahale bağlamında “korunan kişiler” olarak görülmeleri gerekirdi. Korunan kişiler, Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 4. maddesinde “Bir ihtilaf veya işgal hâlinde, her ne zaman ve her ne tarzda olursa olsun, ihtilafa dâhil bir tarafın veya işgal devletin eline düşen ve onun tabiiyetinde olmayan şahıslar” olarak tanımlanmaktadır. Silahlı bir çatışma durumunda askerî güç yalnızca savaşıtlara veya savaş faaliyetlerine etkin bir biçimde ve doğrudan iştirak eden sivillere karşı kullanılabilir. *Mavi Marmara*'daki siviller için bunu söyleyebilmek mümkün değildir.

⁵² Güvenlik Konseyi kararı 1860 (2009), Genel Kurul kararları 64/92 ve 64/94.

⁵³ *Human Rights in Palestine and Other Occupied Arab Territories: Report of the United Nations Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict (Filistin'de ve İşgal Altındaki Diğer Arap Topraklarında İnsan Hakları: BM'nin Gazze Çatışmasıyla İlgili Vaka İnceleme Heyeti Raporu)*, A/HRC/12/48 (25 Eylül 2009), paragraf 278.

3. Uluslararası insan hakları hukuku

67. İsrail, mülahazalar serdedilen konuyla ilgili temel insan hakları anlaşmalarına taraf olan bir ülkedir.⁵⁴ Filo bünyesindeki gemiler, uluslararası sulardayken bayrağını taşıdıkları ülkelerin yargılama yetkisine tabi idiler: Kamboçya (*Rachel Corrie*), Komor Adaları (*Mavi Marmara*), Yunanistan (*Eleftheri Mesogios*), Kiribati (*Defne Y*), Togo (*Sfendoni*), Türkiye (*Gazze I*) ve Amerika Birleşik Devletleri (*Challenger I*). Olaya ilişkin tahkikatın gerçekleştiği anda bu ülkeler tarafından kabul edilmiş olan uluslararası insan hakları anlaşmalarının bu gemilerle ilgili davalarda uygulanması yerindedir.

68. İnsan hakları hukuku, anlaşmalarda izah edilen acil ve zaruri hâllerle ilgili istisna şartları hariç olmak üzere, silahlı çatışma hâllerinde de bütünü ile uygulanmaya devam etmektedir. Heyet bu noktada BM İnsan Hakları Komitesi'nin yakın zamanlardaki bir değerlendirmesini hatırlatmak istemektedir; şöyle ki, "Silahlı bir çatışma hâlinde ya da bir işgal durumunda uluslararası insancıl hukuk rejiminin uygulanmaya elverişli olması Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin tatbikine herhangi bir engel oluşturmaz. Yalnız 4. maddede va'zedildiği üzere ülke çapında bir 'olağanüstü hâl' ilan edilen durumlarda yine bazı şartlara bağlı olarak kimi istisnai uygulamalar olabilir."⁵⁵ BM İnsan Hakları Komitesi 29 sayılı genel mütalasında uluslararası insancıl hukukun tatbikinin yerinde olduğu silahlı çatışma durumlarında medeni ve siyasi haklar sözleşmenin uygulanmaya devam edileceğini vurgulamıştır. "Sözleşmedeki muayyen haklarla ilgili olarak uluslararası insancıl hukukun daha spesifik bazı kuralları, sözü edilen 'muayyen hakların' yorumlanması açısından faydalı olabilir. Bu iki hukuk alanı birbirinden bağımsız olmayıp tam tersine, birbirini tamamlamaktadır."⁵⁶

69. Bundan başka, Uluslararası Adalet Divanı, *Nükleer Silahlarla İlgili Hukuki Mütalaasında* (1996) sözleşmenin silahlı çatışma durumlarında da uygulanabileceğini beyan etmiştir: "Prensip olarak, hayat hakkına keyfî şekilde müdahale edilmemesi kuralı çatışma hâllerinde de geçerlidir. Hayat hakkına keyfî olarak müdahale nedir, sorusunun hukuki analizindeki cevabında ise *lex specialis* durumu mevcuttur; şöyle ki, bunun tespiti, silahlı çatışma hukukunu düzenlemeye elverişli kanunların belirlenmesiyle yapılabilir. Yani herhangi bir kişinin savaş ortamında silah kullanımı sonucu ölmesinin sözleşmenin 6. maddesini ihlal edecek türden keyfî bir ihlal olup olmadığının tespiti, sözleşme şartlarının etüdüyle değil silahlı çatışmada tatbiki elverişli olan kanunlara referansla yapılacaktır."⁵⁷

⁵⁴ "Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi", "Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi", "Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi", "Her Türü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme", "İşkenceye Karşı BM Sözleşmesi", "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme" ve "Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek: Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusundaki Seçmeli Protokol".

⁵⁵ BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği raporu CCPR/ISR/CO/3, paragraf 5.

⁵⁶ İnsan Hakları Komitesi, genel mütalaa No: 29, paragraf 3; ayrıca genel mütalaa No: 31, paragraf 11'de de tekrarlanmıştır.

⁵⁷ *Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, Advisory Opinion of 8 July 1996 (Nükleer Silah Kullanmanın veya Kullanma Tehdidinin Hukukiliği, 8 Temmuz 1996 tarihli danışma görüşü)*.

70. Uluslararası Adalet Divanı, *İşgal Altındaki Filistin Topraklarında Bir Duvar İnşasının Hukuki Sonuçları* başlıklı hukuki mütalaasında şu değerlendirmede bulunmuştur: “İnsan hakları sözleşmeleriyle sağlanan korunma -Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 4. maddesinde izah edilen istisna şartları hariç olmak üzere- silahlı çatışma hâllerinde de devam eder. Uluslararası insancıl hukuk ile insan hakları hukuku arasındaki ilişkiye bağlı olarak üç muhtemel durum söz konusu olabilir: Bazı haklar tamamıyla uluslararası insancıl hukukla ilgili olabilir, bazı haklar tamamen insan hakları hukukunun alanına girebilir, bazıları ise uluslararası hukuk açısından her iki alanla da ilgili olabilir.”⁵⁸

71. Heyet hem İsrail silahlı kuvvetlerinin *Mavi Marmara* operasyonundaki tutumunun hem de operasyon sonrasında İsraili yetkililerin tutumunun sadece savaş hukuku çerçevesinde değerlendirilemeyeceği, bunların aynı zamanda insan hakları hukukunun da sahasına girmekte olduğu görüşündedir. Aslında insan hakları hukuku ile uluslararası insancıl hukuk birbirinden bağımsız değil, aksine bu iki hukuk alanı birbirini tamamlar nitelikte olup insanlar için en üst düzey korumayı sağlayacak şekilde birbirini desteklemektedir.

72. Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, “millet hayatını tehdit eden olağanüstü bir durumun ortaya çıktığı hâllerde” (madde 4) bile ihlal edilemeyecek bazı haklardan bahsetmektedir. Yaşama hakkı, işkenceye ve zalimane insanlık dışı ve onur kırıcı davranışlara ve cezalandırmalara maruz bırakılmama hakları, ihlal edilemeyecek olan bu haklardandır. İsrail, 3 Ekim 1991 tarihinde Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşme’nin 4(3) sayılı maddesi çerçevesinde (olağanüstü hâl), özellikle 9. maddede ifade edilen kişi serbestliği ve kişi güvenliği haklarıyla ilgili bir beyanda bulunmuştur.⁵⁹ İnsan Hakları Komitesi, bu beyanla ilgili 29 sayılı genel mütalaasında, sözleşmenin 4(2) sayılı maddesiyle ilgili istisnası olmayan hükümleri genişletmiş ve şu yorumda bulunmuştur: “Sözleşmeye taraf olan devletler, sözleşmenin 4. maddesinde belirtilen şartları ve istisnaları, toplu cezalandırma yapmak, insanları rehin almak, özgürlükleri keyfi olarak kısıtlamak ya da -masumiyet karinesi de dâhil olmak üzere- adil yargılama prensiplerinden sapmak gibi insan hakları hukukunu veya uluslararası hukukun amir hükümlerini ihlal eden eylemlerini meşrulaştırmak için kullanamazlar.”⁶⁰

1996 ICJ Reports, s. 226, paragraf 25.

58 *Legal Consequences of the construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory (İşgal Altındaki Filistin Topraklarında Bir Duvar İnşasının Hukuki Sonuçları)*, 9 Temmuz 2004 tarihli danışma görüşü, ICJ Reports 2004, paragraf 101, paragraf 106.

59 “Kuruluşundan bu yana İsrail devletinin varlığı, ayrıca İsrail vatandaşlarının hayatları ve mal varlıkları mütemediyen saldırılara ve tehditlere maruz kalmıştır. “Bunlar bazen savaş tehdidi, bazen fiili silahlı saldırılar, bazen de insanların katledilmesine veya yaralanmasına yol açan terör eylemleri şeklinde kendini göstermiştir. “Bu sebeple Mayıs 1948’de ilan edilmiş olan olağanüstü hâl o zamandan bugüne kadar yürürlükte kalmıştır. Bu vaziyet, sözleşmenin 4(1) sayılı maddesindeki şartlar çerçevesinde bir acil durum oluşturmaktadır.

“Dolayısıyla İsrail hükümeti, söz konusu 4. madde hükümleriyle uyumlu olmak üzere devleti savunmak ve vatandaşlarının hayat ve mülkiyet haklarını korumak amacıyla güç kullanarak tutuklama ve gözaltına alma da dâhil olmak üzere gereken her türlü tedbiri alacaktır.”

“Söz konusu tedbirlerin herhangi birinin sözleşmenin 9. maddesiyle çelişmesi durumunda, İsrail söz konusu hükmün getirdiği yükümlülükleri bundan böyle üstlenmediğini bildirir.”

60 İnsan Hakları Komitesi, genel mütalaa, No. 29, paragraf 11 (HRI/GEN/Rev.9 (Vol.I)).

73. Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 2. maddesi, bütün devletlere, "kendi hükümlerlik sahasında ve kendi yargılama yetkisine tabi" kişilere tanınan haklara hürmet etmek ve bu hakları sağlamak mecburiyeti getirmektedir. İnsan Hakları Komitesi, 31 sayılı genel mütalaasında bu hükmün ilgili yer itibarıyla yetki sahasının dışında uygulanması konusunu ele almıştır: "Anlaşmaya taraf olan bir devlet -bilfiil yer itibarıyla kendi yetki sahasında olsun ya da olmasın- hükmü altındaki ya da etkin kontrolündeki herkesin sözleşmede va'zedilen haklarına saygı duymak ve bu hakları sağlamak zorundadır."⁶¹ Uluslararası Adalet Divanı da 2004 tarihinde neşrettiği İsrail'deki duvarla ilgili hukuki mütalaasında "bir devletin, yer itibarıyla kendi yetki sahası dışındaki yargılamalarıyla ilgili eylemlerden" bahsederek sözleşmenin uygulamaya elverişliliğini teyit etmiştir.⁶² İnsan Hakları Komitesi, İsrail hakkındaki Temmuz 2010 tarihli mütalaasında bu görüşü tekrarlayarak yeniden vurgulamıştır.⁶³

74. BM'nin üye devletlerce uyulması gereken insan hakları standartlarıyla ilgili diğer bazı sözleşme ve şartları da şunlardır: "Yasa Uygulayan Görevliler İçin Davranış Kuralları", "Güvenlik Kuvvetlerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanmalarıyla İlgili Temel Prensipler", "Herhangi Bir Biçimde Tutuklanan ya da Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü" ve "Yasa dışı, Keyfi ve Yargısız İnfazların Etkin Önlenmesi ve Soruşturulması ile İlgili Prensipler".

61 İnsan Hakları Komitesi, genel mütalaa No. 31, paragraf 10.

62 *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory (İşgal Altındaki Filistin Topraklarında Bir Duvar İnşasının Hukuki Sonuçları)*, 9 Temmuz 2004 tarihli danışma görüşü, ICJ Reports 2004, paragraf 111.

63 CCPR/ISR/CO/3, paragraf 5: "Komite, daha önce anlaşmaya taraf olan devletle ilgili ikinci periyodik raporunun (CCPR/CO/78/ISR) sonuç değerlendirmelerinin yer aldığı 11. paragrafında ve anlaşmaya taraf olan devletle ilgili ilk raporun (CCPR/C/79/Add.93) yine sonuç değerlendirmelerinin yer aldığı 10. paragrafında ifade edilen görüşünü yeniden vurgulamak istemektedir: "Silahlı bir çatışma hâlinde ya da bir işgal durumunda uluslararası insancıl hukuk rejiminin uygulanmaya elverişli olması, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin tatbikine herhangi bir engel oluşturmaz; yalnız 4. maddede va'zedildiği üzere ülke çapında bir 'olağanüstü hâl' ilan edilen durumlarda yine bazı şartlara bağlı olarak kimi istisnai uygulamalar olabilir. Komite'nin benimsediği pozisyon Uluslararası Adalet Divanı'nın içtihatlarıyla da desteklenmiştir. Adalet Divanı, *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory (İşgal Altındaki Filistin Topraklarında Bir Duvar İnşasının Hukuki Sonuçları)*, (Danışma görüşü, ICJ Reports 2004, s. 136) adlı etüdünde bir devletin kendi hükümlerlik sahasının dışında yürüttüğü yargılama faaliyetleriyle ilgili olarak da sözleşmenin yürürlükte olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, herhangi bir durumda uluslararası insancıl hukukun geçerli olması, anlaşmaya taraf devletlerin 2. maddenin 1. paragrafında işaret edilen hesap verme yükümlülüklerini, yani söz konusu devlet yetkililerinin veya temsilcilerinin -bu ülkelerin işgal altında tuttukları bölgeler de dâhil olmak üzere- ilgili devletin hükümlerlik sahası dışındaki eylemlerinden kaynaklanan sorumluluklarını ortadan kaldırmaz. Yani mevcut şartlar çerçevesinde, devlet yetkililerinin veya temsilcilerinin işgal altındaki topraklarda sergiledikleri davranışlar sözleşmede korunan hakların (madde 2 ve madde 40) kullanılmasını etkilediğinden, anlaşmaya taraf olan ülkenin almış olduğu pozisyonun aksine -Gazze Şeridi de dâhil olmak üzere- işgal altındaki topraklarda yaşayan halkın sözleşme hükümlerinden istifade etmesi gerekmektedir. İsrail devleti sözleşmenin hem İsrail'de hem de -Batı Şeria, Doğu Kudüs, Gazze Şeridi ve Suriye'ye ait olmakla birlikte İsrail işgalinde bulunan Golan Tepeleri de dâhil olmak üzere- işgal altındaki topraklarda tam ve eksiksiz şekilde uygulanmasını sağlamalıdır. Komite'nin 31 numaralı genel mütalaasındaki yorumlarla uyumlu olarak, İsrail devleti hem hükümlerlik sahasındaki hem de etkin kontrolündeki bütün insanların sözleşmede va'zedilen haklardan tam ve eksiksiz olarak yararlanmasını temin etmelidir."

III. İsrail donanmasının filoya müdahalesi ve bunun sonuçları

A. Gazze filosu organizasyonu ve İsrail hükümetinin tepkisi

Vakıaların tasviri ve bulgular

75. Heyet, konuyla ilgili olarak aşağıdaki tespitlerde bulunmuştur:

(a) *Free Gaza Movement* ve Mayıs 2010 Gazze filosunun amaçları

76. Kıbrıs'ta kayıtlı bir vakıf olan *Free Gaza Movement* bir insan hakları örgütüdür ve bu organizasyon Ağustos-Aralık 2008 döneminde bir veya iki küçük tekneyle giriştiği Gazze'ye denizden ulaşma teşebbüslerinde beş defa başarılı olmuştur. Bu seferlerin amacının Gazze ablukasını kırmak olduğu belirtilmiştir. Organizatörler her ne kadar İsrail yetkililerinden bazı tehdit mesajları almışlarsa da İsrail yetkilileri o zaman bu teknelere müdahale etmemiştir. *Free Gaza Movement*'ın Aralık 2008'de giriştiği altıncı seferde İsrail donanmasına ait bir gemi, tekneye kasten çarpıp bindirerek ağır hasar vermiş ve tekne rotasını Lübnan'a çevirmeye zorlanmıştır. Ocak 2009'da yapılması planlanan yedinci sefer, İsrail donanmasının yine tekneye çarpacağı endişesiyle durdurulmuştur.

77. İsrail donanması *Free Gaza Movement*'ın sahibi olduğu ve Gazze'ye insani yardım taşıyan *Spirit of Humanity* adlı gemiyi, 29 Haziran 2009 günü içindeki 21 yolcuyla beraber Gazze'nin takriben 20 mil açıklarında durdurmuştur. İsraililerin geri dönülmesi yolundaki talepleri reddedilince askerler gemiye çıkmış ve *Spirit of Humanity* Aşdod Limanı'na çekilerek yolcular alıkonulmuş ve tutuklanmışlardır.

78. *Free Gaza Movement*, bu başarısız teşebbüsler sonrasında yeni seferlerinde gemi sayısını arttırabilmek için başka organizasyonlarla iş birliği arayışına girmiştir. Hareketin temasa geçtiği organizasyonlar arasında, BM bünyesindeki Ekonomik ve Sosyal Konsey nezdinde danışman statüsü bulunan İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH) adlı Türk insani yardım kuruluşu da bulunmaktadır. Gazze de dâhil olmak üzere 120'den fazla ülke ve bölgede faaliyetler gerçekleştiren ve zaten kendi Gazze seferini planlamakta olan İHH, filoya iki kargo gemisi ve yeni aldıkları 600'den fazla kapasitesi olan yolcu gemisiyle katılma taahhüdünde bulunmuştur. Aralarında *Ship to Gaza* (İsveç), *Ship to Gaza* (Yunanistan) ve *European Campaign to Break the Siege on Gaza*'nın bulunduğu bir dizi başka organizasyon da bundan sonra bilinecek adıyla "Gazze Özgürlük Filosu"na katılmaya karar vermiştir.

79. Filonun amaçları, *Free Gaza Movement* ile İHH'nin liderlerinin ifadeleriyle şöyle açıklanmıştır: (a) Gazze'deki durum ve ablukanın etkileriyle ilgili olarak uluslararası kamuoyunun dikkatini çekmek, (b) ablukayı kırmak ve

(c) insani yardım malzeme ve desteğini Gazze'ye ulaştırmak. Filoya katılan yolculardan Heyet'in birebir görüştüklerinin hepsi bu amaçları paylaştıklarını söylemiş, ama en çok insani yardım üzerine vurgu yapmışlardır.

80. Heyet'in değerlendirmesine göre, filonun siyasi hedefleriyle insani hedefleri arasında bariz bir ayrışma söz konusudur. Bu ayrışma özellikle İsrail hükümetinin insani yardımların bir İsrail limanı üzerinden ama tarafsız bir organizasyonun gözetiminde yapılması şartıyla Gazze'ye ulaştırılacağına izin vereceğini açıklamasıyla gün ışığına çıkmıştır. Heyet ayrıca, Gazze'de, filoda yer alan türde yük gemilerinin yanaşabileceği derinlikte bir liman olmadığının da altını çizmektedir. Bu, büyük miktarlarda yardım malzemesinin filonun seçtiği yolla taşınmasında pratik lojistik sorunlar doğuracak bir durumdur. Filo, Gazze'ye temel insani yardım malzemeleri taşımaktaydı. Heyet bunun çok önemli bir teşebbüs olduğuna kanidir. Ancak esas hedefin siyasi olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim *Rachel Corrie*'deki yolcuların, bu gemideki insani yardım malzemesinin Aşdod üzerinden Gazze'ye ulaştırılması şeklindeki -İrlanda hükümeti tarafından da desteklenen- teklifi reddetmeleri bu siyasi hedefe işaret etmektedir.

(b) *Filonun oluşumu*

81. Filo başlangıçta 8 gemi ve 748 kişiden oluşmaktaydı (eklerdeki tabloya bakınız):

- *Mavi Marmara* - Komor Adaları⁶⁴ devletine kayıtlı ve İHH mülkiyetinde bir yolcu gemisidir.
- *Defne Y* - Kiribati devletine kayıtlı ve İHH mülkiyetinde bir yük gemisidir.
- *Gazze I* - Türkiye devletine kayıtlı ve İHH mülkiyetinde bir yük gemisidir.
- *Sfendoni* veya *Sfendonh* - Togo devletine kayıtlı bir yolcu gemisidir. Geminin sahibi, kayıtlı adresi Marshall Adaları'nda olan *Sfendonh S.A.* firmasıdır. Gemiye, filoya katılmasının hemen öncesinde *Boat 8000* adı verilmiş ve İsrail resmî kayıtlarında bu isim kullanılmıştır.
- *Eleftheri Mesogios* veya *Sofia* - Yunanistan devletine kayıtlı bir yük gemisidir. Geminin sahibi, kayıtlı adresi Atina'da olan *Eleftheri Mesogios Denizcilik Şirketi*'dir. Adı Yunancada "Özgür Akdeniz" anlamına gelmekte olan geminin bir diğer adı *Sofia* olup bazı kayıtlarda bu isim kullanılmıştır.
- *Challenger I* - ABD'ye kayıtlı ve *Free Gaza Movement*'in mülkiyetinde bir gezi teknesidir.
- *Challenger II* - ABD'ye kayıtlı ve *Free Gaza Movement*'in mülkiyetinde bir gezi teknesidir.
- *M.V. Rachel Corrie* - Kamboçya devletine kayıtlı ve *Free Gaza Movement*'in mülkiyetinde bir yük gemisidir.

⁶⁴ Gemi, 2010 başında İHH tarafından gönüllülerin bağışlarıyla satın alınmış ve Gazze'ye doğru yola çıkmasından birkaç gün önce Komor Adaları'na tescil edilmiştir.

Ticari gemicilik firmaları gemilerini böyle bir filoya kiralamak istemedikleri için katılımcı kuruluşlar kendi gemilerini satın almak zorunda kalmışlardır. İHH'nın sahip olduğu yük gemilerinin mürettebat servisi İstanbul'daki bir acente kanalıyla yürütülmüştür.

82. Makinelerinde birtakım problemler baş gösterince *Challenger II* filodan çekilmiş ve buradaki yolcular uluslararası sulara *Challenger I* ve *Mavi Marmara* gemilerine aktarılmıştır. *Rachel Corrie* gemisinin İrlanda'dan hareketi gecikmiş ve dolayısıyla bu gemi 31 Mayıs'ta filoya katılamamıştır. İsrail donanmasının bu gemiyi de 6 Haziran günü uluslararası sulara durdurmasıyla içindeki yolcular aynı alıkonulma ve sınır dışı muamelelerine tabi tutulduklarından, Heyet bu gemiyi de tahkikatına dâhil etmiştir.

83. Bazı yolcular, daha önceki seferlerde olduğu gibi, Kıbrıs'tan açılarak gemilere uluslararası sulara binme planı yapmıştır. Fakat Kıbrıs otoriteleri son anda bu yolcuların çıkışını engellemiştir. Pek çok teşebbüste bulunulmasına rağmen adanın güneyindeki limanlardan izin almak mümkün olmayınca, yolculardan bir kısmı Kuzey Kıbrıs'a geçerek Magosa Limanı'ndan çıkış yapmıştır.

(c) *Filo hazırlıkları*

84. Filoya iştirak eden kuruluşlar arasında esnek bir ittifak oluşturan dokuz maddelik bir anlaşma yapılmıştır. "Birlik noktaları" olarak ifade edilen bu anlaşmada bütün iştirakçilerin mutabık kaldığı amaçlar izah edilmiş, filoya müdahale edilmesi durumunda sadece şiddet dışı yollarla direnileceği taahhüdü de yer almıştır. *Free Gaza Movement*'in ifadesine göre, her bir gemide katılımcı kuruluşların temsilcilerinden müteşekkil birer yönetim kurulu bulunmaktaydı.

85. Filoya 40 değişik ülke uyruğundan insan katılmıştır. Her organizatör kuruluş, gemilere binecek kişilerin seçiminde kendi kriterlerini uygulamış, kendi müracaat ve seçim süreçlerini yürütmüştür. Gemilerde yer alacak yolcuların tek bir form üzerinde kaydedilmesini sağlamaya yönelik bir protokol mevcut olmakla beraber, bazı organizatörlerin bireysel olarak katılımcılara başvuru formu doldurma, tarama ve seçme işlemleri uyguladıkları bilinmektedir. Görüşülen katılımcıların çoğunun bu tür bir çalışma için gerekli yetenek ya da vasıflara haiz olduğu söylenemez. Bazı kuruluşlar katılımcıları vasıflarına (mesela doktorlar), halkı etkileyecek statülerine (parlamentarler, yazarlar) ve aynı zamanda provokasyonlara karşı direnme kabiliyetlerine göre seçtiklerini söylemişlerdir; bazı kuruluşlar ise kendi tanıdıkları kişileri seçtiklerini belirtmişlerdir.

86. *Mavi Marmara*'daki kargo ile ilgili lojistik sorumlulukları üstlenmiş olan bir yolcunun 1996 yılında bir Rus feribotunun kaçırılması sebebiyle hüküm giyip hapis yatmış bir kimse olduğu suçlaması Heyet'in de dikkatini çekmiştir. Söz konusu gemiyi kaçıran kimseler bazı Çeçen mahkûmların serbest bırakılmasını talep etmişti.⁶⁵

⁶⁵ Meir Amit İstihbarat ve Terör Bilgi Merkezi Raporu, İsrail, 26 Ağustos. <http://www.terrorism->

87. Filoyu düzenleyen kuruluşlar, hem yolculuk masrafları hem de Gazze'deki ihtiyaç sahiplerine doğrudan nakit yardımında bulunmak için kendi topluluklarından bağış toplamışlardır.

88. Antalya Limanı'nda *Mavi Marmara* etrafında sıkı güvenlik tedbirleri uygulanmış ve gemiye alınan her şey kontrol edilmiştir. Hem yolcular hem de bavulları, havaalanlarındaki kontrollere benzer bir kontrolden geçirilmiş, yolcuların üstleri de aranmıştır. Açık denizde *Challenger I* den *Mavi Marmara*'ya transfer edilen yolcular da aynı güvenlik kontrollerine tabi tutulmuşlardır.

89. Yunanistan'daki limandan *Eleftheri Mesogios* gemisine binen yolcular da aynı şekilde titiz bir güvenlik kontrolünden geçirilmişlerdir. Yolcularının yanı sıra bağışlanmış bir ultrason makinesi ve bazı tıbbi cihazların da bulunduğu *Sfendoni* gemisinde ise kaptan, gemide silah ya da silah benzeri herhangi bir şey olmadığını teyit maksadıyla hem gemiyi hem de makine dairesini bizzat kendisi kontrol etmiştir. Şahitlerin ifadesine göre, *Rachel Corrie* gemisine yüklenen kargo, gemi İrlanda'dan ayrılmadan önce üç bağımsız merci tarafından kontrol edilmiş ve mühürlenmiştir. İsraililer gemiye çıktıklarında mühür hâlâ bozulmamış olarak durmaktadır.

90. Gazze Limanı'ndaki imkânlar yetersiz olduğundan filoda yer alan yük gemilerinin taşıdığı onca insani yardım malzemesinin Gazze'ye nasıl boşaltılacağı konusunda net bir lojistik plan olup olmadığı anlaşılamamıştır. Şahitlerden birisinin söylediğine göre, İHH'nın Gazze'de bulunan görevlileri, gemilerdeki insani yardım yükünü açık denizde daha küçük gemilere aktarmak üzere vinçler hazırlamaktaydılar. Bir başka yolcu da bu planı teyit etmiş ve *Eleftheri Mesogios* gemisinde zaten bir vinç bulunduğunu söylemiştir.

(d) *Filonun planlanan güzergâhı ve varış noktası*

91. Gazze filosuna katılacak gemilerin Kıbrıs'ın takriben 40 deniz mili güneyindeki bir noktada buluşması kararlaştırılmıştır. Gemiler, burada buluşmak üzere değişik tarihlerde değişik limanlardan hareket etmiştir. Gemilerin buluşma noktasına intikali şöyle olmuştur:

- 14 Mayıs 2010, *Gazze I* İstanbul'dan İskenderun'a hareket etmiştir.
- 18 Mayıs, *Rachel Corrie* İrlanda'daki Greenore Limanı'ndan ayrılmıştır. Varış noktası olarak Malta bildirilmiştir. Bu gemi aslında Dundalk Limanı'ndan 14 Mayıs tarihinde ayrılmış, fakat tamir için durmak zorunda kalmıştır.
- 22 Mayıs, *Mavi Marmara* İstanbul'dan Antalya'ya hareket etmiştir.
- 22 Mayıs, *Gazze I* İskenderun'dan Gazze'ye hareket etmiştir.
- 24 Mayıs, *Defne Y* İstanbul'dan hareket etmiştir.
- 24 Mayıs, *Eleftheri Mesogios* Yunanistan'daki Pire Limanı'ndan ayrılmıştır.
- 25 Mayıs, *Mavi Marmara* Antalya'ya varmıştır.

- 25 Mayıs, *Sfendoni* Yunanistan'daki Pire Limanı'ndan ayrılmıştır. Bu gemi daha sonra Rodos'ta bir mola vermiştir.
- 28 Mayıs, *Mavi Marmara* Antalya'dan ayrılmıştır.
- 29 Mayıs, *Challenger I* ve *Challenger II* Girit'ten ayrılmıştır; *Rachel Corrie* Malta'ya varmıştır.
- 30 Mayıs, altı gemi, Kıbrıs'ın güneyindeki buluşma noktasında bir araya gelmiştir; *Rachel Corrie* Malta'dan ayrılmıştır.

92. Türkiye'den ayrılan gemilerin yükleme evraklarında istikamet olarak Gazze belirtilmiştir. Ancak gümrük bilgisayar sisteminde Gazze Limanı yer almadığından, resmî gümrük evraklarında gemilerin varış limanı olarak Lübnan belirtilmiştir. Görüşülen gemi mürettebatından bazılarının aktardığına göre, gemilerin ilk önce Mısır'a doğru ilerlemesi, sonra da batıdan Gazze sularına girmesi gibi bir niyet söz konusudur.

93. Filonun Gazze istikametine yönelmesi, 30 Mayıs 2010 günü saat 15.54'te, Lübnan'ın yaklaşık 65 deniz mili açığında bir mevkidten başlamıştır.

(e) *İsrail'in filoya müdahaleyle ilgili önceden yaptığı planlamalar*

94. İsrail Genelkurmay Başkanı'na göre, İsrail yetkilileri bir filo düzenlenmesiyle ilgili planlardan Şubat 2010 başlarında haberdar olmuş ve bunu ablukayı kırmaya yönelik bir teşebbüs olarak mütalaa etmişlerdir. Filonun yola çıkmaması için derhâl diplomatik kanallara müracaat edilmiş ve acil durum planları oluşturulmaya başlanmıştır. Filoya müdahale planlarıyla ilgili çalışmalara başlanması hususunda ilk resmî talimatlar nisan ortasında verilmiştir. 12 Mayıs'a gelindiğinde bir görev planı hazırlanmış ve bu plan 13 Mayıs 2010 tarihinde İsrail Genelkurmay Başkanı tarafından onaylanmıştır.

95. 13 Mayıs 2010 tarihinde İsrail Genelkurmay Başkanı, Savunma Bakanı'na ve Başbakan'a bir mektup göndererek filoya müdahale edilmesiyle ilgili alternatifler hakkında bilgi sunmuştur. Önerilen alternatifler arasında gemilerin kontrolünü ele geçirip yolcuları alıkoymak gibi askerî seçenekler de mevcuttur. 26 Mayıs tarihinde yeni değerlendirmeler yapılmış ve Savunma Bakanı operasyonla ilgili resmî yetkilendirmeyi yapmıştır. Tatbikat ve planlama çalışmaları yoğun şekilde sürdürülmüştür. Bu çerçevede alkonulacak yolcularla ilgili işlemleri yürütmek üzere Aşdod Limanı'nda bir merkez oluşturulması da kararlaştırılmıştır.

96. Heyet'e ulaşan bilgilere göre, filoya müdahale etmek için görevlendirilen İsrail silahlı kuvvetleri bünyesinde bir dizi korvet ve savaş gemisi, helikopterler, zodyak botlar, keşif uçakları ve muhtemelen iki denizaltı yer alacaktır. Deniz kuvvetleri bünyesinde bulunan ve "*Shayetet 13*" olarak bilinen özel birliklere mensup askerler de bu operasyonda görev yapacaktır. Operasyona "Deniz Meltemi Operasyonu" ya da "Gök Rüzgârları Operasyonu" kod adı verilmiştir.

97. İsrail istihbarat birimleri filoda yer alan gemiler ve özel yolcularla ilgili detaylı kimlik belirleme ve gözetleme çalışmaları yapmıştır. *Mavi Marmara*'da yolcular tarafından ele geçirilen askerlerin birinin üzerinden çıkan bir kitapçık, söz konusu istihbarat çalışmalarına işaret etmektedir. Üzeri plastikle kaplanmış olan bu kitapçıkta altı geminin her birinin fotoğraflarının yanı sıra üst düzey bazı özel yolcuların isimleriyle beraber fotoğrafları da yer almaktadır. Söz konusu kitapçıkta fotoğrafı bulunan yolculardan bir kadın, bu kitapçıkta fotoğrafının filonun hareketinden sadece birkaç gün önce çekilmiş olduğunu belirtmiştir. Savunma Bakanı Ehud Barak da Turkel Komitesi'ne verdiği ifadede filo çalışmalarının hazırlık aşamasından itibaren izlendiğini teyit etmiştir. Barak, söz konusu ifadesinde "filo yolcuları arasında İsrail kuvvetlerine zarar vermeye çalışacak terör unsurlarının mevcut bulunup bulunmadığını tespit maksadıyla filoyu örgütleyenlerle ilgili istihbarat çalışmalarının sürdürülmesi" yönünde özel talimatların verildiğini söylemiştir.⁶⁶

(f) *Gemiye çıkma teşebbüslerine karşı gemileri korumak için yapılan hazırlıklar*

98. Heyet kesin olarak emindir ki, filo Kıbrıs açıklarından ayrılırken, filoya katılmış olan kişiler İsrail'in gemileri durdurup kontrolü ele geçirme planlarının farkındaydılar. İsrail planlarının ayrıntıları bir İsrail gazetesinde yayınlanmıştır. Yolcuların pek çoğu -daha öncesinde- İsrail'in yapacaklarının filonun yolunu kesmek ve gemileri güzergâhlarını değiştirmeye zorlamaktan ibaret olacağını düşünmüşlerdir; İsrail'in zor kullanarak gemilere çıkmaya çalışacağını tahayyül dahi etmemişlerdir. Daha az tecrübeli bazı yolcular, 2009'daki *Spirit of Humanity* hadisesine rağmen, fiili müdahale anına kadar hâlâ bu düşüncelerini korumuşlardır. Heyet'in görüştüğü pek çok yolcu, 31 Mayıs sabahı ilk İsrail botları *Mavi Marmara*'ya yaklaşıp kadar İsraililerin gemilere çıkmaya çalışacağına gerçekte inanmadıklarını söylemiştir.

Mavi Marmara'daki hazırlıklar ve planlama

99. *Mavi Marmara*'daki yolcular, İsrail'in filonun kontrolünü ele geçirme düşüncesinde ciddi olduğunu 30 Mayıs günü yavaş yavaş anlamaya başlamışlardır. Aralarında üst düzey İHH yetkililerinin de olduğu bazı kişiler, gemiye çıkılması teşebbüslerine karşı *Mavi Marmara*'yı korumak için aktif olarak hazırlıklara girişmiştir. Video kayıtlarının gösterdiğine göre, 30 Mayıs günü 50 ila 100 kişinin bulunduğu bir toplantıda, aralarında İHH başkanının ve önemli bazı şahsiyetlerin olduğu yolcular, İsrail'in gemiyi ele geçirme teşebbüsünü engellemekle ilgili meydan okuyucu konuşmalar yapmıştır. Geminin yangın hortumlarının basınç ayarı da müdahaleden bir gün önce güvertelerde test edilmiştir.

100. İsrail donanmasıyla yapılan telsiz konuşmalarından ve İsrail savaş gemilerinin gözükmemesinden sonra, gemiye çıkılmasının eli kulağında bir gerçeklik olduğu anlaşılmıştır. Yolculara can yeleklerini giymeleri söylenmiştir. Bütün

⁶⁶ Savunma Bakanı Ehud Barak'ın Turkel Komitesi'ne verdiği ifadeden.

yolcuları kapsayan koordine bir plan yapılmamış olsa da bazı kişiler gemiyi savunma düşüncesiyle gruplaşmaya başlamıştır. Geminin savunmasını koordine etmek için merkezî bir plan yapıldığıyla ilgili pek bir delil yoktur.

101. 30 Mayıs'ı 31 Mayıs'a bağlayan gece, bazı yolcular, geminin -kapısı kilitli olmayan- atölyesinden birtakım elektrikli aletleri alarak küpeşte parmaklıklarını kesmiş ve her biri takriben 1,5 metre uzunluğunda metal çubuklar hazırlamışlardır. Bunların silah olarak kullanılacağı anlaşılmaktadır. Ayrıca küpeşterler arasındaki zincirler de alınmıştır. Durumu fark eden gemi mürettebatı, söz konusu aletleri bu yolcuların elinden alarak köprü üstündeki telsiz odasına kilitlemiştir. Bu arada, yolculardan bazılarının göz yaşartıcı bombalardan korunması için gaz maskeleri dağıtılmıştır. Heyet, gaz maskelerinin geminin standart yangın ekipmanları içinde bulunduğunu not etmiştir. Ayrıca bazı yolcuların son anda ve müdahaleden hemen önce ilkel birtakım silahlar hazırlamaya girişmesi, Heyet'in gemiye daha öncesinde silah sokulmadığıyla ilgili tespitini doğrular nitelikte bir olgudur.

Challenger I, Sfendoni, Eleftheri Mesogios ve Rachel Corrie gemilerindeki hazırlık ve planlamalar

102. *Challenger I* gemisindeki mürettebat ve yolcular, pasif, şiddet içermeyen direniş teknikleriyle ilgili bir eğitimden geçmiş, İsrail'de alikonulmaları durumunda ne yapacaklarını bir avukatla temas kurarak müzakere etmişlerdir. Şahitler, İsrail kuvvetlerinin gemiye çıkmaya teşebbüs etmesi durumunda gösterilecek tepkinin biçimi hususunda yolcular arasında tartışmalar olduğunu söylemişlerdir. Gemi mürettebatı, bu tartışmalarda, gemiye çıkacak askerlere karşı fiziki güç kullanılmaması gerektiğinde ısrar etmiştir. Kaptan ve gemi mürettebatı köprü yolunun bloke edilmesi yönündeki teklife de bu durumun askerleri daha da sinirlendireceği gerekçesiyle muhalefet etmişlerdir. Şahitlerin ifadelerine göre, mürettebatın ve yolcuların niyeti, gemiye çıkılmasını istemediklerini gösterecek sembolik bir direniş içerisinde olmaktadır. *Challenger I* gemisindeki kimi yolcular daha önce İsrail tarafından durdurulmuş olan başka bazı gemilerde de yer almış olduklarından hazırlanan reaksiyon planı, kısmen, bu yolcuların tecrübelerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

103. *Sfendoni* ve *Eleftheri Mesogios* gemilerinde yer alan şahitler, bu gemilerde de benzer tartışmaların gerçekleştiğini teyit etmiştir. *Eleftheri Mesogios*'taki yolcular, yangın hortumlarıyla su püskürtmenin silah olarak yorumlanabileceği düşüncesiyle kullanılmamasının daha uygun olacağı kararına varmışlardır. *Sfendoni*'deki yolcular ise güvertelerde oturmaya ve pasif direniş göstererek köprüyü kontrol etme teşebbüslerini yavaşlatmaya karar vermişlerdir.

104. *Rachel Corrie*'deki yolcular gemiye çıkılması durumunda direniş göstermeme kararı almış ve bu kararı gemiye çıkılması öncesinde İsraililere bildirmişlerdir.

105. *Gazze I ve Defne Y* gemilerinde askerlerin gemiye çıkma ihtimaline karşı mürettebat ve yolcular tarafından herhangi bir özel çalışma yapıp yapılmadığıyla ilgili bir bilgi mevcut değildir.

B. İsrail donanmasının Gazze filosuna 31 Mayıs 2010 günü yaptığı müdahale

1. Vaziyetin tespiti ve bulgular

106. Heyet, olayların gelişme şekliyle ilgili olarak aşağıdaki tespitlerde bulunmuştur:

(a) İsrail donanması ile filo bünyesindeki gemiler arasında kurulan temaslar

107. Filo, buluşma noktasından 30 Mayıs 2010 günü saat 15.54'te ayrılmış ve rotasını güneybatı istikametinde 222 derece olarak belirlemiştir. Bu rota daha sonra, saat 23.30 sularında İsrail topraklarıyla muayyen bir mesafeyi muhafaza edecek şekilde ve aşağı yukarı karaya paralel olarak güney istikametine doğru 185 derece olarak değiştirilmiştir. İsrail donanmasının karadan 68 deniz mili açıklarına kadar olan bölgede tatbikat yaptığı yolunda NAVTEX'ten gelen uyarı sebebiyle filoya mensup gemiler ilerlemelerini kararın en az 70 mil açığından sürdürmüşlerdir.

108. İsrail donanmasıyla ilk telsiz teması takriben saat 22.30 civarında gerçekleşmiştir. İsrail donanması, filodaki gemilerin hepsiyle 16. banttan teker teker temas kurmuş ve başka bir banda geçmelerini istemiştir. Konuşmaların başkaları tarafından da dinlenmesini isteyen gemiler, bant değiştirmeyi reddetmişlerdir. İsrail donanması her bir geminin kendini tanıtmasını ve istikametini bildirmesini istemiş, daha sonra, deniz ablukası uygulanan ve gemilerin girişine kapalı bir çatışma alanına yaklaştıklarını belirterek her bir gemiyi tek tek uyarılmış ve rotalarını değiştirerek yardım malzemelerini İsrail'in Aşdod Limanı'na indirmeleri gerektiğini bildirmiştir. Bazı mesajlarda, gemi kaptanları İsrail'in ikazlarına riayet edilmemesi durumunda şahsi olarak sorumlu tutulacakları yolunda uyarılmışlardır. *Free Gaza Movement*, deniz yoluyla Gazze'ye ulaşmayı daha önce de denemiştir. İsrail donanmasının temasları, *Free Gaza Movement*'in önceki teşebbüslerinde kurulan temasların bir benzeri gibidir.

109. Filodaki gemilerin kaptanları, bu uyarılara cevaben hedeflerinin Gazze olduğunu ve maksatlarının sadece taşıdıkları insani yardım malzemesini Gazze'ye boşaltmak olduğunu söylemişlerdir. Kaptanlar ayrıca, İsrail güçlerinin gemilere rota değiştirme talimatı verme hakkı olmadığını belirterek sözü edilen ablukanın da kanunsuz olduğunu ifade etmişlerdir. *Free Gaza Movement*'in bir temsilcisi İsraililerle bütün filo adına konuşmuş; gemilerdeki yolcuların insani yardım taşıyan silahsız siviller olduklarını belirterek filodaki gemilerin hiçbirinin İsrail için herhangi bir şekilde tehdit oluşturmadığını

söylemiştir. Görüşmelerin hiçbir aşamasında İsrail donanması taşınmakta olan kargoyu kontrol etme talebinde bulunmamıştır. İsrail donanmasıyla temaslar takriben saat 02.00 sularına kadar sürmüştür, daha sonra İsrail güçleri tarafından iletişim ekipmanlarına karartma uygulamasıyla bütün dış iletişim kesilmiştir. Yalnız, filodaki gemiler birbirleriyle iletişimlerini çift yönlü el telsizleriyle sürdürebilmişlerdir.

110. Haziran 2010 başlarında İsrail mercileri, İsrail donanmasıyla *Defne Y* gemisi arasındaki görüşmelerin kayıtları olduğunu iddia ettikleri ses kayıtlarını kamuoyuna açıklamıştır. Konuşmalarda kimliği bilinmeyen kişiler, “Auschwitz”ten ve 11 Eylül 2001 Dünya Ticaret Merkezi saldırılarından bahsederek rahatsız edici referanslarda bulunmuşlardır. Ancak Heyet bu kayıtların gerçek olduğundan emin değildir. Ayrıca İsrail hükümeti, söz konusu materyali, incelemek üzere talep eden Heyet’e ulaştırmamıştır. Heyet’e, filonun kurduğu irtibatların hiç birinde filodaki hiç kimsenin bu tür ifadeler kullanmadığı yönünde somut kanıtlar sunulmuştur.

111. İlk temasların ardından altı gemideki mürettebat ve yolcular, tahminen saat 23.00 ile gece yarısı sularında gerek gemiler arasındaki iki yönlü iletişimi kanalıyla gerekse çıplak gözle yaptıkları gözlemlerle İsrail donanmasına ait deniz araçlarının artık yakınlarda olduğunu fark etmişlerdir. İsrail’e ait büyük savaş gemileri ve helikopterler, 31 Mayıs günü tahminen 01.00 sularında filoya ait gemilerdeki mürettebat tarafından fark edilmiştir. Benzer müşahedeler, filodaki bütün gemilerin mürettebatı tarafından yapılmıştır.

(b) *Mavi Marmara’daki olaylar*⁶⁷

(i) *Mavi Marmara’ya denizden çıkmaya yönelik ilk teşebbüsler*

112. İsrail askerleri saat 04.30’a yaklaşırken zodyak botlardan *Mavi Marmara’ya* çıkmak için ilk teşebbüslerde bulunmuşlardır. Bir grup zodyak bot, *Mavi Marmara’nın* kıç tarafına hem iskele hem de sancak tarafından yaklaşmıştır. Yaklaşma sırasında, zodyak botlardaki İsrail askerleri gemiye gaz bombası, *stum* bombaları (şok edici el bombası), göz yaşartıcı bomba ve *paintball* gibi öldürücü olmayan silahlarla ateş etmeye başlamıştır. Bu aşamada plastik mermilerle ateş edilmiş de olabilir. Zodyak botlardan gerçek kurşunla ateş edildiği yolunda iddialar varsa da, Heyet bu iddiaların doğruluğundan emin olamamıştır. Gemiye atılan gaz bombaları ve göz yaşartıcı bombalar ise, kuvvetli deniz rüzgârı ve daha sonra helikopterlerin oluşturduğu hava akımı sebebiyle etkili olmamıştır.

113. İsrail silahlı kuvvetleri ilk önce tekneye ilâştirecekleri merdivenleri kullanarak gemiye çıkma teşebbüsünde bulunmuşlardır. Yolcuların da iştirakiyle

⁶⁷ Bu raporda, *Mavi Marmara’daki* değişik güverteler için şu tabirler kullanılmıştır. Üst güverte: Uydu kulesinin ve bacanın yer aldığı en üst bölüm. Köprü güvertesi: Üst güvertenin altında yer alan ve köprü girişinin yapıldığı saha. Pruva güvertesi: Geminin ön tarafına erişimin yapıldığı en alt, açık güverte. Canlı televizyon yayınları, köprü güvertesinin arka tarafındaki açık güverte alanından yapılmıştır.

gemiden hortumlarla su püskürtülmüş;⁶⁸ insanlar sandalyeler, sopalar, bir tabak kolisi vb. gibi ellerine ne geçtiyse zodyak botlara fırlatmışlardır. Böylelikle, gemiye ilk tırmanma teşebbüsü başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Heyet'in görüşüne göre, İsrail silahlı kuvvetlerinin bu noktada bir değerlendirme yaparak gemiye asker çıkarma planlarının sivil kayıplara yol açacağını hesaplamaları gerekirdi.

(ii) *Mavi Marmara*'ya helikopterlerden asker indirilmesi

114. Askerlerin zodyak botlardan gemiye ilk çıkma teşebbüslerinin akim kalmasından sadece birkaç dakika sonra, ilk helikopter saat 04.30 sularında gemiye yaklaşmış ve üst güvertenin üzerinde havada asılı kalmıştır. Bu anda 10 ila 20 yolcunun bulunduğu üst güvertenin orta bölgelerinde yaşananların diğer yolcular tarafından öğrenilmesiyle bu sayı artmıştır. İsrail silahlı kuvvetleri, askerlerin ineceği bölgeyi temizlemek için gaz ve *stun* bombaları kullanmıştır. Helikopterden fırlatılan ilk halat, yolcular tarafından yakalanarak üst güvertede bir yere bağlanmış ve böylelikle gemiye incek askerlerin işine yaramayacak bir hâle getirilmiştir. Daha sonra ikinci bir halat sarkıtılmış ve ilk asker grubu gemiye inmiştir. Heyet, bu askerlerin halatlardan gemiye inerken ellerindeki silahlarla ateş ettikleri iddiasını inandırıcı bulmamaktadır. Fakat Heyet, askerlerin inmesi öncesinde helikopterlerden üst güverteye gerçek kurşunla ateş açıldığı sonucuna varmıştır.

115. Eldeki mevcut delillerle, üst güverteye ilk asker inmesi ile İsrail silahlı kuvvetlerinin güvertenin kontrolünü ele geçirmesi arasında geçen zaman zarfında tam tamına neler olduğunu tespit etmek hayli zordur. Güverteye ilk inen askerlerle yolcular arasında gerçekleşen boğuşma sonunda en azından iki asker aşağıdaki köprü güvertesine itilmiş, köprü güvertesindeki yolcularla bu askerler arasında yaşanan boğuşmada da yolcular askerlerin silahlarını alma teşebbüsünde bulunmuşlardır. En azından bir asker silah ve mühimmat yeleği, güvertenin yan tarafından itilirken üzerinden çıkmış ya da alınmıştır. Askerlerin üzerinde bulunan bir dizi silah, yolcular tarafından alınarak denize atılmıştır. Eski bir Amerikan deniz piyadesi olan bir yolcu, 9 mm'lik bir tabancayı şahitlerin önünde boşaltarak delil olarak kullanılmak üzere gemideki bir yere gizlemiştir.

⁶⁸ Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO)'nün Haziran 2009 tarihli ve "Armatörlere, gemi operatörlerine, gemi kaptanlarına ve gemicilerin dikkatine: Gemilere karşı yürütülen korsanlık ve silahlı soygun faaliyetlerini engelleme rehberi" başlıklı sirkülerde, gemilerdeki hortumların, korsanların ve silahlı soyguncuların gemiye çıkmasını engellemek amacıyla kullanılması tavsiye edilmektedir. IMO Sirküler Msc.1/Circ.1334, tarih 23 Haziran 2009. Ek, paragraf 57'de şöyle denilmektedir: "Su hortumlarının kullanılmasının zor olduğu bilinmelidir. Bunun eğitimi de, özellikle hareketli manevralar yapmak gerekiyorsa oldukça zahmetlidir. Ancak inçkare başına 80 lb ve daha yukarı bir basınçla püskürtülen su, saldırganları uzaklaştırmaya yeterli gelecektir. Saldırganlar bir taraftan püskürtülen suyla mücadele etmekle uğraşacak, bir taraftan da bu su saldırganların teknesini doldurup makinelerine ve elektrik sistemlerine zarar verebilecektir. Hortum eğitiminde, hortumu kullanan kimseye de koruma sağlayacak şekilde bazı özel tesisat parçalarının kullanılması düşünülmelidir. Bir dizi yedek yangın hortumu teçhizatıyla bir saldırı ihtimali doğduğunda su basıncını çok hızlı şekilde yükseltebilecek bir mekanizma kurulabilir."

116. Üst güvertedeki yolcular yumruklarını, ellerinde bulunan sopaları, metal çubukları ve bıçakları kullanarak askerlerle dövülmüştür.⁶⁹ En azından bir asker, bıçakla veya başka bir keskin cisimle yaralanmıştır. Şahitler, Heyet'e, kimsenin zarar görmemesi için askerleri etkisiz hâle getirip silahları ellerinden almaya çalıştıkları bilgisini vermişlerdir. Heyet'in tespitlerine göre köprü güvertesindeki en az iki yolcu ellerindeki sapanla helikopterlere küçük parçacıklar fırlatmıştır. Heyet, yolcuların ateşli silah kullandıklarına ya da gemide herhangi bir ateşli silah bulunduğuna dair herhangi bir delile ulaşamamıştır. İsrail otoriteleri, saldırıya katılan askerlerde herhangi bir ateşli silah yarası olup olmadığıyla ilgili tıbbi raporları ya da teyitli başka bilgileri, müteaddit taleplere rağmen Heyet'e iletmemişlerdir. Geminin alt güvertelerine alınan üç asker, doktorlar tarafından muayene edilmiş ve askerlerde herhangi bir ateşli silah yaralanması tespit edilmemiştir. Heyet'in tespitlerine göre, İsrail'in ateşli silah kullanıldığı iddiaları çok tutarsız ve çelişiktir; ve nihayetinde Heyet, İsrail'in bu iddiasını reddetmek durumunda kalmıştır.⁷⁰

(iii) 9 yolcunun ölümü ve en az 50 yolcunun yaralanması

117. Üst güvertenin kontrol altına alınması operasyonu sırasında, İsrail kuvvetleri 15 dakika içinde üç helikopterden gemiye inmiştir.⁷¹ Hem helikopterlerdeki askerler hem de güverteye inmiş olan askerler *paintball*, plastik mermi ve gerçek mermi kullanarak ateş etmişlerdir. Bu zaman zarfında gerçek mermi kullanımı sebebiyle dört yolcu ölümcül şekilde yaralanmıştır.⁷² Ağır yaralılarından başka, 14 tanesi kurşun yaralanması olmak üzere 19 yaralı daha mevcuttur. Üst güverteden köprü güvertesine kaçış yerleri hem az hem de bu geçişler dar olduğundan üst güvertedeki yolcuların kurşun yağmurundan kaçabilmesi çok zor olmuştur. Öldürülen kişilerden en az birisi askerlerle yapılan boğuşmalarda yer almamıştır ve elindeki video kamera ile çekim yaparken vurulmuştur. Kurşun yaraları ekseriya vücudun kafa, göğüs, karnın ve sırt gibi üst kısımlarında yer almaktadır. Olay sırasında üst güvertede nispeten az sayıda insan bulunduğunu dikkate alan Heyet, burada bulunan insanların neredeyse tamamının vurulmuş olduğu sonucuna ulaşmıştır.

118. İsrail askerleri, zaten yaralanmış olan yolculara gerçek veya plastik mermilerle ya da *beanbag* saçmalarıyla ateş ederek saldırılarını sürdürmüş-

⁶⁹ Heyet, geleneksel bir süs bıçağı hariç, yolcuların gemiye bıçak aldığına dair herhangi bir delile ulaşamamıştır. Yalnız, *Mavi Marmara*'daki altı kafeteryanın her birinde pek çok bilindik mutfak bıçağı mevcuttur.

⁷⁰ İsrail Genelkurmay Başkanı Ashkenazi, Turkel Komitesi'nin 11 Ağustos 2010 tarihinde İsrail'de gerçekleşen oturumunda verdiği ifadede bir askerini "eylemcilerden biri tarafından karnından vurulduğunu" ve "çatışma sırasında beş asker[in] bıçakla, yüksekte atılarak ve [ateşli silahla] vurularak yaralandığını" söylemiştir. Ama İsrail'in BM nezdindeki Daimi Temsilcisi, 1 Haziran 2010 tarihinde İnsan Hakları Konseyi'nin Cenevre'de acilen yapılan on dördüncü oturumunda yolcuların "iki İsrail askeri(ni) vurduğunu" söylemiştir. Fakat bunların tersine, bu davanın görüldüğü -ve Yüksek Adalet Mahkemesi olarak görev yapan- İsrail Yüksek Mahkemesi'ne İsrail devleti tarafından 2 Haziran 2010 tarihinde verilen resmî dilekçede herhangi bir İsrail askerinin vurulduğundan bahsedilmemektedir. (Dilekçe: HCJ 4913/10; gayriresmî tercüme).

⁷¹ İsrail Genelkurmay Başkanı Ashkenazi, Turkel Komitesi'ne 11 Ağustos 2010 tarihinde verdiği ifadede ilk helikopterin 15, ikinci helikopterin 12 ve üçüncü helikopterin de 14 asker taşıdığını belirtmiştir.

⁷² Fahri Yıldız, Furkan Doğan, İbrahim Bilgen ve Ali Haydar Bengi.

lerdir. Adli tıp raporu, üst güvertede öldürülen iki yolcuya yaralı olarak yerde yatarken yakın mesafeden ateş açılmış olduğunu göstermektedir: Furkan Doğan yüzünden bir kurşun yemiş, İbrahim Bilgen'in kafasına çok yakın mesafeden sıkılmış olan *beanbag* saçma bu kişinin kafatasını delerek beynini dağıtmıştır. Bunlardan başka, bazı yaralılara başka şekillerde şiddet uygulandığı anlaşılmaktadır: Yaralılara dipçikle vurulmuş; kafaları, çeneleri ve sırtları tekmelenmiş ve sözlü olarak taciz edilmişlerdir. Bir kısım yaralı yolcu, elleri kelepçelenerek bir süre öylece bırakılmış, daha sonra kollarından veya bacaklarından sürüklenerek güvertenin ön tarafına getirilmiştir.

119. İsrail silahlı kuvvetleri üst güvertenin kontrolünü ele geçirdikten sonra köprü güvertesine inerek köprüyü ve dolayısıyla geminin kontrolünü ele geçirmek için tedbirler almıştır. Bu operasyon çerçevesinde, köprü güvertesi üzerindeki merdivenlerin iskele tarafında yer alan kapıya bir hayli ateş edildiği anlaşılmaktadır. Bu kapı, üst güverteden köprü güvertesine inen merdivenlerin yanında yer almaktadır.

120. İsrail askerleri üst güverteden alttaki köprü güvertesinde bulunan yolcuların üzerine gerçek mermilerle ateş açmış ve ardından köprü güvertesine indikten sonra da ateş etmeye devam etmişlerdir. Çatışmanın bu safhasında en azından dört yolcu ölmüş⁷³ ve en az dokuz yolcu da yaralanmıştır; bunların beşi ateşli silahlarla yaralanmıştır. Öldürülen dört yolcudan hiçbirinin İsrail güçlerine karşı herhangi bir tehdit oluşturmadığı da tespit edilmiştir; öldürülenlerden birisi fotoğraf çektiği sırada üst güvertede mevzilenmiş olan bir İsrail askeri tarafından açılan ateş sonucunda hayatını kaybeden bir fotoğrafçıdır. Üst güvertedeki İsrail askerleri aşağıyı gerçek kurşunlarla tararken kapının arkasında sığınacak bir yer arayan ya da başkalarına yardımcı olmaya çalışan bir dizi yolcu öldürülmüş ya da yaralanmıştır. Yaralı yolcular merdivenler ve köprü üstü yoluyla geminin içine indirilmiştir. Doktorlar ve gemideki diğer insanlar ellerinden geldikince yaralıları tedavi etmeye çalışmışlardır.

121. Bir görgü tanığı, yolculardan birinin köprü güvertesinde öldürülmesini şöyle aktarmıştır:

“Geminin en üstünde, silahlarımı benim göremediğim bir şeye doğrultmuş şekilde duran iki asker gördüm. Sağ tarafta geminin geçitlerinden birinde gizlenmiş iki kişi vardı, onlara ‘hareket etmeyin’ diye bağırdım. Bu iki yolcu, askerlerin hemen altına denk gelen bir yerde saklanıyordu. Yolcular askerleri göremiyordu, askerler de geçitte gizlendikleri için yolcuları göremiyordu. Daha sonra bu kişiler metal kapıya doğru koşmaya başlayınca askerler onları gördü. Birisi kapıyı açtı ve içeri girdi, diğeri ise vuruldu. Gördüğüm kadarıyla kafasından vurulmuştu, hiç hareket etmiyordu. Olay benim 20 ya da 30 metre ilerimde oldu. İkinci kişi vurulunca birinci kişi kapıyı açtı ve kapıyı kendisine siper ederek ikinci kişiye ulaşmaya çalıştı. Nihayet ulaşmayı

⁷³ Cevdet Kılıçlar, Cengiz Songür, Cengiz Akyüz ve Çetin Topçuoğlu.

başardı, sağ eliyle yaralıyı kendine doğru çekti. Hiç kan göremedim, ama vurulan kişi hiç hareket etmiyordu.”

122. Geminin içinde, merdivenlerde ya da civarında ellerinde sopalar ve çubuklar olan gaz maskeli 20 civarında yolcu bulunmaktadır. Havalandırma haznesi kırılmış olan kapının hemen iç tarafında duran bir yolcu, dışarıda, köprü güvertesinde, birkaç metre ileride duran bir askerin bu kırıktan açtığı ateşle vurulmuştur.

123. Pek çok yolcunun yaralandığının anlaşılması üzerine, köprü güvertesi kurşunlarla taranırken, İHH Başkanı ve filonun başlıca organizatörlerinden birisi olan Bülent Yıldırım sırtındaki beyaz gömleği çıkarıp teslim olduğunu ifade edecek şekilde beyaz bayrak olarak kullanmıştır. Ancak bu hareketin bir faydası olmamış ve geminin kurşunlanmasına devam edilmiştir.

124. İsrail askerî güçleri köprü güvertesine inerek geminin ön kısmındaki köprü üstünü kontrol altına almak için hızla hareket etmiştir. Köprü kapısına ve pencerelerine ateş ederek kaptana makineleri durdurması talimatı verilmiştir. İsrail askerleri kapıdan ve kırılan pencereden köprü üstüne giderek mürettebatı silah zoruyla yere yatırmıştır. Kaptan yere yatırılmamış fakat kendisine bir silah doğrultulmuştur.

(iv) Pruva güvertesinde ateş açılması, İsraili askerlerin serbest bırakılması ve operasyonun sonu

125. Üst güvertede ilk anda gerçekleşen boğuşmalarda üç İsrail askeri kontrol altına alınarak geminin içine getirilmiştir. Bazı yolcular askerlere zarar vermek istemişlerse de diğer yolcular bu askerlerin koruma altında olduğunu belirterek gemideki doktorların askerlerle ilgilenmesini sağlamıştır. Askerlerden ikisi karnından yaralanmıştır; birisinin yarası çok ciddi olmayıp kesici bir aletle deri altı dokusu zedelenmiştir. Askerleri muayene eden doktora göre, bu üç askerin hiçbirinde kurşun yarası yoktur. Üçü de şok içinde olan askerler, sadece kesikler, zedelenmeler ve yaşadıkları travma sebebiyle acı çekmiştir.

126. Dış güvertelerde yaşananların ciddiyeti anlaşılınca, filoyu örgütleyenler ellerindeki İsrail askerlerini tutmanın gemideki bütün yolcuların güvenliği açısından ciddi sonuçlar doğurabileceğini düşünerek⁷⁴ askerlerin serbest bırakılmasına karar vermiş ve askerleri pruva güvertesine getirmişlerdir. Pruva güvertesine gelince denize atlayan iki asker, İsrail botları tarafından kurtarılmıştır. Denize atlamayan üçüncü asker hızlıca, yukarı güverteden inen İsrail askerlerine katılmıştır.

⁷⁴ İsrail silahlı kuvvetlerinin bu üç askeri bulmak için geminin içine girmeyi planladığı da anlaşılmaktadır. İsrail Genelkurmay Başkanı Ashkenazi, 11 Ağustos 2010 tarihinde Turkel Komitesi'ne verdiği ifadede üç askerin pruva güvertesinde görüldüğünü belirterek şöyle söylemiştir: "Harekâtın komutanı, kayıp askerleri bulmak için yolcuların arasına girme [hazırlıklarına başlamıştı.]"

127. Hem İsrail askerlerinin serbest bırakılması öncesinde hem de sonrasında geminin pruvasında en az dört yolcu yaralanmıştır. Bunlardan en az ikisi gerçek kurşunlarla, diğer ikisi de *beanbag* saçmalarla yaralanmıştır. Plastik saçmalarla yaralananlardan birisi, yaralılarına yardım etmeye çalışan bir doktordur.

128. İsrail silahlı kuvvetleri, operasyonun aktif safhasının saat 05.17'de geminin kontrolünün ele geçirilip üç askerin serbest bırakılmasıyla sona ermiş olduğunu açıklamıştır.⁷⁵ 45 ila 50 dakika süren operasyonda 9 yolcu öldürülmüş, 24'ten fazla yolcu gerçek kurşun yarası almış; çok sayıda yolcu da plastik mermilerle, *beanbag* saçmalarla ya da başka şekillerde yaralanmıştır.

Tablo - Filo yolcularının ölümleri

Üst güvertede (çatı) gerçekleşen ölümler

Furkan Doğan

Türkiye ve ABD çifte vatandaşı olan 19 yaşındaki Furkan Doğan, üst güvertenin orta bölgesinde, elindeki küçük video kamera ile çekim yaparken ilk olarak gerçek kurşunla vurulmuştur. Vurulması sonrasında, bir müddet bilinçli ya da yarı bilinçli bir şekilde güvertenin üzerinde yattığı anlaşılmaktadır. Furkan yüzünden, kafasından, sırtından, sol bacağından ve ayağından olmak üzere toplam beş kurşun yarası almıştır. Yüzüne sıkılan ve tam sağ burnundan giren kurşun hariç Furkan, bütün yaralarını vücudunun arka kısmından almıştır. Adli tıp raporuna göre, yüzündeki yaranın etrafındaki izler çok yakın mesafeden kafasına ateş edildiğini göstermektedir. Ayrıca kurşunun alt taraftan yukarıya doğru hareket ettiğinin anlaşılması ve kurşunun çıktığı yer, Furkan'ın yerde sırt üstü yatarken vurulduğunu ortaya koymaktadır. Vücudundaki diğer kurşun yaraları hemen dibinden ya da yakın mesafeden açılmış ateş sonucu oluşmuş yaralar değildir; ancak bu yaralarla ilgili atış mesafelerini, ne kadar uzaktan ateş edilmiş olduğunu tespit etmek mümkün değildir. Bacağındaki ve ayağındaki kurşun yaralarını muhtemelen ayakta iken almıştır.

İbrahim Bilgen

Siirtli bir Türk vatandaşı olan 60 yaşındaki İbrahim Bilgen de üst güvertededir ve vurulan ilk yolculardan biri olmuştur. Göğsüne isabet eden ve yakın mesafeden atılmadığı anlaşılan kurşunun giriş yönü yukarıdan ve uzaktan- dır. Bundan başka sırtının sağ tarafından ve sağ kalçasından iki kurşun yarası daha almıştır; bu kurşunların istikameti arkadan öne doğrudur. Bunlar hemen ölüme yol açacak türden yaralar değildir; ancak tıbbi yardım gelmediğinde kan kaybı nedeniyle kısa sürede öldürücü olan yaralardır. Adli tıp delilleri, çok yakın mesafeden ateşlenen *beanbag* saçmaların kafatasını parçalayarak beyne girdiğini ve içeride kaldığını da göstermektedir. Ayrıca sağ

⁷⁵ İsrail Genelkurmay Başkanı Ashkenazi'nin 11 Ağustos 2010 tarihinde vermiş olduğu ifade.

böğründen almış olduğu bir yara daha vardır. Bütün bu yaralanma biçimleri, bu kişinin ilk önce yukarıdan, helikopterden açılan ateş sonucu vurularak yaralandığını, daha sonra yaralı şekilde yerde yatarken kendisine yakın mesafeden yeniden ateş edildiğini ortaya koymaktadır.

Fahri Yıldız

Adıyamanlı bir Türk vatandaşı olan 42 yaşındaki Fahri Yıldız biri göğsünden, biri sol bacağından ve üçü de sağ bacağından olmak üzere beş kurşun yarası almıştır. Göğsünden, sol meme yakınından giren kurşun, omuzdan çıkmadan kalbi ve akciğerleri parçalamıştır. Fahri Yıldız bu kurşunu aldıktan sonra hemen ölmüş olmalıdır.

Ali Haydar Bengi

Diyarbakırlı 38 yaşındaki bir Türk vatandaşı olan Ali Haydar Bengi, patoloji raporuna göre altı kurşun yarası almıştır (bir göğüsten, bir karın bölgesinden, bir sağ koldan, bir sağ kalçadan ve iki tane de sol elden). Bir kurşun göğüs bölgesinde içeride kalmıştır. Yaraların hiçbirisi hemen öldürecek türden değildir, fakat karaciğer yaralanmasından kaynaklanan kanamanın ölümcül sonuçları olmuştur. Birkaç kişinin şahitliğine göre, Ali Haydar Bengi açılan ateşle yaralanmış olarak yerde yatarken İsrail askerleri yakın mesafeden sırtına ve göğsüne tekrar ateş etmişlerdir.

Köprü güvertesinde, iskele tarafında gerçekleşen ölümler

Cevdet Kılıçlar

İstanbul'dan 38 yaşında bir Türk vatandaşı olan Cevdet Kılıçlar, personeli olduğu İHH adına *Mavi Marmara*'da fotoğraf çekmektedir. Köprü güvertesinin iskele tarafında, ana merdivene yakın kapının yakınında vurulduğu anda üst güvertedeki İsrail askerlerini fotoğraflamaya çalışıyordu. Patoloji raporlarına göre alınından, iki gözünün arasından tek bir kurşunla vurulmuştur. Kafatasını parçalayan kurşun, yatay bir hat takip ederek beynin içinden geçip arkadan çıkmıştır. Cevdet Kılıçlar o an hemen ölmüştür.

Cengiz Akyüz ve Cengiz Songür

İkisi de Türk vatandaşı olan 41 yaşındaki Hataylı Cengiz Akyüz ve 46 yaşındaki İzmirli Cengiz Songür yukarıdan açılan ateşle köprü güvertesinde birbiri peşi sıra vurulmuştur. Güvertede saklanmakta olan bu kişiler, ana merdivenlere açılan kapıdan içeri girmeye çalışırken vurulmuştur. Cengiz Akyüz kafasından vurulmuş ve muhtemelen hemen ölmüştür. Patoloji raporu boyundan, yüzen, göğüsten ve kalçadan olmak üzere dört kurşun yarası aldığını göstermektedir. Cengiz Songür ise boynun hemen altından, üst orta göğüs bölgesinden tek bir kurşun yarası almıştır. Merminin sol kaburga kemiğini kırarak göğüs boşluğuna girdiği, ana atardamarı (aort) ve kalbin

sağ kulakçığını yaralayarak sırt bölgesinde kaldığı anlaşılmıştır. Gemideki doktorlar kalp masajıyla yaralıyı kurtarmaya çalışmışsalar da çabaları yeterli olamamıştır.

Çetin Topçuoğlu

Adanalı bir Türk vatandaşı olan 54 yaşındaki Çetin Topçuoğlu, yaralanan yolcuların geminin içine taşınmasına yardım ederken köprü güvertesindeki kapının yakınında vurulmuştur. Eşi de gemi yolcularından olan Çetin Topçuoğlu hemen ölmemiştir. Ölüm anında eşi yanı başındadır. Çetin Topçuoğlu üç kurşunla yaralanmıştır. Bir kurşun kafasının sağ yanından, yumuşak dokuların hemen üstünden girerek kafatasını parçalamış ve ensenin sağ tarafından çıkmıştır. Aynı kurşun, tekrar sağ omuz arkasından girerek göğüste kalmıştır. İkinci kurşun sol kalçadan girmiş ve sağ leğen kemiğinde kalmıştır. Üçüncü kurşun ise sağ kasıktan girip arka taraftan çıkmıştır. Mağdurun bu yarayı aldığı sırada çömelmiş ya da yere eğilmiş vaziyette olduğu düşünülmektedir.

Bilinmeyen yerlerde gerçekleşen ölümler ve ağır yaralanmalar

Necdet Yıldırım

İstanbulu bir Türk vatandaşı olan 31 yaşındaki Necdet Yıldırım'ın nerede ve nasıl öldürüldüğü hâlâ belirsizdir. Necdet Yıldırım biri göğsünden, biri de sırtından olmak üzere iki kurşun yarası almıştır. Kurşunların yönünün yukarıdan aşağıya doğru olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca plastik kurşun etkisinde plastik saçmalarla vurulduğu anlaşılmaktadır.

Uğur Süleyman Söylemez'in yaralanması (komada)

46 yaşındaki Ankaralı Türk vatandaşı Uğur Süleyman Söylemez kafasından aldığı en az bir kurşunla ağır yaralanmıştır. Söylemez, hâlen Ankara'daki bir hastanede komada yatmaktadır. Başından ağır yaralanan Söylemez'in sağlık durumu ciddiyetini korumaya devam etmektedir.

(v) Yaralıların *Mavi Marmara*'daki tedavisi

129. *Mavi Marmara*'daki yolcular arasında doktorların, hemşirelerin, bir göz uzmanının ve bir de ortopedistin dâhil olduğu 15 kişilik bir tıbbi ekip mevcuttur. Bu ekip, İsrail operasyonu sürerken diğer yolcuların da yardımıyla yaralılara geminin içinde tıbbi tedavi sağlamaya çalışmıştır. Doktorlar saldırı öncesinde toplanmış ve gereklilik hâlinde geminin küçük revirini kullanma hususunda mutabakata varmışlardır, ancak bu tür ve sayıda yaralanma olacağını kimse beklemediğinden bu yönde bir hazırlık yapılmamıştır. Yeterli ilaç ve uygun ekipmanın olmaması, yaralıların, özellikle gerçek kurşunlarla yaralanan ve acilen ameliyat edilmesi gerekenlerin tedavisini çok zorlaştır-

mıştır. İsrail operasyonunun sonuna gelindiğinde 30'dan fazla yaralı kabinlerde, özellikle alt güvertede ameliyathane hâline çevrilmiş yerlerde tedavi görmektedir ve bunların 20'sinin durumu ciddidir.

130. Filo organizatörleri ve diğer yolcular, İsrail silahlı kuvvetlerine, yaralılara gerekli tedaviyi sağlamaları için talepte bulunmaya çalışmıştır. Organizatörlerden birisi, geminin anons sisteminden İbranice seslenerek yardım talebinde bulunmuştur. Başka yolcular da, kabin pencerelerinden direkt olarak ya da İngilizce veya İbranice dillerinde yazılmış yazıları pencereden göstererek iletişim kurmaya çalışmıştır. Bu teşebbüsler bir sonuç vermemiş ve İsrail kuvvetleri yaralıları ancak iki saat kadar sonra almıştır. Fakat yaralıların kabinlerden kendilerinin çıkması istenmiş ve bu kişiler yaralarına hiç dikkat edilmeden, kaba bir şekilde alınıp götürülmüşlerdir.

131. Yaralı yolcular, üst güvertenin ön tarafına, üst güvertedeki çatışmalarda yaralanan diğer yolcuların yanına getirilmiştir. Yine aynı güvertedeki çatışmalarda öldürülen kişilerin cesetleri de burada durmaktadır. Aralarında gerçek kurşunlarla yaralananların da olduğu bu yolcular, sert plastikten kelepçelerle kelepçelenmiştir. Kelepçeler ekseriya çok sıkılmış, bazı yaralıları kelepçelerin sıklığı sebebiyle ellerini hissedemez hâle gelmiştir. Bu plastik kelepçeler kesilmeden gevşetilememekte, fakat sıkılabilmektedirler. Birçok yaralının elbiseleri çıkartılmış ve bu kişiler tedavi hizmeti almadan muhtemelen iki ila üç saat çıplak olarak beklemek zorunda kalmıştır. Bir grup yaralı yolcuya üst güvertedeki İsrail silahlı kuvvetleri tarafından tıbbi müdahalede bulunulmuştur.⁷⁶

132. Yaralı yolcular birkaç saat sonra İsrail helikopterleri tarafından alınarak İsrail'deki hastanelere götürülmüşlerdir.⁷⁷ Ancak aralarında gerçek kurşunlarla yaralanan en az bir kişinin bulunduğu bazı yaralıları *Mavi Marmara*'da kalmıştır ve bu kişiler gemi saatler sonra İsrail'in Aşdod Limanı'na varana kadar herhangi bir tedavi hizmeti almamıştır.

(vi) *Mavi Marmara* yolcularının aranması ve ilk alıkonulma

133. *Mavi Marmara*'daki bütün yolcular kabin bölgelerinden dış güvertelere alınarak teker teker aranmıştır. Yolcuların büyük çoğunluğu plastik kelepçelerle kelepçelenmiş ve değişik güvertelerde zorla diz çökme pozisyonunda saatlerce bekletilmiştir -bunlar arasında geminin kaptanı ve mürettebatı da bulunmaktadır. Bazı kadınlar, yaşlılar ve Batı ülkelerinin vatandaşları kelepçelenmemiştir veya kelepçelendikten kısa bir süre sonra kelepçeleri çıkartılarak banklarda oturmalarına müsaade edilmiştir. Helikopterlerin pervanelerinin oluşturduğu kuvvetli akım sebebiyle kabaran deniz suları, güvertelerde diz çökme vaziyetinde bekleyen yolcuların çoğunu ıslatmıştır. Havanın hayli so-

⁷⁶ İsrail Genelkurmay Başkanı Ashkenazi, 11 Ağustos 2010 tarihinde Turkel Komitesi'ne verdiği ifadede 14 yolcunun geminin üstünde açık alanda ameliyat edildiğini söylemiştir.

⁷⁷ Yine aynı ifadeye göre, "helikopterlerin yaptığı takriben 40 tahliye uçuşu" ile yaralı 31 yolcu ve 7 İsrail askeri hastanelere sevk edilmiş, tahliye işlemi saat 12.30'a gelmeden tamamlanmıştır.

ğuk olması nedeniyle bu insanlar ıslak elbiselerle üşüyerek beklemek zorunda kalmıştır. Açık güvertelerde güneş altında saatler boyunca bekletilen bazı yolcularda ciddi derecede güneş yanıkları oluşmuştur. Tıbbi raporlara göre, en az 13 yolcuda birinci dereceden güneş yanığı tespit edilmiştir. Geminin 12 saat süren Aşdod yolculuğu sırasında yolcular geminin kapalı bölümlerine alınmış ve müsait yerlerde oturmalarına izin verilmiştir.

134. Yolcular ilk alıkonulma süreçlerinde ya da dış güvertelerde birkaç saat boyunca diz çökmüş vaziyette tutuldukları sırada İsrail askerî kuvvetlerinin fiziki tacizine maruz kalmıştır; tekmelenmiş, yumruklanmış ve dipçiklerle dövülmüşlerdir. Görevi gereği gemide bulunan yabancı bir gazeteci kelepçelenmeden önce yere yatırılarak tekmelenip dövülmüştür. Yolcuların konuşmasına ya da hareket etmesine izin verilmemiş; sık sık küfürlü sataşmalarda bulunmuş, kadın yolcular cinsel aşağılanmaya maruz kalmıştır. Yolcuların tuvalete gitmesine izin verilmemiş ya da ancak İsraili askerlerin refakatinde izin verilmiş ve yolcular bunun için uzun süreler boyunca beklemek zorunda kalmıştır. Tuvalete gittiklerinde de tuvalet ihtiyaçlarını İsrail askerlerinin görebileceği bir şekilde ve elleri kelepçeli olarak gidermek zorunda kalmışlardır. Bu durum büyük bir rahatsızlık verdiği için yolcular tuvalet ihtiyaçlarını gidermek için plastik şişeler gibi şeyler kullanmış, bunu bulamayan bazı yolcular ise idrarlarını altlarına yapmak zorunda kalmıştır. İsrail kuvvetleri gemiye köpekler de getirmiş ve bazı yolcular bu köpekler tarafından ısırılmıştır. Şeker ya da kalp hastalığı gibi kronik rahatsızlıkları olan bazı yolcuların ilaçlarına İsrail askerleri tarafından el konulmuştur. Hasta yolcuların ilaçlarını geri almalarına izin verilmemiştir.

135. Yolcuların bilekleri plastik kelepçelerle bağlanmıştır. Bu kelepçelerin bağlanma biçimi yolculara büyük bir acı ve rahatsızlık vermiştir. İsrail askerleri bu kelepçeleri yolcuların canını acıtacak, bileklerinin şişmesine sebep olacak ve ellerinde ve parmaklarında duyu kaybına yol açacak düzeyde kan dolaşımını yavaşlatacak ölçüde sıkarak tacizlerde bulunmuşlardır. Kelepçelerin gevşetilmesini talep eden yolcuların talepleri ya dikkate alınmamış ya da kelepçeler daha da sıkılmıştır. Olayların üzerinden üç ay geçtikten sonra bile bazı yolcular hâlâ bu kelepçelemeden kaynaklanan sorunlar yaşamaktadırlar ve adli tıp raporları en azından 54 yolcunun *Mavi Marmara*'daki kelepçelemelerin bir sonucu olarak yaralanmalara, doku zedelenmelerine ve deri parçalanmalarına maruz kaldığını ortaya koymuştur.

(c) *Challenger I*'deki olaylar

136. Filodaki en küçük ve en hızlı tekne olan *Challenger I*'deki yolcular ve mürettebat *Mavi Marmara*'ya yapılan saldırının ilk anlarına doğrudan şahit olmuştur. İsraililerin gemilere el koyma niyeti iyice belirginleşince, *Challenger I*'in hızlanarak filodan ayrılmasına karar verilmiştir. Teknenin uydu internet bağlantısı hâlâ çalışmaya devam ettiği için, bu tekne filodan ayrılınca hem gazetecilerin filoya yapılan saldırıyla ilgili olarak dış dünya-

ya haber geçebilmesi için zaman kazanılmış olacak hem de en azından bir gemi Gazze'ye ulaşmaya çalışacaktır. Ancak *Challenger I*, kendisinden daha süratli bir İsrail korveti tarafından takip edilmeye başlanmıştır. Sancak makinesindeki yağ basıncının düşmesiyle kaptan, İsrail korvetinin gemiye bindirmesi ihtimalini de düşünerek makineleri durdurmuştur.

137. *Challenger I*'e iki İsrail teknesi ve bir helikopter tarafından müdahale edilmiştir. Yolcular, İsrail askerlerinin tekneye çıkma teşebbüsünden önce en az bir tane *stun* bombası atıldığını söylemiştir. Güvertedeki yolcular, daha önce, İsrail askerlerinin tekneye çıkmasını sembolik olarak protesto etmek için pasif direniş teknikleri uygulamaya karar vermiştir. Hiçbir silahı olmayan yolcular, yan yana durarak askerlerin yolunu engellemiştir. Askerler tekneye çıkınca *paintball* ve plastik mermilerle ateş ederek bir kadını ya plastik mermiyle ya da *paintball*'la yüzünden vurarak yaralamıştır. Bir başka kadın da sırtından plastik mermilerle vurularak yaralanmıştır.

138. Askerler tekneye çıktıktan hemen sonra köprü üstüne yönelmişler ve geçiş yolunu engelleyen yolcuları güç kullanarak dağıtmışlardır. Askerler köprü üstüne girdiklerinde herhangi bir direnişle karşılaşmamışlardır. Ancak buna rağmen İsraili bir askerın elektroşok silahıyla açtığı ateş sonucunda bir kadın gazetecinin kolunda yanıklar oluşmuştur. Şahitler, İsrail askerlerinin birincil maksatlarının, özellikle fotoğraf makinelerine ve diğer medya ekipmanlarına el koymak olduğunu söylemişlerdir.

139. Yolcuların pasif direnişine güç kullanımıyla karşılık verilmiştir. Bir İsrail askeri, kadın yolculardan birisinin kafasını güverteye vurduktan sonra kadının üzerine basmıştır. Yüzünden yaralanan kadın yolcu hariç bütün yolcular, kolları arkadan birleştirilerek plastik kelepçelerle sıkı bir şekilde kelepçelenmiştir.

140. Birkaç yolcu -askerlerin kimi yolculara isimleriyle hitap etmesi sebebiyle- teknedeki yolcuların kimliklerinin İsrail askerleri tarafından bilindiğini söylemiştir. *Mavi Marmara*'da alıkonulan bir askerın üzerinden çıkan plastik kaplı bir kitapçıkta, gemilerdeki yolcuların isimlerinin ve fotoğraflarının yer aldığı görülmüştür ve bu yolcular arasında *Challenger I*'deki yolcular da vardır. *Mavi Marmara*'daki söz konusu bu kitapçığın gösterildiği video kayıtları da mevcuttur.

141. Tekne mürettebatından birisi askerlerin çok genç ve korkmuş oldukları, baskın organizasyonunun da hayli zayıf olduğu gözleminde bulunmuştur. Askerler yolculara karşı en başından itibaren saldırgan bir şekilde davranmıştır. Yolcular plastik bağlarla kelepçelenmiş ve tuvalete gitmelerine dahi izin verilmemiştir. Tuvalete gitmesine izin verilmeyen yaşlı bir yolcu, idrarını altına yapmak zorunda kalmıştır. Askerler teknedeki bir kadını zorla bir zodyak bota almaya çalışmıştır. İki kadın, uzunca bir süre başlarına geçirilmiş çuvalla beklemiştir. Askerlerin gemiye çıkışı sırasında yaralanmış olan

bir kadın yolcu, teknede askerî sıhhiyecî bulunmasına rağmen uzun süre öylece bırakılmış, kimse onunla ilgilenmemiştir. Teknede uygulanan şiddet, “gerekçesiz ve aşırı” olarak tanımlanmıştır. Birkaç saygıdeğer uluslararası gazetecinin de bulunduğu teknede, aktivistlerle gazeteciler arasında bir ayırım yapılmamış, her iki grup da aynı muamelelere maruz bırakılmıştır.

142. Tekne, 31 Mayıs günü saat 11.00 sularında Aşdod Limanı'na varmıştır. Uluslararası sulardan alınıp kendi iradeleri rağmen İsrail'e getirilmelerini protesto eden birkaç yolcu, kol kola girerek tahliye işlemine karşı direnmek istemiştir. İki kadın yolcu kelepçelenerek zorla alınmış, bir erkek yolcu da elektroşok silahıyla çok yakın mesafeden tehdit edilmiştir. Her bir yolcu, iki İsraili görevli eşliğinde teker teker tekneden indirilmiştir.

(d) *Sfendoni'deki olaylar*

143. *Sfendoni'*ye yapılan çıkarma harekâtı, *Mavi Marmara'*ya yapılan saldırıyla aynı anda gerçekleştirilmiştir. Askerler herhangi bir engelleme olmadan ve demir çapalar kullanmaya dahi gerek duymadan zodyak botlardan merdivenleri dayayıp doğrudan gemiye tırmanmıştır. Askerlerin gemiye tırmanması öncesinde zodyak botlardaki askerler plastik kurşunlar ve *paintball* silahlarla gemiye ateş açmış ve *stun* bombaları atmıştır. Bu saldırılar sonucunda en az iki yolcu vurulmuş, bunlardan birisi başının arka tarafından yaralanmıştır. Gemideki bir doktora göre, köprüyü temizlemek için atılan *stun* bombaları nedeniyle birkaç kişi yaralanmış, bir kişide de duyma bozuklukları oluşmuştur.

144. Askerler gemiye çıktıktan sonra hemen geminin köprü üstüne yönelmiştir. Yolcular daha önce güvertelerde oturarak pasif direniş yapmayı planlamışlar, fakat bu plan ancak kısmen uygulanabilmiştir. Yaşlılar da dâhil olmak üzere pek çok yolcu alt güvertelerde oturmuştur. Yolcular köprü güvertesinde kol kola girmiştir. İsraililer, geçişi açmak için yolculara elektroşok silahlarıyla ateş açmıştır. Kendisi de bu silahla yaralanan bir doktor, elektrik yanıklarından muzdarip olan pek çok yolcu muayene ve tedavi etmiştir. İki İsrail askerinin köprü üstüne girmesi üzerine, geminin uluslararası sularda olması sebebiyle protestoda bulunan bir personel dümene sınıksarılmıştır. Bu personeli dipçikleyen İsrail askerleri kaptanı da arkasından tekmeleyip yüzünü yumruklamışlar ve elektroşok silahıyla elektrik şoku vermişlerdir.

145. Gemi kontrol altına alındıktan sonra bir erkek yolcuya çok zalimane davranılmış, bu kişi ellerinden ve ayaklarından plastik bağlarla kelepçelenmiştir. Hem protesto maksadıyla hem de kelepçeler çok sıkı olduğundan çığlık atan yolcunun kelepçeleri bir doktorun ısrarıyla çözülmüştür. Kelepçeleri çözüldükten sonra koşarak suya atlayan yolcu daha sonra bir başka tekneye alınmıştır.

146. İsrail silahlı kuvvetleri geminin kontrolünü ele geçirip yolcuları yere oturtmuştur. Başlangıçta bazı yolcular plastik bağlarla kelepçelenmişse de

yolcuların pek çoğu kelepçelenmemiştir. Askerler, yolcular arasındaki doktorun yaralı yolcularla ilgilenmesini yasaklayıp gemiye binen askerî sıhhiye görevlisinin gerekeni yapacağını söylemiştir. Fakat bu görevli de maskeli olduğundan ve diğer askerlerle aynı şekilde giyindiğinden, yolcular bu kişi tarafından tedavi edilmek istememişlerdir. Bunun üzerine yolcular arasındaki doktor, “İsterseniz beni vurabilirsiniz ama yaralıları tedavi etmemi engelleyemezsiniz.” demiştir.

147. Tek tek aranarak büyük salona alınan yolcular, su ve tuvalet ihtiyaçlarının ancak pek çok rica sonrasında ve büyük zorluklarla karşılandığını söylemiş, ayrıca bu imkânın bütün yolculara tanınmadığını ifade etmişlerdir. Yolcuların yiyecek hazırlamalarına izin verilmiş, ancak bir asker tarafından propaganda maksatlı yapılan kamera çekimleri durdurulana kadar yolcular yemek yemeyi reddetmişlerdir. Görgü tanıkları askerlerin devamlı sinirli ve saldırgan davrandıklarını, bağırdıklarını ve silahlarını yolculara doğrulttuklarını söylemişlerdir; fakat bunların ötesinde bir kötü muamele ve kısıtlama olmamıştır.

(e) *Eleftheri Mesogios'taki olaylar*

148. İsrail silahlı kuvvetleri saat 04.30'dan sonra, *Mavi Marmara*'ya ve *Sfendoni*'ye yapılan saldırılarla eşzamanlı olarak *Eleftheri Mesogios*'a çıkmıştır. Demir kancalar ve ip merdivenler kullanan askerler, üç zodyak bottan gemiye tırmanmıştır. Geminin etrafı dikenli tellerle çevrilmiş olmasına rağmen, askerler hızlı sayılabilecek bir şekilde gemiye çıkabilmiştir.

149. Yolcular geminin ele geçirilmesine karşı proaktif bir direniş içerisine girmemiş, fakat köprü üstüne girişi vücutlarıyla engelleyerek pasif direniş göstermişlerdir. İsrail kuvvetleri bölgeyi temizlemek için fiziki şiddet, elektroşok silahları, plastik mermiler ve *paintball* kullanmıştır. Bir grup yolcu yaralanmış, birinin bacağı kırılmıştır.

150. Yolcuların ve mürettebatın tamamı kelepçelenmiş, İsrail askerleri herkesin pasaportuna el koymuş ve üst araması yapmıştır. İş birliği yapmayanlar kaba muameleye maruz kalmıştır. Bir grup görgü tanığına göre, pasaportlarını teslim etmeyi reddeden yolculara saldırılmıştır. Bu esnada bir kadın karnından yumruklanmış, bir erkek yolcu da iki asker tarafından zorla yere yatırılarak tekmelenmiş ve dövülmüştür. Erkek yolculardan biri kelepçelerin çok sıkı olduğunu belirterek biraz gevşetilmesini talep ettiğinde askerler kelepçeleri daha da sıkmıştır.

151. Görgü tanıkları, bütün yolcuların İsrail kuvvetlerince devamlı kameraya alındıklarını ifade etmiştir. Bir yolcu, bunun kasten, yolcuları aşağılamak için yapıldığı hissiyatında olduğunu belirtmiş ve yaşlı bir yolcu bu durumun bir sonucu olarak panik atak geçirmiştir.

(f) *Gazze I ve Defne Y gemilerindeki olaylar*

152. İsrail silahlı kuvvetleri, saat 05.30'dan sonra, zodyak botlardan *Gazze I* gemisine çıkmıştır. Gemi mürettebatı ve gemideki yolcular herhangi bir direniş göstermemiş ve İsrail kuvvetleri olaysız bir şekilde geminin kontrolünü ele geçirmiştir. Gemide köpeklerle arama yapılırken yolcular güvertede bekletilmiş, daha sonra yemek salonuna alınarak üst aramasından geçirilmişlerdir. Yolcular Aşdod Limanı'na kadar sekiz saat süren yolculuk sırasında kelepçelenmemiş, kendilerine yiyecek de verilmiştir.

153. İsrail silahlı kuvvetleri, *Defne Y* gemisine helikopterlerden sarkıtılan ip-lerle tahminen saat 05.30 sularında inmiştir. Gemi mürettebatı ve gemideki yolcular bir direniş göstermemiş ve İsrail kuvvetleri olaysız şekilde geminin kontrolünü ele geçirmiştir. Aşdod Limanı'na varıncaya kadar gemi mürettebatı ve yolcular kabinlerde tutulmuştur. Mürettebattan ya da yolculardan kimse kelepçelenmemiş ve İsrail askerleri gemidekilere mutfaktan yiyecek getirmiştir. İHH kuruluşu için kameramanlık yapan bir yolcu, gizlemiş olduğu bir video kamera kasedi sebebiyle beş saat boyunca sorgulanıp fiziki saldırıya maruz kaldığını söylemiştir.

(g) *5 Haziran 2010 günü Rachel Corrie gemisinde gerçekleşen olaylar*

154. *Rachel Corrie* gemisinin İrlanda'dan ayrılması gecikmiş ve gemi, yolcuların binmesi için Malta'da demirlemiştir. Dolayısıyla bu gemi, Kıbrıs'ın güneyindeki buluşma noktasında filoya katılamamıştır. Ne var ki, onun da yolu İsrail silahlı kuvvetlerince kesilmiş ve gemideki yolcular diğer gemilerdeki yolcuların yaşadıklarına benzer muamelelere maruz kalmıştır. Gemide 9 mürettebattan başka 11 yolcu bulunmaktadır ve bu yolcuların birkaçı üst düzey tanınmış kişilerdir.

155. Filoya yapılan müdahaleden uydu telefonu ile haberdar olan *Rachel Corrie*'deki yolcular -müdahalede hayatını kaybedenlere karşı bir saygı ifadesi olarak- Gazze yolculuğunu planlandığı şekilde sürdürmeye oy birliğiyle karar vermiştir. Gemi mürettebatına da danışılmış, onlar da yolculuğa devam kararı almıştır. Ardından yola devam etme kararını teyit eden bir basın bildirisi yayınlanmıştır.

156. 3 Haziran günü, İrlanda hükümeti İsrail hükümetiyle görüşmelere girişmiş ve geminin Aşdod Limanı'na çekilmesi durumunda yardım malzemelerinin Gazze'ye sevk edileceğinin garantisini almaya çalışmıştır. Gemideki yolcular bu görüşmelere iştirak etmemiş ve maksatlarının yalnızca yardım malzemelerini ulaştırmak olmadığını, Gazze'ye uygulanan ve hukuk dışı gördükleri kuşatmayı kırmayı amaçladıklarını belirtmişler ve bu teklifi reddetmişlerdir.

157. Gemi Gazze'ye doğru yolculuğuna devam etmiştir. *Rachel Corrie* de daha önceki müdahalelere benzer şekilde -ama şiddet kullanmaksızın- 5 Haziran

günü durdurulmuştur. İsrail donanmasına ait bir dizi deniz aracı görünmüş ve saat 06.30 civarında bu donanma kuvvetleriyle ilk defa telsiz yoluyla irtibat gerçekleştirilmiştir. Geminin kaptanına Gazze'nin kapalı bir askeri bölge olduğu bilgisi verilerek geminin yoluna devam etmemesi gerektiği belirtilmiştir. *Rachel Corrie* ise insani yardım taşıyan sivil bir gemi olduğu, İrlanda otoriteleri tarafından kontrol edilip mühürlenmiş malzemelerin de İsrail'e yönelik bir tehdit oluşturmadığı cevabını vermiştir.

158. Gemideki yolcular, İsraililerin mütemadiyen geminin eski ismini (*M.V. Linda*) kullanmalarından çok rahatsız olduklarına işaret etmişlerdir. Geminin adı İrlanda'dan ayrılmadan hemen önce değiştirilmiş ve *Rachel Corrie*'nin anısına gemiye bu ad verilmiştir. *Rachel Corrie*, bir İsrail buldozeri tarafından 2003'te Gazze'de öldürülmüş olan Amerikalı bir kadının adıdır.

159. İsraililer gemiye çıkacakları yolunda uyarıda bulunmuşlar, yolcular ise uluslararası sularda bulduklarını ve bir tehdit oluşturmadıklarını, bu nedenle de İsrail'in gemiye çıkma hakkı olmadığını belirtmişlerdir; fakat gemiye çıkılması durumunda şiddetli bir direniş olmayacağını da ifade etmişlerdir. Geminin iletişim imkânlarının karartılmasının ardından makineler kaptan tarafından durdurulmuş ve saat 11.00 sularında, zodyak botlar gemiye yaklaştığında, mutabık kalınan prosedüre uygun olarak askerler gemiye çıkmıştır. Yolcular ve gemi mürettebatı güvertenin ortasında el ele tutuşarak oturmuş, bu sırada gemiyi dümen köşkündeki bir kişi kontrol etmiştir. Tam donanımlı askeri elbiseler giyen 3'ü kadın takriben 35 silahlı asker gemiye çıkmıştır. Operasyon barışçı bir şekilde yürütülmüştür. Bir görgü tanığının ifadesine göre, gemi o an Gazze'nin 35 deniz mili açıklarındadır.

160. Operasyonun hemen öncesinde gemide liderliği üstlenen bir yolcu, başlangıçta gemi mürettebatıyla beraber tutulmuş ancak daha sonra kelepçelenerek takriben 45 dakika geminin kıç tarafında diz çöktürülmüştür. Eşinin, Aşdod'a kadar süren yolculuk boyunca kendisini görmesine neredeyse hiç izin verilmemiştir. Diğer yolcuların pasaportları kontrol edilmiş ve üst araması yapılmıştır. Yolcular gemide arama yapılırken birkaç saat boyunca güneş altında oturtulmuştur. Gemi, olaysız şekilde Aşdod Limanı'na çekilmiştir.

161. Turkel Komitesi'ne ifade veren İsrail Genelkurmay Başkanı, *Rachel Corrie*'yi insani yardım taşıyan gemiler açısından örnek göstermiş ve bu geminin Gazze'ye yardımların kara yoluyla aktarılması için rotasını Aşdod'a çevirmeyi kabul ettiğini belirtmiştir. Ancak gemideki yolcuların iddiaları bu ifadeyle çelişmektedir. Yolcular gemiye protestolarla çıktığını ve geminin Aşdod'a kendi iradeleri dışında çekildiğini ifade etmişlerdir.

2. Gazze filosuna yapılan müdahaledeki kuvvet kullanımının hukuki analizi

(a) Aşırı güç kullanımı ve yaşama ve fiziksel bütünlük hakkı

162. Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 6. maddesi 1. paragrafında şu husus va'zedilmektedir:

“Her insan doğuştan yaşama hakkına sahiptir. Bu hak, hukuk tarafından korunur. Hiç kimse yaşama hakkından keyfî olarak mahrum edilemez ve bu hak istisnasız herkes için geçerlidir.”

163. İsrail'in filoyu alıkoyması hukuk dışı olduğu kadar -Heyet bu müdahalenin hukuk dışı olduğu mütalaasında bulunmaktadır- İsrail kuvvetlerinin *Mavi Marmara*'nın ve diğer gemilerin kontrolünü ele geçirmeye çalışırken güç uygulamaları da açıkça hukuk dışıdır. Zira İsrail silahlı kuvvetlerinin uluslararası sularda bu tür bir müdahale ve saldırıda bulunabilmesini mümkün kılacak hukuki bir zemin söz konusu değildir. Dahası, bu operasyonun hukukiliği göz önüne alınmasa bile, İsrail'in uluslararası insan hakları yükümlülükleri sebebiyle, İsrail kuvvetlerinin bu tür operasyonlarda her halükârda hukuka uygun davranma zorunlulukları vardır.

164. Yasa Uygulayan Görevliler İçin Davranış Kuralları madde 2'de şöyle denilmektedir: “Yasa uygulayan görevliler, görevlerini yaparlarken insan şeref ve haysiyetine saygılı olacak, bunları koruyacak ve bütün kişilerin insan haklarına riayet edeceklerdir.” Madde 3'te de şöyle denilmektedir: “Güvenlik kuvvetleri, yalnızca kesin şekilde gerekli olduğu zaman ve sadece görevin yerine getirilmesini sağlayacak şekilde güç kullanabilirler.” Bu ifadeler ateşli silahların kullanılmasının aşırı bir tedbir olduğunu açıkça belirtmektedir. Güç kullanımının hukuki ve ateşli silah kullanmanın da kaçınılmaz olduğu durumlarda güvenlik kuvvetleri, hasarları ve yaralanmaları asgari düzeyde tutacak, insan hayatına saygı gösterecek ve insan hayatını koruyacaktır.

165. Gerek denizden gerekse havadan *Mavi Marmara*'ya çıkan İsrail askerî güçleri, gemideki yolculardan bazılarının dikkat çekici -ve öyle anlaşılıyor ki- beklenmedik direnişleriyle karşılaştı. Öte yandan, yolcuların ateşli silahlara sahip olduğu ya da bunları kullandığı yolundaki iddiaları destekleyecek herhangi bir kanıt da mevcut değildir. İsrail askerleriyle güverte üstünde yaşanan çatışmanın başlangıç aşamalarında üç İsrail askerinin silahları alınmış ve askerler geminin içinde alıkonulmuştur. Bu noktada belli askerlerin hayatı tehlike içinde ya da ciddi yaralanma riskiyle karşı karşıya buldukları yolunda meşru bir inanç doğmuş olabilir; bu durum da muayyen yolculara karşı ateşli silahların kullanılmasını meşrulaştırabilir.⁷⁸

⁷⁸ İsrail Genelkurmay Başkanı'nın askerî yönetmeliklere göre askerlerin yalnızca hayati tehlike olan durumlarda gerçek kurşunla ateş edebilecekleri kuralından bahsettiği ve bu kısıtlamanın beklenmeyen düzeyde şiddetli direniş gösteren bazı protestocuları hedef almak için ve bazı askerlerin akıbetinin meçhul hâle gelmesi sonrasında kaldırıldığı yolunda bir ifade verdiği iddia edilmiştir. İsrail Savunma Kuvvetleri, Genelkurmay Başkanı Gabi Ashkenazi'nin Turkel Komitesi'ne (31 Mayıs 2010 Gemi Olayını İncelemek Üzere Resmî Olarak Görevlendirilen Komisyon) verdiği ifade. 4. oturum, 11 Ağustos 2010.

166. Kanun Adamlarının Zor ve Silah Kullanmalarına Dair Temel Prensiplerden 9. prensipte şu şartlar getirilmektedir: “Kanun adamları kendilerinin ve başkalarının öldürülmesine veya ağır bir biçimde yaralanmalarına yönelik yakın bir tehlikeye karşı müdafaa hâlleri ile yaşama karşı ciddi tehdit içeren ağır nitelikte özel suçların işlenmesini önlemek, bu tür bir tehlike gösteren veya emirlere direnen bir kimseyi yakalamak veya böyle bir kimsenin kaçmasını önlemek amacı dışında [...] ve bu amaçları gerçekleştirmek için daha hafif yöntemler yetersiz kalmadıkça başkalarına karşı silah kullanmazlar. Her halükârda, sadece yaşamı korumak için kesinlikle kaçınılmaz olduğu zaman kasten öldürücü silah kullanılabilir.”

167. Ne var ki, *Mavi Marmara*'nın kontrolünü ele geçirmek için yürütülen operasyon boyunca, ateş açma izni verilmesinden önceki süre de dâhil olmak üzere, İsrail askerleri yaygın olarak ve keyfi bir biçimde öldürücü güç kullanmış ve çok sayıda insanın gereksiz ölümüne ya da ağır yaralanmasına yol açmıştır. İsrail operasyonunun hemen her aşamasında -askerlere yönelik yakın bir tehlike söz konusu olmadığından- daha az aşırı tedbirler alınabilirdi. Bu noktada, köprü üstüne indirilen ve geminin kontrolünü ele geçirmeye çalışan askerlerin alt güvertedeki yolcuların üzerine ateş açması örnek olarak verilebilir. Üç askerin yaralı ve alıkonulmuş olduğu bir durumda dahi, bu askerlerin kurtarılması amacı, uluslararası standartları aşacak düzeyde güç kullanımını meşrulaştırmaz ve askerlerin insan hayatına saygı göstermeye ve onu korumaya devam etmeleri, yaralanmaları ve hasarları asgari düzeyde tutmaya çalışmaları gerekir.

168. Bu şartlar çerçevesinde, mesela ölümcül olmayan silahların kullanılması gibi daha az aşırı tedbirler yeterli olurdu. Nitekim Güvenlik Kuvvetlerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanmalarıyla İlgili Temel Prensiplerden 4. prensip de bunu gerektirmektedir.⁷⁹ İsrail Savunma Kuvvetleri gibi iyi eğitilmiş bir gücün, gerek yolcular gerekse askerler arasında hiçbir ölüm ve ciddi yaralanma olmadan sopalar ve bıçaklarla silahlanmış nispeten küçük bir yolcu grubunu etkisiz hâle getirmesi ve geminin kontrolünü ele geçirmesi gerekirdi.

169. Birçok yaralı yolcunun vücudun karın, göğüs ve kafa gibi hayati bölgelerinden darbeler almış ve yaralanmış olduğu anlaşılmaktadır. Dahası, İsrail askerlerinin gemiye çıkışına karşı gösterilen direniş eylemlerine karışmadığı kesin olan bazı yolcular da yaralanmış hatta ağır yaralanmıştır -bunların içinde açılan ateşten korunmaya çalışan gazeteciler ve bazı yolcular da vardır. Şurası açıktır ki, operasyonun muayyen aşamalarında yaralanmaları asgari de tutmak için hiçbir gayret gösterilmemiş, yaygın ve keyfi bir biçimde ateş açılmıştır. Ateş açma izni verildikten sonra gemideki hiç kimsenin güvenliğinin kalmadığı sonucuna ulaşmak zor değildir. Bu şartlar altında sonuç olarak daha fazla insanın yaralanmamış olması ancak bir şans meselesi olmuş-

⁷⁹ Güvenlik kuvvetleri, görevlerini yerine getirirken güç ve ateşli silah kullanmaya başlamadan önce mümkün olduğunca şiddet dışı tedbirlere müracaat edeceklerdir. Yetkililer ancak diğer tedbirler etkisiz kalınca veya belirlenen amaca bu yollarla ulaşılabileceğine dair hiçbir ümit kalmayınca güç ve ateşli silah kullanabilirler.

tur. Güvenlik Kuvvetlerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanmalarıyla İlgili Temel Prensiplerden 5. prensip şu şartı getirmektedir: “Güç ve ateşli silah kullanımı kaçınılmaz hâle gelince güvenlik güçleri, (a) bu kullanımı karşılaşılan saldırının ciddiyetine ve meşru hedefin türüne göre orantılı bir biçimde kısıtlayacak ve (b) hasarlarla yaralanmaları asgari düzeyde tutacak, insan hayatına saygı gösterecek ve insan hayatını koruyacaktır.”

170. En az altı yolcunun öldürülmesinin şartlarına bakıldığında kanunsuz, keyfi ve yargısız infaz tanımlamasının bütün özellikleri görülmektedir. Furkan Doğan ve İbrahim Bilgen, üst güvertede yaralı olarak yerde yatarken yakın mesafeden vurulmuştur. Köprü güvertesinde vurulan Cevdet Kılıçlar, Cengiz Akyüz, Cengiz Songür ve Çetin Topçuoğlu İsrail askerlerine yönelik bir tehdit oluşturacak eylemler içinde değillerdi. Bu örneklerde ve muhtemelen *Mavi Marmara*'daki diğer öldürme olaylarında da kanunsuz, keyfi ve yargısız infazlar yapan İsrail silahlı kuvvetleri, uluslararası insan hakları hukukunu ve özellikle Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 6. maddesini ihlal etmiştir.⁸⁰

171. Şurası da aşikârdır ki, üst güvertede yaralı olarak yatmakta olan bir grup yolcu da başka kötü muamelelere maruz kalmıştır. Bu durum, güverte kontrolünü temin etme operasyonu tamamlandıktan sonra da fiziki ve sözlü taciz şeklinde bir süre daha devam etmiş, operasyonun tamamlanması sonrasında iki ila üç saat boyunca yaralı olan bu yolculara tıbbi destek hizmeti sağlanmamıştır. İsrail silahlı kuvvetleri, aynı şekilde, operasyon tamamlandığında gemideki yaralılara takriben yine iki ila üç saat boyunca gerekli tedavi hizmetini sağlamayı -gemideki diğer kişilerin ve özellikle filo organizatörlerinin bu yönde destek sağlanması yolundaki ısrarlı taleplerine rağmen- reddetmiştir. Kronik tıbbi sorunları sebebiyle sıkıntı yaşayan bazı yolcuların ilaçlarını almaları da engellenmiştir. İsrail güçleri, bütün yaralılara mümkün olan en acil şekilde uygun tıbbi tedavi hizmeti sunmanın şartlarını yerine getirmemiştir.⁸¹ Bundan başka, ateşli silah kullanımının, ancak bu yönde açık bir uyarı sonrasında gerçekleşmesi gerekirdi.⁸² Çatışmanın ilk aşamasında üst güvertedeki şartlar bu tür uyarılarda bulunmak için uygun olmamış olabilir; ancak İsrail'in geminin kontrolünü sağlama operasyonunun daha sonraki aşamalarında bu uyarıları yapması kesinlikle mümkün ve gerekli idi.

172. Heyet şu değerlendirmeyi yapmaktadır; gerek *Mavi Marmara*'daki İsrail askerleri tarafından gerekse helikopterler yoluyla uygulanan güç gereksiz,

⁸⁰ Yargısız ve Keyfi İnfazların Önlenmesine Dair BM Prensipleri'nin özellikle 1 ve 2 numaralı maddelerine bakınız.

⁸¹ Güvenlik Kuvvetlerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanmalarıyla İlgili Temel Prensiplere [Prensip 4, (c) bendi] göre, güvenlik güçleri “yaralanan veya etkilenen kişilere mümkün olan en hızlı şekilde destek ve tıbbi yardım sağlanmasının şartlarını temin edeceklerdir.”

⁸² Güvenlik Kuvvetlerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanmalarıyla İlgili Temel Prensiplerden 10 numaralı prensip şu şartı koşmaktadır: “Güvenlik güçleri kendilerini tanıtır ve ateşli silah kullanma niyetlerini açık bir şekilde duyuracak, bu ikazın fark edilmesi için de yeterli bir süre tanıyacaklardır. Bu durumun istisnaları; böylesi duyuruların güvenlik güçlerini gereksiz risklere sokması ya da başka kişileri ölüm ya da ciddi yaralanma riskleriyle karşı karşıya bırakması veya olayın şartları çerçevesinde uygunsuz ya da faydasız görülmesidir.”

orantısız, aşırı ve uygunsuzdur. Ölümlerden ve yaralanmalardan kaçınmak mümkünken, birçok sivil yolcu öldürülmüş ve yaralanmıştır. Adli tıp raporlarına ve balistik kanıtlarına göre, en azından altı ölümün kanunsuz, keyfi ve yargısız infaz olarak tanımlanabileceği görülmektedir. Hâl böyle olunca, İsrail kuvvetlerinin hareket tarzının, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 6. ve 7. maddelerinde va'zedilen yaşama ve fiziksel bütünlük hakkını ihlal ettiği aşikârdır.

173. Heyet, filoda yer alan diğer üç gemiye (*Challenger I*, *Sfendoni* ve *Eleftheri Mesogios*) İsrail kuvvetlerince yapılan müdahalede nasıl güç kullanıldığını da araştırmıştır. Her üç gemide de bazı yolcular, tamamıyla pasif direniş teknikleri kullanmıştır; mesela İsrail askerlerinin gemiye çıkışına karşı muhalefetlerinin sembolik bir ifadesi olarak askerlerin geçiş yollarını kendi bedenlerini kullanarak kapatmışlardır. Fakat İsrail askerleri bu gemilerin kontrolünü sağlamak için de yine kayda değer bir güç kullanmıştır: *stun* bombaları, elektroşok silahları, yakın mesafeden coplama, *paintball* kapsül kullanımı, plastik saçmalarla yakın mesafeden ateş ve fiziki güç kullanımı bunlara örnek olarak verilebilir. Bu güç kullanımları yolcularda yanıklar, çürümeler, kan toplanmaları (hematom) ve kırıklar gibi bir dizi yaralanmaya yol açmıştır. Pasif direniş eylemlerinde dahi yer almayan bir yolcuya (bir foto muhabiri) elektroşok silahından kaynaklanan yanıklar söz konusudur. Heyet, İsrail askerlerinin *Challenger I*, *Sfendoni* ve *Eleftheri Mesogios* gemilerine yapılan müdahalede kullandığı gücün gereksiz, orantısız, aşırı ve uygunsuz olduğu; ayrıca kullanılan bu gücün Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7. maddesinde va'zedilen fiziksel bütünlük hakkını ihlal ettiği tespitinde bulunmuştur.

- (b) *Özgürlük ve güvenlik hakkı ve tutuklulara yapılan muameleler -işkenceler ve diğer insanlık dışı, zalimane ve onur kırıcı muamele ya da cezalandırmalar*

174. Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 9. maddesinin 1. paragrafında şöyle denmektedir:

“Herkes kişi özgürlüğü ve kişi güvenliği hakkına sahiptir. Hiç kimse keyfi olarak gözaltına alınamaz veya tutulamaz. Hiç kimse hukukun öngördüğü sebepler ve usuller dışında özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.”

Heyet filoya İsrail tarafından yapılan müdahaleyi kanunsuz gördüğünden, gemideki yolcuların alıkonulması da hâliyle kanunsuzdur.

175. Yolcuların hürriyetlerinden mahrum edilmeleri, BM'nin Keyfi Gözaltılar Çalışma Grubu tarafından yapılan tanımlamalarda ifade edildiği şekliyle keyfi gözaltı kriterlerine uymaktadır. “Hürriyetten mahrum bırakma, bu muameleyi meşrulaştıracak herhangi bir hukuki zemin [...] olmadığında” keyfi gözaltının birinci kategorisi olarak görülmektedir.

176. Altı gemideki 700'den fazla gemi mürettebatı ve yolcunun kitlesel olarak alıkonulmasının herhangi bir hukuki zemini yoktur, bu uygulama doğası itibarıyla keyfidir ve Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 9. maddesini de ihlal etmektedir.

177. Ayrıca, filoda yer alan hiç kimseye alıkonulma sebepleri hakkında bilgi verilmemiştir. Siyasi ve Medeni Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 9. maddesinin 2. paragrafında şöyle denilmektedir:

“Gözaltına alınan bir kimse, gözaltına alınma sebepleri hakkında gözaltına alındığı sırada ve kendisine isnat edilen suçlar konusunda derhâl bilgilendirilir.”

Filoda yer alan gemilerdeki yolcular gemilerde alıkonulmuşlardır ve bu alıkonulma süresi 12 saati bulmuştur. Bu süre zarfında bütün yolcuların niçin alıkonuldukları hakkında ve kendilerine yöneltilen suçlamalarla ilgili olarak bilgilendirilmeleri gerekirdi. Bu yapılmadığı gibi, bazı durumlarda yolcuların bu yöndeki bilgilendirme taleplerine sözlü suistimal ya da fiziki şiddet kullanımıyla karşılık verilmiştir. Burada İsrail silahlı kuvvetleri Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 9. maddesini ihlal etmiştir.

178. *Mavi Marmara*'daki alıkonulma süresi boyunca yolcuların maruz kaldığı muamele tabiatı itibarıyla zalimane ve insanlık dışı olup hürriyetinden mahrum bırakılan insanların doğuştan sahip oldukları insanlık onurlarına saygı gösterilmemiştir. Birçok kişi açık güvertelerde, zor şartlar altında saatler boyunca diz çökmeye zorlanmış; alıkonulan insanların birçoğu kötü fiziki muamele ya da sözlü tacize maruz kalmış, kelepçeler gereksiz şekilde sıkılmış ve tuvalet ya da yiyecek gibi temel insani ihtiyaçlar dahi sağlanmamıştır. Ayrıca, ortamda var olan şiddet havasının da gemilerdeki insanlar için onur kırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Filoda yer alan diğer gemilerde de insanlar benzer ciddi ve azap verici muamelelere maruz kalmıştır -mesela pasaportunu kendisine bir belge verilmeden teslim etmeyi reddeden bir kişi ciddi şekilde fiziki şiddete maruz kalmıştır. Herhangi Bir Biçimde Tutuklanan ya da Hapsedilen Kişilerin Korunmasıyla İlgili Prensipler Bütünü'nün 1. prensibinde şöyle denilmektedir: “Herhangi bir biçimde tutulan veya hapsedilen bir kimse, insanîyetin ve insanın doğuştan sahip olduğu insanlık onuruna saygının gerektirdiği bir biçimde muamele görür.” Ayrıca 6. prensipte de şöyle denilmektedir: “Herhangi bir biçimde tutulan veya hapsedilen bir kimse, işkenceye veya zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”

179. Heyet, özellikle *Mavi Marmara*'daki yolcuların, bir ölçüye kadar da *Challenger I*, *Sfendoni* ve *Eleftheri Mesogios*'taki yolcuların kelepçelerinin sıkılması uygulamasının yaygınlığı hususuyla da bilhassa ilgilenmiştir. Pek çok yolcu plastik kelepçelerin kasıtlı olarak çok sıkılmasının yol açtığı acı ve ızdırabı anlatmış; çoğunlukla da ellerin arkadan birleştirilerek kelepçelenmesinin fazlasıyla azap verici olduğunu belirtmiştir. Bu kişilerin çoğunda filodaki olayların üç ay sonrasına kadar nörolojik hasarlar söz konusu

olmuştur. Daha önce vurgulandığı üzere, filodaki yolcuların kelepçelenme biçimi, İsrail kuvvetlerinin kelepçeyi sistematik biçimde acıtıcı ve yaralayıcı kullanımı tanımına uymaktadır.⁸³ Heyet, kelepçeleme biçiminin açıkça gereksiz olduğundan ve bu uygulamanın yolcuların acı ve ızdırap çekmesini kasten amaçladığından şüphe duymamaktadır.

180. İşkence, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7. maddesiyle istisnasız olarak yasaklanmıştır. Ayrıca İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Onur Kırıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşme'nin 1. maddesinde şöyle bir hüküm yer almaktadır:

“Sözleşme amaçlarına göre; ‘işkence’ terimi, bir şahsa veya bir üçüncü şahsa, bu şahsın veya üçüncü şahsın işlediği veya işlediğinden şüphe edilen bir fiil sebebiyle, cezalandırmak amacıyla, bilgi veya itiraf elde etmek için veya ayırım gözetin herhangi bir sebep dolayısıyla bir kamu görevlisinin veya bu sıfatla hareket eden bir başka şahsın teşviki veya rızası veya muvafakatiyle uygulanan fiziki veya manevi ağır acı veya ızdırap veren bir fiil anlamına gelir.”

Aynı Sözleşme'nin 2(2) numaralı maddesinde, işkencenin mutlak olarak yasaklandığı vurgulanır:

“Hiçbir istisnai durum, ne harp hâli ne de bir harp tehdidi, dâhili siyasi istikrarsızlık veya herhangi başka bir olağanüstü hâl, işkencenin uygulanması için gerekçe gösterilemez.”

Yolculara yönelik istismarlar, yolcuları cezalandırma amaçlı kasti eylemler olduğundan veya bir ya da daha çok yolcuyu korkutarak veya yıldırarak filoya katılmadan ve/veya filoya yapılan müdahaleyi engelleyici faaliyetlere katılmadan uzak tutmayı amaçlar nitelikte bulunduğundan, yolculara yönelik muamele işkence özelliğindedir.

⁸³ İsrailde İşkenceye Karşı Kamusal Komite (*Public Committee Against Torture in Israel-PCATI*), Haziran 2009'da İsrail Savunma Kuvvetleri'nin kelepçe kullanımıyla ilgili olarak “Bir İşkence ve İstismar Şekli Olarak Kelepçeleme” başlıklı bir rapor yayınlamıştır. Komite şu bulgulara ulaşmıştır: “Askerler, yakaladıkları kişileri tutuklama anından başlayarak ve muhtelif sorgulama birimlerine aktarmaları süresince acıtıcı ve yaralayıcı şekilde kelepçelemektedirler. Bu uygulamanın sistematik tabiatı, alıkonulan insanların çektiği ızdıraplara kayıtsız kaldığını ve belki de kasten acı çektirmeye çalışıldığını ortaya koymaktadır. Bu uygulama, alıkonulan kişinin ekseriya moralini bozmakta ve İsrail Genel Güvenlik Teşkilatı birimindeki sorgu ünitesine varıncaya kadar ‘yumuşama’sını sağlamaktadır. Bu tespit, yaşı küçük kişiler için özellikle doğrudur. Yukarıda izah edildiği üzere kelepçeleme biçiminin sistematik kullanımı, genel olarak gözaltındakilerin toplu olarak cezalandırılması ve yıldırılmasını da hedefliyor olabilir. PCATI’ye her ay bu tür kelepçeleme biçimlerini izah eden onlarca şikâyet ulaşmaktadır. PCATI, sadece geçtiğimiz sene içinde bu tür 574 vakayı belgelemiştir. Bu rakam buzdağının görünen yüzü olmakla birlikte, bu olgunun ne kadar yaygın olduğuna işaret etmektedir.” Ayrıca, nöroloji uzmanı Dr. Hannah-Bettina Steiner-Birmanns’ın görüşleri de uzman hekim görüşü olarak rapora eklenmiştir. Dr. Steiner-Birmanns şunları ifade etmiştir: “Dar ve sert plastik kelepçelerin alıkonulan kişinin eliyle kelepçe arasında hiçbir mesafe kalmayacak şekilde çok sert bir biçimde sıkılması bilekte kuvvetli bir sıkışmaya yol açar. Alıkonulan kişi çok uzun süre bu şekilde kelepçelenmiş olarak tutulabilmektedir. Bu şartlar altında kelepçeleme; yaralanmalara, yumuşak doku zedelenmelerine, deri çürümelerine ve hatta kemik çatlama ve kırılmalarına yol açabilir. Kelepçe avuç içindeki sınırlara de baskı yaptığında, felce ve avuç içinde duyu kaybına sebep olabilir. Bu tür nörolojik zararlar geçici olabileceği gibi kalıcı da olabilir. Bir nörolog perspektifiyle bakıldığında, gözaltındaki kişinin kelepçelerinin çok sıkılması bu kişide geçici ve kalıcı zararlara yol açabileceğinden, kelepçelerin gevşek şekilde kullanılması tercih edilmelidir.”

181. Dolayısıyla Heyet, *Mavi Marmara*'daki yolculara (ve belli durumlarda *Challenger I*, *Sfendoni* ve *Eleftheri Mesogios*'taki yolculara da) İsrail silahlı kuvvetleri tarafından uygulanan muameleyi zalimane, insanlık dışı, onur kırıcı ve -ayrıca bu muamele cezalandırma formunda da olduğundan- işkence olarak görmektedir. Bu durum, İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Onur Kırıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşme ile Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7 ve 10(1) sayılı maddelerinin ihlali anlamına gelmektedir.

(c) *Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'yle ve geleneksel uluslararası insancıl hukukla ilgili muhtemel ihlaller*

182. Yukarıda izah edilen uluslararası insan hakları ihlallerine ek olarak Heyet, aynı vaka ve bilgilere dayalı olarak koruma altındaki kişilere karşı İsrail silahlı kuvvetlerinin söz konusu müdahale sırasında uyguladığı -Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 147. maddesindeki terimlerle ifade edilirse- kasten adam öldürme, işkence, insanlık dışı muamele ve kasten büyük acılar ve ızdıraplar veya ciddi yaralanmalar doğuracak ya da insan sağlığını tehlikeye sokacak türden eylemlerinin uluslararası insancıl hukuk ihlallerine bariz deliller oluşturduğu değerlendirmesini yapmaktadır.

C. Filo yolcularının İsrail'de alıkonulmaları ve sınır dışı edilmeleri

1. Vaziyetin tasviri ve bulgular

183. Heyet, olayların gelişme şekliyle ilgili olarak aşağıdaki tespitlerde bulunmuştur:

(a) *Yolcular hakkında Aşdod Limanı'nda yapılan işlemler*

184. Müdahaleye maruz kalan filo mensubu gemilerin hepsi, İsrail'in Aşdod Limanı'na çekilmiştir. Aşdod'da bu konuyla ilgili olarak önceden hazırlıklar yapılmış ve rıhtımda yolcuların alınacağı çadırlar kurulmuştur. Filodaki en hızlı gemi olan *Challenger I*, 31 Mayıs günü saat 11.00 sularında Aşdod Limanı'na varmıştır. Son gelen gemi, aynı gün saat 18.00 sularında limana gelen *Mavi Marmara* gemisi olmuştur. İşlem yapılacak çok sayıda yolcu olduğundan, yolcuların gemiden indirilmesi çok uzun sürmüştür. *Mavi Marmara*'daki yolcuların bazıları gemi limana vardıktan sonra dahi gemide silahlı muhafızlar gözetiminde beklemek zorunda kaldıklarını söylemiştir. 12 saat bekletilen yolcular olmuş ve yolcuların bazıları ertesi sabaha kadar gemiden indirilmemiştir.

185. Gemiler limanda, rıhtımda toplanan asker ve aralarında okul çocuklarının da bulunduğu sivil kalabalıklar tarafından karşılanmıştır. Bu kitle bayraklar sallayıp tezahüratlar yaparak İsrail silahlı kuvvetlerinin dönüşünü kutlamıştır. Bazı yolcular, rıhtımdaki kalabalığın yuhalamalarına veya sa-

taşmalarına maruz kaldıklarını söylemiştir. Yolcuların gemilerden boşaltılmasını kayıt ve takip etmek için televizyon ekipleri ve gazeteciler de limana gelmiştir. Pek çok yolcu, medyanın ve düşman kalabalıkların önünde “merasimle yürütülmelerinin” huzursuz edici ve aşağılayıcı bir tecrübe olduğunu söylemiştir.

186. Daha önce hava yoluyla tahliye edilenler haricindeki yaralı yolcular tespit edilerek tedavi için yakınlardaki hastanelere sevk edilmiştir. Ciddi yaraları bulunan bazı yolcular, herhangi bir yardım söz konusu olmaksızın *Mavi Marmara*'dan yürütülerek çıkartılmıştır. Yolcularla ilgili tahliyelerin ve diğer işlemlerin gecikmesi sebebiyle bazı yaralı yolcular teşhis ve hastaneye sevk için bir hayli beklemek zorunda kalmıştır. Bazı yaralılarla ilgili teşhisler ise ancak daha sonra, hapishanede yapılabilmektedir.

187. İşlemler sırasında bütün yolculara imzalamaları için resmî evraklar verilmiştir. Bu evrakların İngilizce, Türkçe ve Arapça gibi muhtelif dillere yapılmış tercümelemleri bulunmasına rağmen yolcuların çoğu kendilerine İbrani bir nüsha verildiğini ve söz konusu metnin içeriğiyle ilgili bir açıklama yapılmadığını söylemiştir. Bu evrakları anlayabilenlerin aktardığına göre, evrakları imzalayan kişiler İsrail'e illegal bir şekilde girmiş olduklarını kabul ile sınır dışı edilmeye ve 10 yıl boyunca İsrail'e girme yasağına muvafakat gösterdiklerini kabul ve beyan etmekteydiler. Bazı yolculara bu evrakları imzalamaları hâlinde erken salıverilecekleri ve ülkelerine geri dönüş süreçlerinin hızlandırılacağı, aksi takdirde dava süreçlerine bağlı olarak tutukluluk süreçlerinin uzayacağı söylenmiştir.

188. Uluslararası sülardan İsrail'e rızaları olmaksızın getirilmiş oldukları ya da anlamadıkları bir metni imzalamak istemedikleri gibi gerekçelerle yolcuların hemen hemen tamamı bu dokümanı imzalamayı reddetmiştir. Bazı İsraili yetkililer yolculara karşı, söz konusu metni imzalamaları için baskı yapma yönünde ortak bir gayret içerisine girmiştir. Baskı altında kalarak bu belgeyi imzalayan yolculardan bir kısmı, metne, İsrail'e girişlerini açıklayan dipnotlar eklemiş, bazıları da ihtirazi kayıtları olduğunu belirtmiştir. İmzalamayı reddeden bazı yolcular fiziki şiddet ile tehdit edilmiş bazıları da imzalamadıkları ve diğerlerine de imzalamamaları yönünde tavsiyede buldukları için dövülmüş veya fiziki tacize maruz kalmıştır. Söz konusu metni imzalamaları için yolcuları ikna çabaları neredeyse havaalanında uçağın kalkış anına kadar devam etmiştir.

189. Yolcular, kıyafetleri çıkarılarak aranma da dâhil olmak üzere bir dizi çok ayrıntılı aranmaya tabi tutulmuştur. Kadın yolcuları çoğunlukla kadın görevliler aramışsa da bazı kadın yolcular aranmaları sırasında erkek görevliler tarafından kısmen ya da tamamen görünür bir hâlde oldukları yolunda şikâyetlerde bulunmuştur. Bazı erkek yolcular ise, anal kontrole ya da bu tür bir kontrol tehdidinde maruz kaldıklarını belirtmiştir. Bir grup yolcu satışmaların, provokasyonların, hakaretamiz ve onur kırıcı bir dilin ve fiziki tacizle-

rin olduğu bu arama sürecini “kasten aşağılayıcı ve küçük düşürücü” olarak tanımlamıştır. İsrail’deki hapis süreci boyunca pek çok yolcu defalarca aranmıştır; her türlü güvenliğin sağlandığı ve bu aramaların güvenlik maksatlarına artık hizmet edemeyeceği anlarda dahi aramalar devam etmiştir.

190. İşlemler sırasında yolcuların -ya resmî dokümantasyon için ya da bazı durumlarda “zafer hatırası” olsun diye- fotoğrafları çekilmiştir. Bazı yolcularla ilgili işlemler görüntülü olarak da kaydedilmiştir. Yolcuların parmak izleri ve kimi durumlarda DNA örnekleri de alınmıştır. Bazı yolcular parmak izi vermemeyi başarabilmişken bazılarının parmak izleri zor kullanılarak alınmıştır. Bir mağdurun ve görgü şahitlerinin anlattıkları, söz konusu ortamı canlı bir şekilde tasvir etmektedir: Parmak izini vermeyi reddeden Yunan vatandaşı bir yolcu, İsraili yetkililer tarafından ciddi şekilde dövülmüştür. Söz konusu yolcu bir müddet yerde sürüklendikten sonra etrafını çeviren kalabalık bir grup İsraili görevli tarafından dövülmeye devam edilmiş, bu arada bacağı da kasıtlı olarak kırılmıştır. Ağlayarak yardım isteyen Yunanlı yolcu ile ilgilenilmemiş ve bir görgü tanığının ifadesine göre hem erkek hem de kadın üniformalı askerler bu kişiye gülmüştür. Söz konusu yolcunun kırık bacağıyla İsrail’den ayrılana kadar ilgilenilmemiştir.

191. Yolcular tıbbi kontrolden geçirilmiştir; ancak bazıları bu kontrolden geçmek istememiş ve bunu reddetmiştir. Pek çok yolcuya göre tıbbi kontroller üstünkörü ve alelusul bir şekilde yapılmıştır. Rahatsızlıkları sebebiyle düzenli olarak ilaç kullanan yolculara ait ilaçlar ya askerlerce alınmış veya gemilerde bırakılmıştır. Bu ilaçların getirilmesi yolundaki taleplere hemen cevap verilmemiş, bazıları ilaçlarını müteaddit ricalar üzerine daha sonra alabilmiştir.

192. Yukarıda izah edilen örneklere ilaveten, iş birliğine yanaşmadığı gerekçeyle bazı yolculara karşı yaralanmalara ve travmalara yol açacak şekilde fiziki şiddet uygulanan başka örnekler de mevcuttur. Yolcuların maruz kaldıkları muameleyi genel olarak protesto eden bir yolcuya İsraili bir yetkili şöyle demiştir: “Şu an İsrail’desiniz, burada herhangi bir hakka sahip değilsiniz.”

193. Limandaki işlemler sırasında yolculara ülkelerinin konsolosluklarına ya da avukatlarına ulaşma imkânı tanınmamıştır. Kimi yolcular, işlemler sırasında bazı dilleri konuşan tercümanların mevcut olduğunu ve burada görev alan bazı yetkililerin İbraniceden başka diller konuştuklarını söylemiştir. Yine de pek çok yolcu kendilerine anlatılanları anlama imkânından mahrum kalmıştır.

194. Eşini kaybeden bir yolcuya, içinde bulunduğu kederli hâlin hassasiyetiyle kesinlikle bağdaşmayacak şekilde davranılmıştır. Eşinin ölümüyle ilgili olarak ailesini telefonla bilgilendirmesine izin verilmemiştir. Buna benzer başka örnekler de mevcuttur; aynı aileye mensup yolcular ayrı ayrı tutulmuş ve bu kişiler serbest kalana kadar yakınlarının akıbetleri ve sıhhatleri konusunda hiçbir bilgi alamamıştır. Bu ayrı kalma durumu, yolcuların yaşamış olduğu endişe ve sıkıntı hâlini arttırmıştır.

(b) *Yolcuların ve mürettebatın Berşeva yakınlarındaki Ella Hapishanesi'nde alıkonulması*

195. Yolcuların çoğunluğu Aşdod'daki işlemler sonrasında gruplar hâlinde karayoluyla bir iki saat mesafedeki Berşeva yakınlarında bulunan Ella Hapishanesi'ne sevk edilmiştir. Yolcular, parmaklıklı pencereleri olan standart hapishane araçlarıyla taşınmıştır. Bazı yolcular bu araçlar içinde birkaç saat beklemek zorunda kalmıştır. Bir yolcu, hapishane aracı içinde bekleyişinin (hem Aşdod'da hem de hapishanede) 20 saati bulunduğunu ifade etmiştir. Pek çok yolcu, bindirildikleri araçların klimalarla aşırı derecede soğutulmasından şikâyetçi olmuştur. Bazı yolcular da kapalı minibüsler içinde, güneş altında uzun süre beklendikleri için çok boğucu bir ortamda kalmaktan şikâyet etmiştir. Klimanın derecesini ayarlama ya da tuvalete gitme gibi talepler ya dikkate alınmamış veya bazı durumlarda şiddet uygulaması ya da tehdidiyle mukabele edilmiştir.

196. Hapishaneye getirildikten sonra yolcuların çoğu en fazla dört kişilik gruplar hâlinde hücrelere yerleştirilmiştir. Bir grup yolcu hapishanede tecrit edildiklerini ve buradan ayrılincaya kadar diğer yolcularla temas kuramadıklarını rapor etmiştir.

197. Bazı yolcular, hapishanede hücreleri ve müşterek alanları temizlemek zorunda kaldıkları şikâyetinde bulunmuşlarsa da yolcuların pek çoğu hapishanedeki şartların kabul edilebilir düzeyde olduğunu belirtmiştir. Bazıları tuvaletlerle ilgili problemlerin varlığını belirtmişler, aralarında kadınların da bulunduğu bir başka grup yolcu da duşlardaki güvenlik kameraları sebebiyle rahatsız ve huzursuz olduklarını ifade etmiştir. Yolculara genel olarak yiyecek ve su temin edilmiştir. Pek çok yolcu düzenli yoklamalar, hapishane gardiyanlarının bağırışları ve diğer kasti rahatsızlıklar sebebiyle uyumalarının engellendiğini söylemiştir.

198. Pek çok yolcu, tutukluluk hâlindeyken de sorgulamalara muhatap olmuş ve bazıları aynı şeyin tekrar tekrar yapıldığını belirtmiştir. Bu sorgulamalar sırasında bir dizi darp ve dövülme olduğu iddiaları mevcuttur.

199. Görgü tanıklarının çoğu avukatlarıyla ve kendi elçilikleriyle temas imkânından mahrum bırakıldıkları yönünde ifade vermiştir. Hukuki yardım sağlayan İsraili bir sivil toplum kuruluşundan avukatlar, gözaltındaki kişileri ziyaret etmek için müteaddit teşebbüslerde bulunmuşlar ancak girişlerine bir süre izin verilmemiştir. Görüşmelerine izin verildiğinde de avukatlara çok sınırlı vakit tanınmış, bu sebeple tutuklularla yeterli bir görüşme yapmaları mümkün olmamıştır. Bazı yolcuların elçiliklerden gelen temsilcilerle görüşmelerine izin verilmiş, ancak çoğunluğun böyle bir imkânı olmamıştır. Telefon ve telefon kartlarına erişim imkânı tanınmakla birlikte, görüşme süresi çok kısa tutulduğundan yurt dışı ile görüşebilmek pratik olarak mümkün olmamıştır.

200. Berşeva’da alıkonulan yabancı ülke vatandaşlarının hiçbirine karşı herhangi bir suç isnadında bulunulmamış ve bu insanların hiçbirisi hâkim karşısına çıkarılmamıştır. Hâkim karşısına çıkma hakkı isteyerek protestoda bulunan bir yolcu, havaalanı yakınında kendisinin daha sonra “düzmece” olarak tabir ettiği bir mahkemeye çıkarılmış, mahkeme de kendisini sınır dışı etme kararı vermiştir.

(c) *Yolcuların havaalanında ve ülkelerine gönderilme sürecinde maruz kaldığı kötü muameleler*

201. Hareket saatlerine bağılı olarak yolcular 24 ila 72 saat süreyle alıkonulmuştur. İsrail ile diplomatik ilişkisi olmayan ülkelerin vatandaşları ile Ürdünlüler daha erken salıverilmiş ve kara yoluyla Ürdün’e gönderilmişlerdir. Yolcuların çoğı, hava yoluyla sınır dışı edilmek üzere hapisneden Tel Aviv’deki Ben Gurion Uluslararası Havaalanı’na getirilmiştir. Hava yoluyla sınır dışı edilen pek çok yolcu gerek hapisnede gerekse havaalanına varışta, hapisane araçlarında, güneş altında, saatlerce beklemek zorunda kaldıkları şikâyetinde bulunmuştur. Araçlarda baskıcı muameleye maruz kalan bir kadın, âdet görmekte olduğunu açıklamasına rağmen tuvalete gitme ihtiyacının reddedildiğini ifade etmiştir.

202. *Mavi Marmara*’da tatbik edilen şiddet hariç, belki de en şok edici uygulama sınır dışı edilme gününde Ben Gurion Uluslararası Havaalanı’ndaki üniformalı İsrail personeli tarafından uygulanan aşırı ve sebepsiz şiddet olmuştur. Heyet’e bu konuyla ilgili olarak ulaşılmış bir dizi tutarlı ifade mevcuttur. Bu ifadeler o kadar tutarlı ve canlıdır ki, neredeyse sorgulamaya dahi ihtiyaç kalmamaktadır. O gün terminal binasında ürkütücü sayıda silahlı asker ve polis bulunmaktadır. Bazı yolcular bu yetkililerin “kavga aradığını” ifade etmiştir. O noktaya kadar zaten tamamen İsraililerin kontrolü altında bulunan bütün yolcular burada defalarca üst aramasından geçirilmiştir. Yolcuların çoğı sınır dışı evraklarını imzalamayı yine reddetmiş, bazıları da sınır dışı işlemleriyle ilgili bir duruşma talebinde bulunarak işlemin hukukiliğini sorgulamıştır. Bu aşamada uygulanan şiddetin meşru bir zemini olmadığı görülmektedir.

203. Pasaport kontrol sahasındaki bazı yolcular, dövüldüğü anlaşılan yaşlı bir yolcunun kötü muameleye maruz kaldığını görmüştür. Aralarında İrlandalıların ve Türklerin bulunduğu diğeri yolcular bu muameleyi protesto edince askerler tarafından coplanmışlardır. Bu sırada yere yatırılarak tekmeleyen, yumruklan ve mütemediyen saldırılan 30 kadar yolcu ciddi şekilde dövülmüştür. Bunlar arasında yer alan ve çok şiddetli dövülen İrlandalı bir yolcunun kafasından ciddi bir darbe aldığı ve boğazına basılması sebebiyle neredeyse boğulma noktasına geldiği görülmüştür. Kendisine saldıranların polis memurları olduğunu ifade eden bu kişi, daha sonra bir nezarethaneyeye alınmıştır.

204. Bu boğuşmada yer alan Türk yolculardan bir tanesi daha sonra askerler tarafından alındığını, metal kelepçelerle kelepçelendiğini, kelepçelerden çekilip sürüklenerek götürüldüğü küçük bir odada beş asker tarafından dövülüp tekmelendiğini ve bu sırada diğer askerlerin bir blokaj oluşturarak durumun dışarıdan görülmesini engellediğini ifade etmiştir. Polisler bu duruma müdahale etmiş ve şiddeti sonlandırmıştır.

205. Bir grup kadın yolcu, askerler tarafından itilip kakılmış, bunlardan bir tanesi yumruklanarak dövülmüştür. Kadınlar sözlü tahkir ve aşağılamalara da maruz kalmıştır.

206. Sınır dışı evraklarını imzalamayı reddeden bir başka yolcuya yaklaşık 17 memur saldırmış, kafasından tekmelenen bu kişi namı ile tehdit edilmiştir. Bir grup yolcu, masumiyetlerini bir İsrail mahkemesinde kanıtlayabilmek imkânına kavuşabilmek maksadıyla sınır dışı işlemine karşı direnmiştir. Bu durum İsraililer tarafından provokasyon olarak değerlendirilmiştir.

207. Bir hekim, maruz kaldığı muameleyle ilgili detaylı bilgi vermiştir. Havaalanına ulaştıklarında kendilerine refakat etmekte olan memur hekimi iterek merdivenlerden düşürmeye çalışmıştır. Daha sonra, kontrol noktasından geçerken sözlü tacizlere maruz kalmıştır. İtiraz etmeye kalktığında bir memur arkadan kafasına bir tokat atmış, bir grup üniformalı memur üzerine çullanarak yere yatırıp tekme ve yumruklarla saldırmıştır. Daha sonra sürüklenerek diğer yolcuların göremeyeceği bir yere götürülmüş, saldırılar burada da sürmüş, parmakları kırılmaya çalışılmıştır. Kolları arkadan birleştirilerek metal kelepçelerle bir elinde his kaybı oluşacak ölçüde sıkı bir şekilde bağlanmıştır. Ardından kelepçelerden tutularak ayağa kaldırılmış ve bir duvara dayanmıştır. Kelepçelerin gevşetilmesini isteyince kendisine bunun Gazze'ye gitme teşebbüsünün bir bedeli olduğu söylenmiş ve "bu durumun sağlık için iyi olduğu" ifade edilmiştir. Üzerinde, kendisinin doktor kimliğini açıkça gösteren bir mont bulunduğunu ifade eden hekim, kendisine saldırmaları için herhangi bir gerekçe olmadığını belirtmiştir.

208. İş birliğine yanaşmadığı düşünülen başka yolculara karşı uygulanan münferit şiddet muamelelerine başka örnekler de mevcuttur. Bir yolcunun kollarının bir polis tarafından arkaya doğru burkularak kırıldığı görülmüştür. Bir başka yolcu 10 kadar asker tarafından tekmelenmiş, yumruklanmış, kelepçelenmiş ve bir araçla 10-15 dakika kadar uzaktaki bir yere götürülerek askerlerce iki saat kadar daha hırpalanmıştır. Bu kişi havaalanına döndüğünde başında kanamalar mevcuttur.

209. Havaalanındaki çok sayıda polis ve askerî personel, profesyonellikle ve askerî disiplinle bağdaşmayacak ciddi hatalar yapmış, amirleri de çoğu kez bu durumlara anında müdahale etmekte yetersiz kalmıştır. Bu davranışların çoğunun İsrail iç hukuku açısından suç oluşturduğu kesindir.

210. Hangi ülke vatandaşı olurlarsa olsunlar, yolcuların çoğunluğunun tahliyesi Türkiye hükümetince sağlanan bir uçakla yapılmıştır. Ürdünlü tutuklular İsrail ile Ürdün arasındaki kara sınırından otobüsle gönderilmiştir. Yunan vatandaşı olan yolcular ise, Yunan hükümetinin gönderdiği bir askerî uçakla tahliye edilmiştir. Aynı zamanda İsrail uyruğunda olan ve çifte vatandaşlığa sahip bulunan en azından bir yolcu, İsrail vatandaşlığını sıkıntıya sokmamak için sınır dışı edilmemeyi tercih etmiştir. Mahkemeye çıkarılmakla tehdit edilen bu kişi daha sonra İsrail'de serbest bırakılmış ve herhangi bir kısıtlamaya maruz kalmadan ülkeden ayrılmıştır.

211. Kimi yolcular, diğer yolcuların sınır dışı işlemleri sürerken uçakların içinde saatlerce beklemek zorunda kalmıştır. Yolcuların bazıları sabah erken saatlerde bindikleri uçakların kalkması için gece yarısına kadar uçağın içinde beklediklerini söylemiştir.

(d) *Yaralı yolculara İsrail hastanelerinde yapılan muamele*

212. İsrail kaynaklarına göre, *Mavi Marmara*'da yaralanan 31 yolcu gemiden helikopterlerle alınıp Tel Aviv, Kudüs, Hayfa ve diğer yerlerdeki muhtelif hastanelere getirilmiştir. Bütün görgü tanıkları, yatakların başında ya da odaların kapısında askerlerden, polislerden ya da her ikisinden korumaların beklediğini belirtmiştir. Yaralılar hastanelerde üç ila beş gün tedavi gördükten sonra uçakla Türkiye'ye gönderilmiştir. Söz konusu yaralıların çoğu tedavilerinin devamı için doğrudan Ankara'daki Atatürk Araştırma Hastanesi'ne götürülmüştür.

213. İsrail hastanelerinde tedavi gören bazı yolcular tıbbi personelin kendilerine iyi davrandığını belirtmiştir. Ancak bazı yolcular, korumaların kendilerine yönelik sözlü hakaretlerde bulduklarını ve kendileriyle alay ettiklerini ifade etmiştir. Bazı görgü tanıkları da hastanede kaldıkları süre boyunca, korumaların zaman zaman kasten yaptıkları gürültü sebebiyle doğru düzgün uyuyamadıklarını söylemiştir. Hastalar -Aşdod'daki diğer yolcular gibi- polisler ve askerler tarafından defalarca sorgulanmış ve İbranice dokümanları imzalamaları yönünde ağır baskıya maruz bırakılmıştır. Bazı hastalar, vatandaşı oldukları ülkelerin elçilik temsilcileri veya ICRC temsilcileri tarafından ziyaret edilmiştir.

214. İsrail hastanelerinde tedavi gören yaralıların birçoğu, hastanede kaldıkları süre boyunca yataklarında iken dahi metal kelepçelerle kelepçelendiklerini belirtmiştir. Bazıları aynı zamanda ayak bileklerinden de bağlanmıştır. Ağır yaralı olan bu kişiler, yaraları dikkate alınmaksızın kelepçelenmiştir.

2. Yolculara İsrail’de yapılan muamelenin hukuki analizi

(a) *Keyfi veya illegal tutuklanma veya alıkonulma*

215. Yukarıda belirtildiği üzere, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 9. maddesinin 1. paragrafı keyfi tutuklama ya da alıkonulmalara karşı koruma sağlamaktadır. İsrail’in filoya cebri müdahalesi hukuk dışı olduğundan, yedi gemideki yolcuların ve mürettebatın Aşdod’da alıkonulması da -İsrail yetkililerinin bu insanları yakalamasının ve İsrail’e getirmesinin herhangi bir hukuki zemini olmadığından- hâliyle hukuk dışıdır. Yolcular, İsrail devletinin kanunsuz bir eylemi neticesinde kendilerini İsrail’de bulmuştur. Dolayısıyla İsraili yetkililer bu insanlarla uluslararası insan haklarından kaynaklanan yükümlülükleri çerçevesinde ilgilenmek durumundaydı. Ancak İsrail’e vardıktan sonra, İsrail otoriteleri bir hukukilik kılıfı oluşturarak filoya yapılan müdahalenin illegalliğini gizlemeye çalışmıştır.

216. Aşdod’a varıldığında, İsrail’e illegal olarak girildiğinin itiraf edildiği bazı belgeler yolculara imzalatılmaya çalışılmıştır. Yolcuların hemen hemen tamamı, İsrail’e kendi iradeleri rağmen cebren getirilmiş olduklarını belirtip ülkeye illegal olarak girmiş sayılmayacaklarını ifade ile bu belgeleri imzalamayı reddetmiştir. Yolcular, İsrail devletinin illegal bir eyleminin mağdurları iken İsrail’e illegal olarak girmek suçuyla karşı karşıya kalmayı kabul etmemiştir. Heyet bu itirazın haklı olduğunu düşünmekte, askerlerin filoya müdahalesi ile başlayan hukuksuzluğun yolcuların Aşdod’da, Berşeva’da ve havaalanında devam eden alıkonulmalarıyla sürdüğü değerlendirmesini yapmaktadır.

217. Bazı yolcular, İsrail’e getirilmeleri ile sonuçlanan bir dizi illegal eyleme dikkat çekmek maksadıyla, alıkonulmaları ile alakalı olarak hukuki bir mücadele başlatmak istemiştir. Bu kişiler hâkim karşısına çıkma haklarında ısrarlı davranmış ve ilgili suçlamalarla yargılanmak için mahkeme celplerinin kendilerine ulaşmış olduğunu belirtmişlerdir. Heyet’e, filoda yer alan yabancı ülke vatandaşlarının İsrail’de, ceza gerektiren bir suç işlemekle suçlandıklarını bildiren ilgili herhangi bir mahkeme evrakı ulaşmamıştır. Eğer böyle bir evrak varsa, bu kişilerin bağımsız, tarafsız ve yetkin bir mahkemede yargılanma haklarının inkâr edilmesi, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 14. maddesinde ifade edilen hakların ihlali anlamına gelmektedir.

(b) *İşkence ve diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezalandırma*

218. İsraili yetkililer, alıkonulan kişilere İsrail’in uluslararası insan haklarını yükümlülükleri çerçevesinde davranmak ve bu kişileri zarar görmekten korumak zorundaydı. Heyet’in mülahazası şudur: Alıkonulma aşaması bir hukukilik çerçevesi içine sokulmak istenmişse de yolculara yönelik taciz ve istismarlara izin veren yaygın ve sürekli bir düşmanlık söz konusu olmuştur.

219. Yolcular tarafından verilen ifadeler, Aşdod'daki işlem merkezinde, hapishanede ve havaalanında İsrail memurları, askerleri ve polisleri tarafından uygulanan fiziki şiddet ve istismarla ilgili güvenilir bir dizi iddia içermektedir. Bazı vakalarda herhangi bir gerekçe olmaksızın fiziksel şiddet uygulandığı; bazı vakalarda ise yolcuların muayyen prosedürlere (form imzalatmak, parmak izinin alınması) rıza göstermelerini sağlamak ya da rıza göstermeyenleri cezalandırmak amacıyla fiziksel şiddet uygulandığı anlaşılmaktadır. Heyet, İsrail'de alıkonuldukları süre boyunca yolculara İsrail yetkilileri tarafından uygulanan işkence eylemleri ile İşkenceye Karşı Sözleşme'nin 1. maddesinin ve Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7. ve 10. maddelerinin ihlal edildiği düşüncesindedir.

220. İsrail yetkililerinin, işkence olarak görülmesi dahi insanları aşağılamayı amaçlayan, İşkenceye Karşı Sözleşme'nin 16. maddesinde ifade edildiği şekliyle zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele ya da cezalandırma olarak tanımlanabilecek davranışları da mevcuttur. Üst aramalarının, aranan kişinin onurunu koruyacak şekilde, standart prosedürlere göre yapılması gerekirken durum böyle olmamış; aramaların sıklığı, aramaların güvenlik endişelerinden ziyade rencide etmek ve küçük düşürmek için yapıldığı düşüncesini gündeme getirmiştir. Heyet, işlem merkezindeki İsraili kadın görevlilerin bazı kadın yolculara uyguladığı muamelenin kabul edilebilir davranış standartlarının çok altında olduğuna özellikle dikkat çekmek istemektedir.

(c) *Alıkonulan insanların kalabalıkların önünde yürütülmesi*

221. Yolcular ve gemi mürettebatı Aşdod Limanı'na getirildikleri sırada savaş esiri olarak görülemeyecekleri hâlde, görüşülen kişiler, rıhtımda bayrak sallayarak gösteri yapan kalabalıkların önünden sanki zaferle ele geçirilmiş savaş esirleriymiş gibi yürütüldüklerini söylemişlerdir. Hâlbuki, savaş esirlerinin dahi, umumun hakaret ve merakına karşı korunmalarını va'zeden Üçüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 13. maddesi uyarınca bu tür aşağılayıcı bir teşhire tabi tutulmamaları gerekirdi. Geleneksel genel hukuk şartlarına göre sivillerin kişilik onurlarının her türlü saldırıdan korunması gerektiğinden, siviller olarak filodaki yolcular en azından aynı temel korunmaya sahip olmalıydılar. İsrail otoritelerinin bu korumayı sağlayamamış olması, diğer hususların yanı sıra, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 14. maddesinin 2. paragrafında izah edilen suçsuzluk karinesinin açık bir ihlalidir. Ayrıca, şüphelilerin kamusal alanlarda teşhir edilmemesi prensibi de ihlal edilmiştir. Haklarında herhangi bir suçlama olsun ya da olmasın, bütün yolcuların umumun merakından korunması gerekirdi.

(d) *Kişi güvenliği ve insanlık onuru hakkı*

222. İsrail askerî güçleri ve/veya polis memurlarının Ben Gurion Uluslararası Havaalanı'nda yolculara uyguladığı ciddi fiziki şiddet içeren olaylarda, gözetimdeki kişilerin uluslararası insan hakları hukuku ve uluslararası insancıl hukuk prensipleri gereğince sağlanması gereken korunma hakları açık ve kayda değer bir biçimde ihlal edilmiştir. Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 9. maddesi kişi güvenliği hakkını vurgulamakta, 10. maddede ise “özgürlüğünden yoksun bırakılan herkesin, insani muamele görmesi ve doğuştan sahip oldukları insanlık onuruna saygı gösterilmesi garanti altına alınmalıdır” denilmektedir. Havaalanında askerler ve polisler tarafından, zaman zaman da amirlerinin onayıyla gerçekleşen muameleler, işkence olarak da değerlendirilebilir. Heyet şu tespiti rahatlıkla yapabilmektedir: Yolcuların tamamen yetkili mercilerin kontrolü altında olduğu sırada gerçekleşen söz konusu olaylar, bir grup memurun ülkeden ayrılmalarından hemen önce yolcuların “ağzlarını burunlarını dağıtma” son bir zarar verme gayretlerinin bir sonucudur.

223. Alıkonulma ve sınır dışı edilme aşamalarında yaşandığı bildirilen diğer fiziki istismarlar, tacizler ve kötü muameleler, aynı şekilde, kişi güvenliği hakkını ihlal etmiştir.

224. Yasa Uygulayan Görevliler İçin Davranış Kuralları'na göre, yolcularla ilgilenen İsrail askerlerinin ve emniyet güçlerinin tamamının uymak zorunda olduğu bazı temel yükümlülükler mevcuttur. Bu kurallardan biri şöyledir: “Yasa uygulayan görevliler, görevlerini yaparlarken insan şeref ve haysiyetine saygılı olacak, bunları koruyacak ve bütün kişilerin insan haklarına riayet edeceklerdir.” (madde 2). Sonraki kural, sadece kesinlikle gerekli olduğu zaman ve sadece görevin yerine getirilmesini sağlayacak şekilde güç kullanılabileceğidir (madde 3). Bir diğer kural ise, hiç kimseyi hiçbir işkence faaliyetine, sair zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı davranışlara ve cezalandırmaya zorlamamak, kimseyi bu tür davranışlarda bulunmaya teşvik etmemek ve başkasının bu tür davranışlarına izin vermemektir (madde 5). Alıkonulma ve sınır dışı süreçlerinin muayyen safhalarında bir grup İsraili yetkili, bu kuralların hiçbirine riayet etmemiştir.

(e) *Alıkonulanların diğer hakları*

225. İsrail'in filoya katılanları İsrail'de alıkoyması hukuki olsun ya da olmasın, İsrail devletinin, alıkonulan kişilere muayyen hakları tanımasını gerektiren sorumlulukları söz konusudur. Heyet'e sunulmuş bazı veriler, belli durumlarda bu haklara riayet ve hürmet edilmediğini göstermektedir.

226. Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 10. maddesi, hürriyetlerinden mahrum bırakılan herkesin, insani muamele ve insanın doğuştan sahip olduğu insanlık onuruna saygı görme hakkına sahip oldu-

ğunu va'zetmektedir. Bu hüküm, başka prensiplerin yanı sıra Herhangi Bir Biçimde Tutuklanan ya da Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü (1988) ve Yasa Uygulayan Görevliler İçin Davranış Kuralları (1979) tarafından da desteklenmektedir. Gemilerden indirilen yolcularla ilgili işlemleri yürütmek üzere Aşdod'da bir sistem kurulduğu sırada, yolculara karşı düşmanca tavırlar sergileyen ve bunu teşvik eden memurların, gözaltındaki ya da alıkonulmuş kimselere karşı gösterilmesi gereken temel medeni davranış standartlarını ihlal ettiği açıktır.

227. Gemilerden indirilen yolcuların, haklarında yürütülen hukuki süreç ve prosedürlerle ilgili yeterince bilgilenmeleri, temelde lisan zorlukları sebebiyle sağlanamamıştır. İsraili yetkililerin İbranice dışındaki dillerde yazılmış belgeleri dağıtmaya çalışmasına, bazı memurların da İngilizce, Arapça ve Türkçe konuşabiliyor olmasına rağmen, yolcuların çoğunun kendileriyle ilgili olarak ne tür işlemler yapıldığını anlayamadığı aşikârdır. Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 9. maddesinin 2. paragrafı gereğince alıkonulan, gözaltına alınan ya da tutuklanan kimselere gözaltına alınma ya da tutuklanma sebeplerinin açıklanması gerekmektedir. Prensipler Bütünü'nün 14. prensibi tutuklama, gözaltına alma ya da hapse atma işlemini yapan otoritelerin kullandığı dili düzgün şekilde anlayamayan veya konuşamayan bir kişinin, tutuklanması ve gözaltına alınması hakkında kendi anladığı dilde özel bilgi alabilme ve gerekiyorsa tutuklanması sonrasındaki hukuki işlemlerle ilgili olarak bedelsiz olarak hukuki destek ve bir tercüman desteği alma hakkını va'zetmektedir. Heyet, alıkonulan pek çok kimsenin bu haktan mahrum bırakıldığını tespit etmiştir.

228. Bunun da ötesinde, İsraili yetkililerin gözaltındaki bazı kişileri kendi hukuki durumlarıyla -bilhassa imzalamaları istenen sınır dışı belgeleriyle ilgili olarak özellikle yanlış bilgilendirildiklerine dair kanıtlar mevcuttur. Bu konuda gülünç sayılabilecek örneklerden birinde yolculardan biri kendisine sınır dışı evrakını imzalamaması durumunda idam cezasına çarptırılacağına söylendiğini ifade etmiştir. Kendisinin bu tehdidi ciddiye almadığını da eklemiştir. Prensipler Bütünü'nün 21. maddesi, gözaltındaki ya da hapsedilmiş bir kimsenin içinde bulunduğu zorlukların, kişiyi itirafta bulunmaya ya da bir başka şahıs aleyhine ifade vermeye zorlamak için kullanılmayacağını va'zetmektedir.

229. Gözaltındaki pek çok yolcu, hukuki destek ve/veya ülkelerinin İsrail'deki elçiliğinden ya da diplomatik temsilciliğinden konsolosluk hizmeti almak için özellikle talepte bulunmuştur. Her ne kadar bazı yolcular hukuki destek verecek avukatlar ve diplomatik personel tarafından ziyaret edilmişlerse de, pek çoğu bundan mahrum kalmıştır. Prensipler Bütünü'nün 17. prensibine göre;

“Tutulan bir kimse bir avukatın hukuki yardımından yararlanma hakkına sahiptir. Yetkili makam tutulan kimseyi, yakalanma anında bu hakka sahip olduğu konusunda bilgilendirir ve bu hakkı kullanabilmesi için kendisine makul kolaylıklar sağlar.”

16 (2) numaralı prensipte de devamla şöyle denilmektedir:

“Tutulan veya hapsedilen bir kimse yabancı ise, vatandaşı olduğu devletin konsoloslugu veya diplomatik temsilciliği ile eğer kendisi mülteci ise veya bir uluslararası örgütün koruması altında ise, uluslararası hukuka göre, bu konuda bilgi alma hakkına sahip yetkili uluslararası örgüt veya koruması altında bulunduğu uluslararası örgütün temsilcisi ile iletişim kurma hakkına sahip olduğu konusunda kendisine hemen bilgi verilir.”

Bu hükümlere göre, herhangi bir gecikme olmadan her türlü iletişim kurulabilmeli veya buna izin verilmeliydi. Talep ettikleri desteğe ulaşan yolcuların çoğunluğu, alıkonulup destek talebinde bulunduktan birkaç gün sonra buna kavuşabilmişlerdir.

230. 18. prensibe göre; “Tutulan veya hapsedilen bir kimse(nin) avukatı ile iletişim kurma ve avukatına danışma hakkı (vardır) ve (bu) kimseye avukatıyla görüşebilmesi için yeterli zaman ve kolaylıklar sağlanır.” Gözaltındaki kişilerle görüşme imkânı bulabilen İsraili savunma avukatları, İsrail otoritelerinin kendilerine tanıdığı toplam sürenin çok kısıtlı olması sebebiyle gözaltındaki her bir kişiyle birkaç dakikadan daha uzun süre görüşmemiştir.

231. Gözaltına alınan kişilerin tamamı, filoya yapılan müdahaleyi öğrendikten sonra kaygı ve endişeye kapılan aileleriyle ve diğer yakınlarıyla iletişim kurmalarına izin verilmemişinden yakınmıştır. Eşi olaylar sırasında hayatını kaybeden bir kadın yolcunun ailesini arayıp durumdan onları haberdar etmesine bile izin verilmemiş olması takınılan aşırı ve sert tutuma verilebilecek örneklerden bir tanesidir. Hapishanede gözaltındaki bazı kişilere telefona erişim imkânı tanınmış ama bu telefonlar 40’i aşkın ülkeden gelen tutukluların uluslararası telefon aramaları için yeterli olmamıştır. Prensipler Bütünü’nün 16(1) sayılı maddesinde tesis edilen hüküm şöyledir: “Tutulan veya hapsedilen bir kimse, gözaltına alınmasından ve tutulduğu veya hapsedildiği yerden başka bir yere nakledilmesinden hemen sonra gözaltına alınmasını, tutulmasını veya hapsedilmesini ve naklini ve nezarete tutulduğu yeri aile üyelerine veya kendisinin tercih ettiği başka uygun kişilere bildirme veya yetkili makamların bildirmesini isteme hakkına sahiptir.” Bu hükmün uygulanmasında herhangi bir gecikme kabul edilemez.

(f) *Yaralılara gözaltında iken yapılan muameleler*

232. Yolcuların çoğunluğu, üstünkörü de olsa, Kurallar Bütünü’ndeki 24. madde gereğince tıbbi kontrolden geçirilmiştir. Söz konusu maddede şöyle denilmektedir: “Tutulan veya hapsedilen bir kimsenin tutma yerine veya hapishaneye girişi yapıldıktan sonra mümkün olan en kısa sürede, uygun şekilde tıbbi muayenesi yapılır.”

233. Yaralanmış olan bazı yolculara, İsraili memurların saldırısıyla yaralanmış olanlar dâhil olmak üzere, acil tıbbi müdahalede bulunulmadığı durumlar söz konusudur. Davranış Kuralları'nın 6. maddesine göre; "güvenlik güçleri gözetimine almış oldukları kişilerin sağlığıyla ilgili tam bir koruma sağlayacaklar ve ihtiyaç duyulduğu anlarda tıbbi müdahale yapılabilmesini temin için ivedilikle harekete geçeceklerdir."

D. İsrail otoritelerinin eşyalara el koyması ve bunların iadesi

1. Vaziyetin tasviri ve bulgular

234. Heyet, olayların gelişme şekliyle ilgili olarak aşağıdaki tespitlerde bulunmuştur:

(a) İsrail otoritelerinin yolculara ait eşyalara el koyması

235. Heyet'e filoya dâhil olan altı gemideki yolcuların İsrail otoriteleri tarafından el konulan paraları ve eşyalarıyla ilgili değişik bilgiler ulaşımıştır. El konulanlar arasında nakit paralardan başka pasaportlar, kimlik kartları, sürücü belgeleri, cep telefonları, dizüstü bilgisayarlar, MP3 çalar gibi ekipmanlar, fotoğraf makineleri ve kameralar, kredi kartları, belgeler, kitaplar ve giyecekler gibi değişik şahsi eşyalar mevcuttur. Bu el koyma işlemleri değişik safhalarda gerçekleşmekle birlikte, gemilerdeki el koymalar ve Aşdod Limanı'ndaki işlemler sırasında gerçekleşen el koymalar belirgindir. Yolcular henüz gemilerdeyken askerler tarafından yapılan üst aramalarında bazı eşyalara el konulmuş, gemilerdeki bazı eşyalar ise, yolcuların geri dönüp eşyalarını almalarına izin verilmediğinden oralarda kalmıştır. Heyet, pahalı yüzlerce elektronik eşyaya İsrail otoriteleri tarafından el konulduğunu tahmin etmektedir. Pek çok yolcuda, Gazze'de dağıtmak üzere miktarları zaman zaman on binlerce doları bulan nakit bağış paraları bulunmaktadır. İsraililer, bu nakit paralarla ilgili olarak birbiriyle çelişen uygulamalar içinde olmuştur. Bazı yolcular yanlarındaki nakit parayı bütün alıkonulma süreci boyunca beraberlerinde taşıırken bazı yolcuların paralarına el konulmuş, fakat daha sonra iade edilmiştir; bazı yolcuların ise paralarına el konulmuş ve bir daha iade edilmemiştir.

236. Pasaportlarla ilgili olarak ise; çoğu yolcunun pasaportu İsrail'den ayrıldıktan önce kendisine iade edilmiştir. Yolculardan bazıları pasaportlarını daha sonra almış, bazı yolcuların pasaportları ise olayın üzerinden dört ay geçmiş olmasına rağmen hâlâ kendilerine iade edilmemiştir.

237. Heyet'in tespitlerine göre şurası açıktır: İsrail otoriteleri, el koydukları her şeyin düzgün bir şekilde ve hangi yolcuya ait olduğunu kaydetmek ve daha sonra bunları sahiplerine iade etmek için bir sistem oluşturmamıştır. İsrail silahlı kuvvetleri yolcuların gemilerdeki bütün bavullarını açarak çok kapsamlı bir araştırma yapmış, sonrasında ise bu eşyalar ortalıkta çok dağınık bir şekilde bırakılmıştır. Gemide askerler tarafından ayrılarak başka bir

yerde dövülmüş olan bir görgü tanığı, kelepçelenmiş olarak bir dizüstü bilgisayar ve elektronik alet yığınının üzerinde otururken Aşdod'a yaklaşıldıkça cep telefonlarının algıladığı şebekelerin değişmesinden kaynaklanan sesli sinyallerden oluşan "serenadı" dinlemek gibi tuhaf bir tecrübe yaşadığından bahsetmiştir.

238. Bazı eşyalar Türk yetkililere iade edilmiş, bazı yolcular da bavullarını İstanbul'daki adli tıp kurumundan teslim almıştır. Gemiler İsrail tarafından iade edildiğinde, hâlâ gemilerde bulunan bazı bavullar ve sair eşyalar İstanbul'da İHH'ya ait bir depoda toplanmıştır. Ne var ki, eşyalarını almak üzere bu depoya giden yolcular, sadece bazı elbiseler ve boş bavullarla karşılaşmıştır. Heyet'e intikal eden bilgilere göre, bazı İngiliz yolculara ait eşyalar İsrail'deki İngiltere konsolosluğu tarafından posta ile kendilerine gönderilmiş, ancak yolcular bu eşyaların ya tahrip edilmiş olduğunu ya da kendilerine ait olmadığını belirtmiştir.

239. Heyet'e verilen bilgilere göre, İsraili yetkililer tarafından el konulan eşyaların bazıları (dizüstü bilgisayarlar, kredi kartları ve cep telefonları), suistimal ve zimmetlere konu olmuştur. 20 Ağustos 2010 tarihinde İsrail medyasında çıkan haberlere göre, "en azından dört" İsrail askeri, filodaki yolculara ait dizüstü bilgisayarları çalıp satmak suçlamasıyla tutuklanmıştır.⁸⁴ Bundan başka, en azından dört yolcu, kendilerine ait kredi kartları ve cep telefonları gibi şahsi eşyaların daha sonra İsrail'de kullanıldığını ifade etmiştir. Bu konuyla ilgili açık ve özel bir örnek şudur: *Sfendoni* gemisindeki bir gazeteci, gerek Berşeva'daki hapisanede tutulurken gerekse salıverildikten sonra, şahsına ait kredi kartı ile İsrail'de alışveriş yapıldığını belirtmiştir.⁸⁵ Bir başka yolcunun el konulmuş olan kredi kartıyla İsrail'de 1000 ABD dolarından fazla harcama yapılmıştır.⁸⁶

240. İsrail otoriteleri tarafından el konulup iade edilmeyen eşyalar arasında, filodaki yolcular ve profesyonel gazeteciler tarafından kaydedilmiş çok sayıda video ve fotoğraf çekimi kaydı bulunmaktadır. Bunlar arasında *Mavi Marmara*'ya ve diğer gemilere yapılan İsrail müdahale ve saldırısına ait pek çok resim ve video materyali de mevcuttur. İsraili yetkililer, bu materyallerin çok az bir kısmını -onu da kırılmış ya da değiştirilmiş bir hâlde- daha sonra kamu erişimine açmışlarsa da,⁸⁷ bunların büyük çoğunluğu hâlen İsrail yetkililerinin özel kontrolünde bulunmaktadır.

241. Heyet'e göre bu durum, İsrail yetkililerinin 31 Mayıs tarihinde *Mavi Marmara*'da ve filoya ait diğer gemilerde yaşananlara dair delilleri ve ilgili bilgileri karartmaya ya da yok etmeye yönelik kasıtlı bir teşebbüsleri olduğunu göstermektedir.

⁸⁴ <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/idf-soldiers-suspected-of-theft-from-gaza-flotillaship-1.308862>.

⁸⁵ <http://www.haaretz.com/print-edition/news/italian-flotilla-journalist-my-credit-card-was-used-afteridf-confiscated-it-1.295493>.

⁸⁶ <http://www.guardian.co.uk/world/2010/jun/18/gaza-convoy-activists-debit-card-fraud>.

⁸⁷ Mesela üst güverteye inen İsrail askerlerini çekmiştir: <http://www.youtube.com/watch?v=S6Xm8Irz-so>

242. Filoya mensup gemilerde görevleri icabı bulunan pek çok gazeteci, kendilerine ait bilgilere ya da ekipmanlara el konulduğu ve zararlarının tazmin edilmediği gerekçesiyle değişik şikâyetlerde bulunmuştur. Bunun bir örneği, takriben 60 gazeteci adına Avrupa Komisyonu'na gönderilen bir mektuptur. Heyet, *Mavi Marmara*'daki ve diğer gemilerdeki bazı yolcuların el konulan şahsi eşyaları ile ilgili olarak hukuki takipler yapıldığından haberdardır. Heyet, el konulan eşyaların azımsanmayacak değerinde olduğu düşüncesindedir.

(b) *İsrail yetkilileri tarafından el konulan gemiler*

243. İsraili yetkililer, filoya ait altı gemiye hayli uzun bir süre boyunca el koymuştur. Mesela İsrail'in Aşdod Limanı'na çekilmiş olan *Mavi Marmara*, *Defne Y* ve *Gazze I* gemileri, iki aydan uzun bir süre bekletildikten sonra, ancak 7 Ağustos tarihinde Türkiye'nin İskenderun Limanı'na getirilmiştir.

244. *Mavi Marmara* Türkiye'ye harap olmuş bir vaziyette dönmüştür. Gemi kaptanı ve mürettebat, hasar görmüş ekipmanların gemi 31 Mayıs tarihinde İsrail otoritelerince alıkonulduğu tarihte mükemmelen çalışmakta olduğunu teyit etmiştir. Heyet, gemiye ait pek çok ekipmanın tamamen tahrip edilmiş ya da işlemez hâle getirilmiş olduğunu kendi araştırmalarıyla da tespit etmiştir. Tahrip edilmiş olan ekipmanların listesi şöyledir: iki otomatik tanımlama sistemi (AIS) ve radar, iki VHF telsiz hoparlörü, gözetim ekipmanları, VHF telsiz ve VHF DSC takip alıcısı, MF-HF telsiz ve DSC ekipmanı, kontrol panel göstergesi, hız kayıt ekranı, INMARSAT-C uydu ekranı, Raytheon radar, iki mobil GPS sistemi ve yangın alarm kontrol paneli. Tahrip edilmiş ya da bozulmuş olan bu ekipmanlardan başka uydu telefonu, gemi sömürme kayıt bilgisayar ve yedek parçaları, seyir defteri ve bütün kayıtları ile gemi sertifika dosyası gibi bir kısım kalemlerin de kayıp olduğu tespit edilmiştir. Makine dairesinde, kontrol dairesi jeneratörü ve ana kontrol paneli imha, dişli çark paneli ise tahrip edilmiş durumdaydı. Makine dairesinin sintine tanklarında yağlı su ve dalgıç pompaları bulunuyordu, dizel jeneratör yedek parçaları ise deniz suları ve yağ sızıntıları içinde darmadağın hâle getirilmişti. Bunlardan başka, makine kumanda ve kontrol sistemlerinin de tahrip edilmiş olduğu görülmüştür.

2. Mülkiyet ve ifade hürriyeti haklarının ihlaliyle ilgili hukuki analiz

245. Heyet, filo bünyesinde yer alan değişik gemilerdeki yüzlerce yolcuya ait pek çok özel eşyaya İsrail otoritelerince el konulması ve bunların bir kısmının imha edilmesi eylemlerinin, mülkiyet hakkıyla ifade hürriyeti haklarını ihlal ettiği düşüncesindedir.

246. İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 17. maddesine göre, "Herkesin tek başına veya başkalarıyla ortaklaşa mülkiyet hakkı vardır. Hiç kimse keyfi olarak mülkiyetinden yoksun bırakılamaz." Gerek Evrensel Beyanname'ye göre gerekse uluslararası örf âdet hukukuna göre

hiçbir devlet, hiç kimseyi mal varlığından mahrum edemez. Heyet'in bu konudaki değerlendirmesi şu şekildedir: İsrail otoriteleri gemilerdeki yüzlerce yolcunun mülkiyet hakkını ihlal ettiğinden, İsrail devleti mülkiyet hakkına ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmemiştir.

247. Uluslararası insancıl hukukla ilgili olarak Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 97. maddesinde şöyle denilmektedir: "Enternelerin şahsi eşyalarını muhafaza etmelerine müsaade olunacaktır. Üzerlerinde bulunan para... ve kıymetli eşyalar ancak standart usuller çerçevesinde ellerinden alınabilecektir... Enterneler, tahliye veya geri iade edilmeleri söz konusu olduğunda... enterne edilmeleri sırasında kendilerinden alınan bütün eşya ve paralar... da kendilerine iade edilecektir. Enterneye ait bir mal, kanunlar sebebiyle alıkonulacak olursa ilgili kişiye detaylı bir alındı belgesi verilecektir. Enternelerin elinde bulunan aile ve kimlik belgeleri, ancak alındı belgesi mukabilinde kendilerinden alınabilir."

248. Bunlardan başka, Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin tesis etmiş olduğu bir içtihada göre, askerî açıdan bir zaruret olmamak kaydıyla mülkiyetin imhası ya da mülkiyete el koyma, hukuk dışı eylemlerdir.⁸⁸ Filodaki yolcuların mallarına el konulmasını ve bunların iade edilmemesini meşrulaştıracak hiçbir askerî zaruret olmadığı açıktır. Ayrıca Heyet, İsrail hükümeti ile İngiltere'de bulunan bir hukuk firması arasındaki iletişimden de haberdardır. Yolculara ait eşyalara el koymuş olduklarını kabul etmekte olan İsrail hükümeti, herhangi bir askerî zaruret gerekçesi sunmadan bu eşyaların İsrail içinde yürütülecek soruşturmalar için gerekli olduğunu belirtmektedir.

249. Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 19(2) maddesi şu hükmü getirmektedir: "Herkes ifade hürriyeti hakkına sahiptir. Bu hak bir kimsenin ülke hudutlarıyla sınırlanmaksızın sözlü, yazılı veya basılı veya sanatsal ürün şeklinde veya kendi tercih ettiği başka bir iletişim vasıtasıyla her türlü bilgi ve düşüncüyü arama, edinme ve ulaştırma hürriyetini de içerir." Her ne kadar aynı anlaşmanın 19(3) maddesine göre bu hakların kısıtlanmasıyla ilgili belli istisnalar söz konusu ise de bu istisnaların hiçbiri, İsrail otoritelerine, filoya mensup gemilerdeki gazetecilerin ve yolcuların gemilerde iken topladıkları bilgileri serbestçe kullanmalarını ve yaymalarını kısıtlama hakkı getirmemektedir. Özellikle gazetecilerin mesleki araçlarını kullanma hakları vardır. Heyet, İsraili yetkililerin ilgili eylemlerinin filodaki gazetecilerin ve yolcuların ifade hürriyetini ihlal ettiği düşüncesindedir.

⁸⁸ Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi, Savcılık Dario Kordic ve Mario Cerkeç karşı davası kararı, IT-95-14/2-T.

E. Filoya katılan İsrail vatandaşlarının akıbeti

Vaziyetin tasviri ve bulgular

250. Heyet, konuyla ilgili olarak aşağıdaki tespitlerde bulunmuştur:

(a) *İsrail vatandaşlarının gözaltına alınması ve yargılanması*

251. İsrail vatandaşı olan yolcular, Aşdod'a varıldığında diğer yolculardan ayrılmıştır. Sorgulama sonrasında kendilerine gözaltına alındıkları ve İsrail hukukuna göre; bir askeri öldürmeye teşebbüs etmek, silahlarını alıkoymak, bir askerin silahıyla ateş etmek, şiddet örgütlemek ve girilmez askeri bölgeye girmek gibi suçlarla yargılanacakları bilgisi verilmiştir. Farklı bir hapisaneyeye götürülen bu kişiler de diğer yolcular gibi uyku mahrumiyeti ya da avukatlarıyla görüşememe gibi sıkıntılarla karşı karşıya kalmıştır.

252. 1 Haziran 2010 günü, Ashkelon Sulh Ceza Mahkemesi İsrail vatandaşı dört Filistinli hakkında gözaltı kararı vermiştir: Muhammed Zeydan (İsraili Arap Vatandaşlar Yüksek Takip Komitesi Başkanı), İsrail İslami Hareketi* Başkanı Şeyh Raid Salah (Kuzey Şubesi), İsrail İslami Hareketi Başkanı Şeyh Hamad Ebu Daabe (Güney Şubesi) ve *Free Gaza Movement*'tan Lubna Masarwa. 3 Haziran 2010 tarihinde, aynı mahkeme, bu kişileri 8 Haziran'a kadar ev hapsi, 45 gün ülkeden çıkış yasağı ve üçüncü bir kişinin 150.000 şekellik kefaleti gibi belli şartlarla serbest bırakmıştır.

253. Söz konusu dört kişi hakkında bu tarihten sonra başkaca bir işlem yapılmamıştır; ancak dava hâlâ açıktır ve suçlamalar geri çekilmiş değildir.

(b) *Knesset'in seçilmiş bir üyesine yönelik tepkiler*

254. İsrail parlamentosu Knesset'in bir üyesi olan Haneen Zouabi de *Mavi Marmara* yolcularından birisiydi. Zouabi gözaltına alınmamış, fakat çok ayrıntılı bir şekilde sorgulanmıştır.

255. Filoya iştirak etmiş olması sebebiyle Zouabi'nin Knesset üyesi parlamenter olmaktan kaynaklanan üç imtiyazı 7 Haziran 2010 tarihinde Knesset'te yapılan oylamayla kaldırılmıştır: yurt dışı seyahatlerdeki imtiyazları, diplomatik pasaport kullanma imtiyazı ve parlamenter dokunulmazlığının kaldırılması durumunda yargılama giderlerinin ödenmesi imtiyazı. Knesset'te konunun ele alındığı üç oturumda Zouabi'ye karşı ırkçı ve cinsiyetçi sataşmaların yanı sıra fiziki tehditlerde de bulunulmuştur. Bazı parlamenterler Zouabi'nin ceza mahkemesine çıkarılması ve Knesset üyeliğinin düşürülmesi gibi bazı tedbirlerin alınmasını istemiştir. İsrail İçişleri Bakanı, Zouabi'yi vatanı ihanetle suçlayarak Başsavcılık'tan, Zouabi'nin vatandaşlıktan çıkarılması için harekete geçmesini talep etmiştir. Bugüne kadar Zouabi'ye karşı bir dava süreci başlatılmış değildir. Zouabi, Gazze filosuna katılmış olması sebebiyle çok sayıda ölüm tehdidi almıştır.

256. Parlamentolararası Birlik Bünyesindeki Parlamenterlerin İnsan Hakları Komitesi, Temmuz 2010'daki 130. toplantısında gizli bir karar alarak⁸⁹ Zouabi'nin ifade hürriyeti çerçevesinde siyasi konumunu belirtmiş olması sebebiyle cezalandırılmasının kabul edilemez olduğunu vurgulamış ve Knesset'i kararını gözden geçirmeye davet etmiştir.

257. Heyet, hâlen sürmekte olan ülke içi hukuki dava ve prosedürlerle ilgili bir yorum yapmaktan imtina eder. Ancak Heyet, İsrail vatandaşlarına karşı yürütülen bu tür eylemlerin ifade hürriyeti, siyasi katılım hakları ile usulünce ve adil yargılanma hakları gibi İsrail'in uluslararası haklarla ilgili yükümlülüklerini ihlal edebileceğini de not etmektedir.

IV. Hesap verme yükümlülüğü ve hukuki yollara müracaat

258. Heyet, tespiti yapılan olguların bir dizi hukuk ihlaline işaret ettiği düşüncesindedir. Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'ndeki hükümler çerçevesinde, bu ihlallerden zarar gören kimselerin bu zararlarıyla ilgili olarak haklarını aramak üzere gerekli hukuki yollara ve mercilere başvurma ve zararların büyüklüğü ya da vahametiyle orantılı olmak üzere hataların düzeltilmesi talebinde bulunma hakları mevcuttur. İşkence söz konusu olduğunda, mağdurların tıbbi ve psikolojik tedavi masrafları da karşılanmalıdır. Bundan başka, sözleşmenin 9(5) sayılı maddesi tazminat hakkı da getirmektedir. Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'ndeki büyük ihlaller çerçevesinde değerlendirildiğinde, bunlar şahsi cezai sorumluluk da oluşturabilir.

259. İsrail, geçmişte, bir önceki paragrafta işaret edilen sorumluluklarının gereğini yapmış değildir. Ümit edilir ki İsrail otoriteleri bu sefer konuyu uluslararası hukuk ihlalleri, uluslararası insancıl hukuk ihlalleri ve insan hakları hukuku ihlalleri açısından tarafsız ve bağımsız bir şekilde inceleyecek hukuki bir soruşturmayı hemen başlatır ve faillerin yargılanmasını sağlar.

V. Sonuç

260. Filoya yapılan saldırı, İsrail hükümeti ile Filistin Otoritesi ve halkı arasındaki süregelen problemler kapsamında görülmelidir. Görevini yapmakta olduğu sırada, Heyet, her iki tarafın kendi pozisyonlarının haklılığı konusunda kesin inançlara sahip olduklarını görmüştür. Mevcut paradigmada dramatik bir değişiklik yapılmadıkça, benzeri felaketler yeniden yaşanacak gibidir. Hiçbir zaman unutulmamalıdır ki, iktidar ve güç ancak adalet ve hakkaniyetle mümkün olabilir. Barış ve saygı hasımlarına zor kullanarak değil, hak ederek elde edilmelidir. Hakkaniyetle bağdaşmayan bir zaferin kalıcı bir barış getirdiği hiçbir zaman görülmemiştir.

* Ç. n.: Bu hareket, 48 Toprakları İslami Hareketi (*Islamic Movement in Paletsine '48*) olarak da bilinmektedir.

⁸⁹ Dosya No: IL/04-Haneen Zoabi-İsrail.

261. Heyet, 31 Mayıs 2010 günü Gazze’de insani bir kriz olduğu yolunda kesin bir hükme varmıştır. Güvenilir kaynaklardan temin edilen o kadar çok delil vardır ki, aksi bir neticeye varmak mümkün değildir. Bu krizi inkâr etmenin rasyonel bir zemini de yoktur. Dolayısıyla buradan çıkarılacak sonuçlardan biri, Gazze’deki abluka uygulamasının kanunsuz ve hukuk açısından sürdürülemez olduğudur. Bu hüküm, ablukaya hukukilik sağlamaya yönelik iddiaların dayanaklarından bağımsızdır.

262. Bu hükümden çıkarılacak başka sonuçlar da vardır. En başta, İsrail Savunma Kuvvetleri’nin *Mavi Marmara*’ya yapmış olduğu müdahalenin -şartları sebebiyle ve müdahale açık denizlerde yapıldığından- hukuksuz olduğu aşikârdır. Bu müdahale, BM Anlaşması’nın 51. maddesi muvacehesinde dahi meşrulaştırılmaz.

263. İsrail, abluka uygulamasını güvenlik gerekçesiyle meşrulaştırmak istemektedir. Her devlet gibi İsrail devletinin de barış ve güvenlik hakkı vardır. Gazze’den İsrail topraklarına roketler atılması ve ateş açılmasıyla uluslararası hukuk ve uluslararası insancıl hukuk ciddi olarak ihlal edilmektedir. Fakat bu ihlallere karşı Gazze’nin sivil halkının toptan cezalandırılması anlamına gelen eylemler, her halükârda kanunsuzdur.

264. İsrail askerlerinin ve İsraili diğer yetkililerin filo yolcularına davranış biçimleri durumla orantısız olmakla kalmamış, aynı zamanda tamamen gereksiz ve inanılmayacak ölçüde şiddet içermiş, kabul edilemez düzeyde bir gaddarlık sergilenmiştir. Bu tür bir muamele biçiminin güvenlik gerekçesiyle ya da başka bir gerekçeyle meşrulaştırılması veya savunulması mümkün değildir. Bu davranışlar, insan hakları hukukunu ve uluslararası insancıl hukuku ciddi şekilde ihlal etmiştir.

265. Heyet, değişik ihlallerin ve suçların söz konusu olduğunu düşünmektedir. Ancak zaman kısıtlı olduğundan, bu suçların detaylı bir listesini hazırlamak mümkün olmamıştır. Fakat Dördüncü Cenevre Sözleşmesi’nin 147. maddesinde ifade edilmiş olan aşağıdaki suçların soruşturulmasını destekleyen açık deliller mevcuttur:

- Kasten adam öldürmek,
- İşkence ya da insanlık dışı muamele etmek,
- Kasten azap vermek veya beden bütünlüğüne veya insan sağlığına vahim şekilde zarar vermek.

Heyet, İsrail’in uluslararası insan hakları hukuku çerçevesindeki yükümlülüklerinin de değişik şekillerde ihlal edildiği düşüncesindedir. Bunlar:

- Yaşama hakkı (Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, madde 6)
- İşkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele ya da cezalandırma (Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, madde 7; İşkenceye Karşı Sözleşme)
- Kişinin özgürlük ve güvenlik hakkı; keyfi tutuklama ve gözaltılarını yasaklanması (Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, madde 9)

- Gözaltındaki kişilere insani muamele yapılması ve doğuştan sahip olunan insanlık onuruna saygı gösterilmesi hakkı (Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, madde 10)
- İfade hürriyeti (Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, madde 19)

Zarar görmüş olan bütün kişilerin haklarını usulünce aramak için gerekli hukuki yollara ve mercilere müracaat edebilme hakkı temin edilmelidir. Yukarıda belirtilenler Heyet'in vardığı kanaatin sadece bir kısmını yansıtır niteliktedir.

266. Heyet, hukuk dışı yollarla el konulan malların hâlâ İsrail otoritelerinin kontrolünde olmasının devam eden bir başka suç olduğunu hatırlatarak İsrail'e bu malları sahiplerine iade etmesi çağrısında bulunmaktadır.

267. Ciddi suçların faileri maskelidir ve İsrail otoritelerinin yardımı olmadan bulunabilmeleri mümkün değildir. İsrail otoriteleri faillerin teşhis edilmesi teşebbüsleri karşısında her seferinde şiddetli tepki göstermektedir. Heyet, İsrail hükümetinin suçluları yargılama ve tartışmaları sona erdirmek amacıyla bu kişilerin teşhisi hususunda iş birliği yapacağını samimi olarak ümit etmektedir.

268. Heyet, İsrail hükümetinin, geçmişte de kendi askerî personelinin müdahil olduğu olaylarla ilgili olarak iş birliğine yanaşmadığının farkındadır. İsrail Daimi Temsilcisi mevcut durumla ilgili olarak (hükümetinden) izleme talimatı aldığı pozisyonun Heyet üyelerinin şahsi yeterlilikleriyle ilgili olmadığını garanti etmiştir ve Heyet de bunu kabul etmektedir. Ne var ki, insanların İsrail askerlerince öldürüldüğü bir başka durumda, İsrail hükümeti, kendisinin de mensubu olduğu bir yapı bünyesinde kendisinin başlatmadığı bir soruşturmada maalesef yine iş birliğine yanaşmamaktadır.

269. Heyet, İsrail Daimi Temsilciliği'nden bilgi alma taleplerinin cevapsız kalmış olmasından dolayı müteessiftir. İsrail hükümeti, filo olayını araştırmak üzere mütemayiz kişilerden kendi bağımsız soruşturma komitesini kurduğu cevabıyla yetinmiştir. Bu sebeple ve BM Genel Sekreteri'nin aynı konuyu araştırmak üzere benzer yetkilerle başka bir İnceleme Paneli kurulduğunu ilan etmiş olması gerekçesiyle, Heyet'e "bu konuyla ilgili İnsan Hakları Konseyi'nin yeni bir girişiminin hem gereksiz hem de faydasız olacağı" söylenmiştir.

270. Heyet bu görüşle hemfikir değildir ve İsrail Daimi Temsilcisi'ne yaptığı açıklamada söz konusu gerekçe ve izahatı Heyet'e değil, doğrudan İnsan Hakları Konseyi'ne bildirmesi gerektiğini hatırlatmıştır. Yani, işbu Heyet gereksizse, çalışmalarını ertelemesine ve bu görevin başka heyetler tarafından yürütülmesine karar verecek olan İnsan Hakları Konseyi'nin kendisidir. İnsan Hakları Konseyi'nden Heyetimize gelmiş olan herhangi bir yönlendirme yoktur ve Heyetimiz İnsan Hakları Konseyi'nden gelecek böyle bir yönlendirmeye hâliyle olumlu cevap vermek zorundadır.

271. Turkel Komitesi ve BM Genel Sekreteri'nin oluşturduğu yeni İnceleme Paneli çalışmalarını henüz tamamlamamış olduğundan, Heyetimiz, bu iki heyetin görevini "harici olaylardan bağımsız" olarak tamamlamasına engel teşkil edecek türden yorumlanabilecek değerlendirmelerde bulunmaktan kaçınmaktadır. Heyet, tahkikat zanlısının kendi kendisini araştırdığı ya da tahkikat sürecinde önemli bir fonksiyon üstlendiği durumlarda, tahkikatın kıymetinin artmayacağı mülahazasıyla, tahkikat süreçlerinin güvenilirliği üzerinde yoğunlaşmaktadır.

272. Heyet, bu raporun başka yerlerinde kendisini bu işle ilgili olarak görevlendiren kararın şekli itibarıyla talimatları yorumlamayı gerekli görmüştür. Önemli konular ele alınırken herhangi bir ön yargının etkisi altında kalmayan bir yaklaşım sergilenmelidir. Bu açıdan Heyet, herhangi bir kanaat ya da ön yargı olmaksızın görevini ifa etmeye özellikle önem vermiştir. Heyet, ilgili her kesimin bu ihtimamdan emin olduğunu ümit etmektedir.

273. Heyet'in dinlemiş olduğu filoda bulunan gemilerdeki yolcuların tamamı, Heyet üyeleri nezdinde, insaniyetperver (*humanitarian*) ruh sahibi Gazze halkının selametini derin ve sahici bir hassasiyetle önemseyen kişiler oldukları yönünde bir kanaat oluşturmuşlardır. Heyet, ancak ihtilafların çok sürmeden çözülmesi ve bölgeye barış ve esenliğin gelmesi yolundaki ümidini ifade edebilmektedir.

274. Olaylar sırasında dokuz kişi hayatını kaybetmiş ve birçok kişi de ciddi şekilde yaralanmıştır. Heyet'in gözlemlerine göre yalnızca yolcular değil, aynı zamanda yaralanan askerler de derin psikolojik izler bırakan çok travmatik bir tecrübe yaşamıştır. Heyet üyeleri, olaydan etkilenen herkese, ama özellikle de hayatını kaybedenlerin ailelerine karşı hissettikleri yakınlığı ifade etmektedir.

275. Gazze'de içler acısı bir durum olduğu tespitinde Heyet yalnız değildir. Gazze'deki durum "sürdürülemez" olarak tanımlanmıştır. 21. yüzyılda böyle bir durumun müsamaha ve kabul ile karşılanması tamamıyla gayrimümkündür. Birilerinin Gazze halkının yaşam standartlarını kabul edilebilir sınırlar dâhilinde görmesi inanılmaz bir şeydir. Tarafların ve uluslararası toplumun, "gök kubbe altında" her ikisinin de eşit bir yer hakkı olan hem İsrail'in hem de Filistin halkının meşru güvenlik taleplerine cevap verecek bir barış formülü bulması gerekmektedir. **Hâlihazırda, bir tarafın güvenlik hakkı ile diğer tarafın insan onuruna yaraşır bir hayat sürme hakkı arasındaki çatışma neredeyse bir kilitlenmeye varmıştır ve eski düşmanlıklar ancak adalet ve hakkaniyet prensipleri çerçevesinde yumuşatılabilirse çözüm imkânı oluşabilecektir.** Hafızalarda yer etmiş olan eski acıların üzerine bir sünger çekip ileriye bakmak gerekmektedir.

276. Heyet, uluslararası toplumun şu ya da bu sebeple harekete geçmek istemediği insani kriz durumlarına müdahale etmek isteyen insani yardım kuruluşlarının pozisyonunu da dikkate almaktadır. Bu kuruluşlar ekseriya

işgüzar olarak görülmekte, en kötüsü terörist ya da düşman ajamı olarak itham edilmektedir.

277. Bir krizi yumuşatmak için girişilen faaliyetlerle krize sebep olan etkenleri ortadan kaldırmaya yönelik eylemler birbirinden farklı değerlendirilmelidir. Krize sebep olan etkenleri ortadan kaldırmaya yönelik bir eylem siyasi niteliklidir ve dolayısıyla bu eylem türü kendilerini insanîyetperver bir grubun üyeleri olarak tanımlayanlar için uygun değildir. Bu nokta önemlidir; çünkü filodaki yolcuların bir kısmı sadece yardım malzemelerini ulaştırmayı amaçlarken, bazı yolcuların temel amacı insanların dikkatini ablukaya çekerek bir bilinç oluşturmak ve böylelikle ablukanın kaldırılmasının önünü açmaya çalışmaktır. Hayırseverlik (*humanitarianism*) ile insanîyetperver eylemler arasındaki fark açıkça tanımlanabilirse, insani bir krizin çıktığı durumlarda müdahale ve yargılama yetkileri konusunda da müşterek bir zemin oluşabilecektir.

278. Heyet, İsrail devletinin, İsrail askerlerinin hukuk dışı eylemleri yüzünden mağdur olanların zararlarının uygun şekilde ve derhâl tazmini konusunda engel teşkil eden tutumunu sürdürmeyeceğini samimi olarak ümit etmektedir. İsrail hükümetinin acil şekilde harekete geçeceği umulmaktadır. Bu ülke, böylelikle yeni bir yola girip uluslararası alanda hesap vermez ve umursamaz olarak bilinen kötü şöhretini değiştirmeye başlayabilecektir. Böylesi bir gelişme, İsrail'e sahici bir yakınlık duyanların başı dik bir biçimde İsrail'i destekleyebilmelerini de sağlayacaktır.

Ekler

Ek-I

İnsan Hakları Konseyi'nin 14/1 sayılı kararıyla kurulan Uluslararası Vaka İnceleme Heyeti: Gazze filosu olayıyla ilgili Uluslararası Vaka İnceleme Heyeti

Çalışma prensipleri

Arka plan

1. İnsan Hakları Konseyi, 1 Haziran 2010 günü gerçekleşen 14. oturumunda aldığı 14/1 sayılı kararıyla, “insani yardım taşımakta olan filodaki gemilere İsrail tarafından saldırılmasıyla gerçekleşen uluslararası hukuk ihlallerini -uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukuku açılarından- araştıracak uluslararası bir Vaka İnceleme Heyeti” kurulmasına karar vermiştir.

2. Konsey başkanı, söz konusu kararın 9. paragrafı gereğince, 23 Temmuz 2010 tarihinde seçkin üç uzmanı Heyet üyesi olarak belirlemiştir: Hâkim Karl Hudson-Philips (başkan), Sör Desmond de Silva ve Mary Shanthi Dairiam. Heyet, çalışmalarına 9 Ağustos 2010 tarihinde resmî olarak başlamıştır.

3. Söz konusu kararın 9. paragrafı gereğince, Vaka İnceleme Heyeti'nin bulgularını 15. oturumda Konsey'e sunması talep edilmiştir.

Görev ve yetkinin yorumlanması

4. Heyet üyeleri görevleri ve yetkileriyle ilgili olarak şu yorumu yapmıştır: Heyet'in görevi, Gazze filosuna yönelik İsrail müdahalesini çevreleyen şartları tespit ederek bu müdahalede -uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukuku açılarından- uluslararası hukuk ihlalleri olup olmadığını belirlemektir.

5. Heyet üyeleri, bu görevi nasıl yürütecekleri hususunda Konsey'e şu bilgileri vermiştir:

- (a) Heyet, 31 Mayıs 2010 günü uluslararası sularda gerçekleşen olaylarla, aynı zamanda İsrail yetkililerinin filo katılımcılarına karşı operasyon sonrasında ve ülkelerine geri gönderilmeleri sürecinde nasıl davrandıkları hususuna yoğunlaşacaktır.
- (b) Heyet, olayı görmüş olan görgü tanıklarıyla, yetkililerle ve hükümet dışı organizasyonlarla ve gerekirse başkalarıyla görüşmeler yapmak üzere Türkiye'ye, Gazze'ye, İsrail'e ve Ürdün'e ziyaretler düzenleyecektir.
- (c) Eğer gerekli olursa şahitlerle görüşebilmek için başka ülkelere de gidecektir; ve
- (d) Görevini yerine getirmek için gerekli göreceği her türlü teşebbüste bulunacaktır.

Yöntem

6. Heyet üyeleri, kendilerine verilmiş olan tahkikat görevini bağımsız ve tarafsız bir şekilde yürütmek niyetindedir. Dolayısıyla, hangi görüşü temsil ettiğine bakılmaksızın, konuyla ilgili bütün taraflardan bilgi almaya hazırdır.

7. Heyet, bir BM Vaka İnceleme Heyeti'nin faaliyetleriyle ilgili standart işle-yiş kriterlerini şöyle görmektedir:

- (a) BM üyesi bütün ülkeler, araştırma ile ilgili olarak Heyet'le tam bir iş birliği içinde olmalıdır.
- (b) Heyet üyeleri ve Heyet personeli, 1946 tarihli "BM'nin İmtiyaz ve Muafiyetlerine Dair Sözleşme" ile sağlanan imtiyaz ve muafiyetlerden yararlanacaktır.
- (c) Heyet üye ve mensuplarının araştırma ile ilgili bütün bölgelerde hareket hürriyeti olmalıdır.
- (d) Heyet, görevini yapmak için gerekli göreceği bütün yerlere ve kuruluşlara hiçbir engelleme olmaksızın girebilmelidir. Heyet, aynı şekilde, olayın görgü tanıkları olarak ve/veya uzmanlıkları itibarıyla görevini yerine getirmek için görüşmekte fayda mütalaa edeceği herkesle serbestçe bir araya gelebilmelidir. Görüşülecek bu kişilere bütün hükümet memurları ve yerel yöneticiler, askerî yetkililer, cemaat önderleri, sivil örgütler ve diğer kuruluşlar dâhildir.
- (e) Heyet, kendisiyle görüşmek isteyecek bütün kişi ve kuruluşlarla herhangi bir engelleme olmaksızın görüşebilmelidir.
- (f) Heyet, evraklar ve fiziki deliller de dâhil olmak üzere, bütün bilgi kaynaklarına serbestçe ulaşabilmelidir.
- (g) Heyet'in konuyla ilgili olarak temas kuracağı bütün mağdurlara ve şahitlere tam bir korunma sağlanmalıdır. Heyet'in temasları sebebiyle hiç kimse taciz ve tehditlere, yıldırımaya yönelik eylemlere, kötü muamelelere veya misillemeye maruz kalmamalıdır.

8. Olayın görgü tanıklarının sayıca çokluğunu ve zamanın kısıtlı oluşunu göz önünde bulunduran Heyet üyeleri, şahitlerin seçimi ve ifadelerinin alınması için uygun kriterler belirleyecektir.

Sekreteryaya

9. BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, toplam yedi kişiden oluşan bir sekreteryayı Heyet'i desteklemek amacıyla Heyet emrine tahsis etmiştir. Sekreteryaya beş kişilik bir insan hakları uzman grubundan, bir idari memurdan ve bir güvenlik görevlisinden oluşmaktadır. Bunların dışında patoloji, deniz hukuku, uluslararası insancıl hukuk ve askerî hukuk alanlarında değişik bilirkişilerden danışmanlık hizmeti sağlanacak ve Heyet bu açılardan desteklenecektir.

10. Heyet'in merkezi, Cenevre'deki BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği dairesi olacaktır.

Ek II: Yazışmalar*

- a) **Birleşmiş Milletler Vaka İnceleme Heyeti Başkanı Karl T. Hudson-Phillips'in Ekselansları Aaron Leshno Yaar'a hitaben yazmış olduğu 10 Ağustos 2010 tarihli mektup**

Ekselans,

Size, İnsan Hakları Konseyi'nin 1 Haziran 2010 tarihli ve 14/1 sayılı kararıyla oluşturulan BM Vaka İnceleme Heyeti'nin başkanı sıfatıyla yazıyorum. Konsey'in başkanı Ekselansları Sihasak Phuangketkeow'ın 23 Temmuz 2010 tarihli tayin ve tensibleriyle benden başka Sör Desmond de Silva'nın ve Sayın Mary Shanti Dairiam'ın katılımıyla teşekkür eden bu Heyet, Gazze'ye insani yardım taşımakta olan filo yapılan müdahaleyle ilgili olayları araştıracaktır.

Heyet kendisine verilen yetki çerçevesinde hareket edecek, çalışmasını bağımsız ve tarafsız bir şekilde yürütecektir. Tamamen bağımsız bir birim olarak Heyet, hâlihazırda kendi çalışma plan ve prensiplerini belirlemektedir.

Heyet başkanı olarak tahkikatın düzgün bir biçimde yapılabilmesi için konuyla ilgili her türlü bilginin dikkate alınmasının hem gerekli hem de önemli olduğuna inanmaktayım. Aynı çerçevede, Heyet'in İsrail'e ziyaretler yapıp konuyla ilgili İsrail devlet görevlileriyle, İsrail tahkikat ekibinin üyeleriyle ve İsraili askerî yetkililerle görüşebilmesi; ayrıca uygun göreceği resmî evraklara erişiminin sağlanmasının da hem gerekli hem de önemli olduğu inancındayım. Bu açılardan iş birliğinizi takdirle karşılayacağız.

Dolayısıyla, zatialinizi Heyet hakkında bilgilendirmek ve ilgili bütün hususları müzakere etmek için bir buluşma talebinde bulunmaktayım. Görüşme için müsait olduğunuz en yakın zamanı tarafımıza bildirmenizi istirham ediyorum.

Ekselansları, en derin saygılarımı lütfen kabul buyurunuz.

Karl T. Hudson-Phillips
BM Vaka İnceleme Heyeti Başkanı
Ekselansları Aharon Leshno-Yaar
BM Cenevre Ofisi ve Cenevre'deki
uzman kuruluşlar nezdindeki
İsrail Daimi Temsilciliği
Avenue de la Paix 1-3
1202 Geneva
Fax: +41 22 716 05 55

CC: Ekselansları Sihasak Phuangketkeow
İnsan Hakları Konseyi Başkanı

* Yazışmaların birer kopyası aşağıdadır.

Excellency,

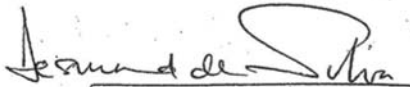
I am writing to you in my capacity as Chair of the United Nations Fact-Finding Mission established pursuant to Resolution 14/1 of the Human Rights Council (HRC), adopted on 1 June 2010. On 23 July 2010, the President of the Council, His Excellency Mr. Sihasak Phuangketkeow, appointed me, together with Sir Desmond de Silva and Ms. Mary Shanthi Dairiam, to investigate the incidents related to the interception of the flotilla of ships carrying humanitarian assistance to Gaza on 31 May.

The Mission will be guided by its mandate, and will conduct its work independently and impartially. As a completely independent body, the Mission is currently determining its own terms of reference and deployment plans.

As a Chair of the Fact-Finding Mission, I believe that in order to investigate the incident, it is necessary and important to take into account all the relevant contextual facts and that the Mission can travel to Israel with the aim to have access to the relevant officials in the Israeli Government, the members of the Israel investigation team, relevant military officials and official documents. I would appreciate your cooperation in this regard.

I would therefore like to request a meeting to brief you about the Mission and discuss all the relevant matters. Please indicate your availability to meet with us at your earliest convenience.

Please accept, Excellency, the assurances of my highest consideration.

pp

Mr. Karl T. Hudson-Phillips
Chair of the United Nations Fact-Finding Mission

His Excellency Mr. Aharon Leshno-Yaar
Permanent Mission of Israel
to the United Nations Office
and specialized institutions in Geneva
Avenue de la Paix 1-3
1202 Geneva
Fax: +41 22 716 05 55

cc: His Excellency Mr. Sihasak Phuangketkeow
President of the Human Rights Council

(b) Ekselansları Aaron Leshno Yaar tarafından İnsan Hakları Konseyi Başkanı Ekselansları Elçi Sihesak Phuangketkeow'a gönderilen 18 Ağustos 2010 tarihli mektup

Ekselans,

31 Mayıs 2010 tarihinde gerçekleşen filo olayını araştırmak üzere, 2 Haziran 2010 tarihli ve A/HRC/RES/14/1 sayılı BM İnsan Hakları Konseyi kararına istinaden oluşturulan Vaka İnceleme Heyeti'nin randevu talebiyle ilgili olarak yazıyorum.

Sözü edilen Heyet'in görev tanımında, olay sırasında uluslararası hukukun "ihlal" edildiği ya da İsrail'in filoya "saldırı" yaptığı gibi ibarelere -konuyla ilgili hiçbir tahkikat yapılmadan- yer verilmesi, ön yargılarla hareket edildiğini açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Ancak bunun da ötesinde, ilgili olayı araştırmak üzere uzmanlardan müteşekkil ve bağımsız bir kamu komisyonu oluşturulduğundan, önerilen Heyet'in gereksizliği ortadadır.

Malumları olduğu üzere, İsrail hükümeti filoya ilgili hususları araştırmak için 14 Haziran 2010 tarihinde uzmanlardan oluşan bağımsız bir kamu komisyonu oluşturmuştur. Komisyona yüksek mahkeme emekli hâkimi Yaakov Turkel başkanlık etmektedir. Hukuki konularda ve denizcilik konularında uzman üyelerin yanı sıra, iki üye de uluslararası gözlemci olarak bulunmaktadır: Nobel barış ödülü almış olan Kuzey İrlandalı Lord William David Trimble ve Kanadalı eski Askerî Başsavcı Kenneth Watkin.

Bu komisyona, bütün kişi ve kuruluşları ifade vermeye çağırma yetkisi verilmiştir. Ayrıca bütün resmî kuruluşların komisyonla tam bir iş birliği içinde bulunma ve komisyonun talep ettiği her türlü bilgi ve belgeyi temin mecburiyetleri söz konusudur.

Hâkim Turkel'in ve ilgili Komite'nin talebiyle 30 Haziran 2010 tarihinde Heyet'in yetkileri daha da genişletilmiş; komisyon, şahitlerin yeminli ifadelerini alma konusunda -1968 tarihli İsrail Soruşturma Kanunu gereğince- daha geniş yetkilerle donatılmıştır.

Bu bağımsız soruşturmaya ilaveten, BM Genel Sekreteri de aynı olayın şartlarını ve bağlamını tahkik ve teşhis etmek ve benzeri olayların gelecekte tekrarlanmaması için tavsiyelerde bulunmak üzere seçkin bir uluslararası İnceleme Paneli oluşturmuştur. Hem İsrail hem de Türkiye İnceleme Paneli'yle iş birliği yapmaktadır.

Olayı soruşturan tamamen bağımsız İsrail komisyonunun ve Genel Sekreter'in oluşturduğu diğer İnceleme Paneli'nin varlığı göz önüne alındığında, İsrail'in, İnsan Hakları Konseyi tarafından oluşturulan ilave bir inisiyatif niçin gereksiz ve faydasız gördüğünün anlaşılacağı ümidindeyim.

Ekselans, en derin saygılarımı lütfen kabul buyurunuz.

Aharon Leshno Yaar

Elçi

Daimi Temsilci

Excellency,

I refer to the appointment of a fact finding mission to investigate the flotilla incident which occurred on May 31, 2010, pursuant to UNHRC resolution A/HRC/RES/14/1 dated 2 June 2010.

Beyond the clearly prejudicial terminology of the mandate, which determines that there were 'violations' of international law and that Israel 'attacked' the flotilla before any fact-finding has even taken place, the proposed mission is clearly superfluous in light of the Independent Public Commission of Experts which has already been established to investigate the issue.

As you may be aware, on June 14, 2010 the Government of Israel established an Independent Public Commission of Experts to the issues arising from the flotilla incident. The Commission is headed by former Supreme Court Justice Yaakov Turkel, and, in addition to legal and naval experts, includes, as international observers, Nobel Peace Prize winner Lord William David Trimble from Northern Ireland, and former Canadian Judge Advocate General Kenneth Watkin.

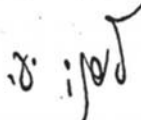
The Commission is authorized to request any individual or organization to testify before it, and every relevant governmental body is required to cooperate fully and to make available to the Commission any information or documents it requires.

At the request of Justice Turkel and the Committee, on June 30, 2010, the authority of the Commission was expanded still further, with additional authority to summon witnesses and take evidence under oath, pursuant to Israel's Commissions of Inquiry law, 1968.

In addition to this independent inquiry, the Secretary General of the United Nations has also established a distinguished international Panel, in order to examine and identify the facts, circumstances and context of the incident, and to consider and recommend ways of avoiding similar incidents in the future. Both Israel and Turkey are cooperating with this Panel.

In light of the fully independent Israeli inquiry into the incident, and the additional layer of review provided by the Secretary-General's own Panel, I trust you will appreciate Israel's position that an additional Human Rights Council initiative in this regard is both unnecessary and unproductive.

Please accept, Excellency, the continued assurances of my highest consideration.

Aharon Leshno Yaar
Ambassador
Permanent Representative

(c) **Karl T. Hudson-Phillips tarafından Ekselansları Aaron Leshno Yaar'a gönderilen 7 Eylül 2010 tarihli mektup**

Ekselans,

İlgi: Gazze filosuyla ilgili İnsan Hakları Konseyi Vaka İnceleme Heyeti

Yukarıda belirtilen Heyet üyelerinin sizinle 18 Ağustos 2010 tarihinde gerçekleştirilmiş olduğu samimi görüşmeyi hatırlatmama müsaade buyurunuz. Söz konusu görüşmede, İnsan Hakları Konseyi tarafından tayin edilen söz konusu Heyet'le, bu Heyet'i "gereksiz ve faydasız" bulmanız sebebiyle iş birliğine girmeyeceğinizi ifade etmişsiniz. Hükümetinizin benimsediği bu tutumla ilgili üzüntülerimi bir daha belirtmem sebebiyle mazur görüleceğimi umuyorum.

Başkanlığını benim üstlendiğim bu Heyet, tahkikatını 27 Eylül 2010 gününe kadar tamamlayabilmek için o tarihten bu yana çalışmalarını hummalı bir şekilde yürütmektedir. Olayları çevreleyen şartların tespiti noktasında dikkate değer bir mesafe alınmıştır. Fakat üzüntüyle belirtmek gerekir ki, hükümetinizin benimsediği pozisyon, Heyeti, tahkikatla ilgili olarak önemli olabilecek bilgilere doğrudan erişim imkânından mahrum bırakmaktadır.

Heyet, hükümetinizin benimsemiş olduğu tutumun sonuçlarını tahmin etmekteydi. Söz konusu toplantımızda hükümet yetkililerinizden talep ettiğimiz bilgileri içeren bir listeyi zatıalınıza takdim ettiğimizi hiç şüphesiz hatırlayacaksınız. Böylesi bir listeyi zatıalınıza takdim ederken, hükümetinizin o tarihte takınmış olduğu açık ve olumsuz tavra rağmen, bir iş birliği imkânının doğabileceği ümidindeydim ve bu ümidimi hâlâ taşımaktayım.

Hükümetinizin bugünkü tavrının Heyet'e olumlu bir cevap vermeye müsaade edebileceğini ümit ederek yukarıda sözü geçen bilgi talebiyle ilgili listenin bir kopyasını zatıalınıza bir daha gönderiyorum.

Ekselans, en derin selam ve saygılarımı kabul buyurunuz.

Karl T. Hudson-Phillips
BM Vaka İnceleme Heyeti Başkanı
Ekselansları Aharon Leshno Yaar
BM Cenevre Ofisi ve Cenevre'deki
uzman kuruluşlar nezdindeki
İsrail Daimi Temsilciliği
Avenue de la Paix 1-3
1202 Geneva
Fax: +41 22 716 05 55

CC: Ekselansları Sihasak Phuangketkeow
İnsan Hakları Konseyi Başkanı

Excellency,

Re Human Rights Council Fact Finding Mission on the Gaza Flotilla Incident

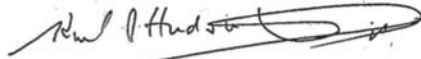
Permit me respectfully to refer to the most cordial meeting which members of the above Mission had with you on the 18th. August 2010. I wish to be pardoned for expressing my continuing regret at the position of your Government at that time not to cooperate with the Mission appointed by the Human Rights Council into the Gaza Flotilla Incident on the ground that such an initiative was 'both unnecessary and unproductive'.

Since our meeting, the Mission, which I have the honour to Chair, has worked assiduously in an attempt to complete its task by the stipulated date of 27th. September 2010. Considerable progress has been made towards ascertaining the factual circumstances surrounding the incident. However, the Mission regrets that the position adopted by your Government will deprive it of direct access to information which may be relevant.

The effect of the position of your Government was anticipated by the Mission. Consequently you will no doubt recall that a list of requests for information from the relevant authorities of your Government was given to you at the meeting under reference. This was in the hope, which I trust was not misplaced, that cooperation would have resulted, notwithstanding the apparently unequivocal position of your Government at that time.

I wish to forward once more, for ease of reference, a copy of the request for information referred to above and to enquire whether the position of your Government now permits you to favour the Mission with a positive response.

Please accept, Your Excellency, continuing assurances of the highest regard and consideration.

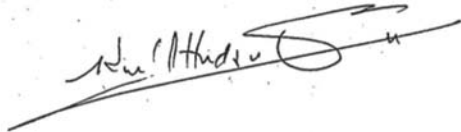
Mr. Karl T. Hudson-Phillips
Chair of the United Nations Fact-Finding Mission

His Excellency Mr. Aharon Leshno-Yaar
Permanent Mission of Israel
to the United Nations Office
and specialized institutions in Geneva
Avenue de la Paix 1-3
1202 Geneva
Fax: +41 22 716 05 55

cc: His Excellency Mr. Sihasak Phuangketkeow
President of the Human Rights Council

1. Delillerin tespiti ve ilgili gözlemler için İsrail ve Gazze'ye yapılacak ziyaretler
2. Söz konusu delil ve tetkikler özellikle şunlardır:
 - (a) Şahitlerle görüşme maksatlı İsrail ziyareti
 - (b) Durumu ilk elden gözleme maksatlı Gazze ziyareti
 - (c) İsraili yetkililerin elinde bulunan fiziki delillerin görülmesi ve tespiti (İsrail askerleri tarafından yolculardan alınan görüntü kayıtları ya da İsrail ordusunun talep veya talimatıyla çekilen görüntü kayıtları dâhil)
 - (d) İsrail yetkililerinin gemilerde ele geçirdiklerini belirttikleri eşyaların görülmesi ve tespiti. (Yolculara ait) kredi kartlarının, görsel-fotoğrafik malzemenin ve cep telefonlarının vb. İsraililer tarafından uygunsuz şekilde kullanıldığı iddialarının incelenmesi
 - (e) İster İsraililerden isterse yolculardan olsun, olaylarda yaralanan ya da ölen kişilerle ilgili tıbbi raporlar, varsa otopsi raporları
 - (f) Yukarıdaki (d) maddesinin bir alternatifi olarak İsraili şahitlerin özellikle aşağıda belirtilen hususlarla ilgili ifadelerinin tasdikli suretleri:
 - (1) İsraili personelin almış olduğu yaralar
 - (2) Kullanılan ateşli silahların tipi ve kalibresi ve atılan kurşunların türü

1. Visits to Israel and Gaza for examination of evidence and any relevant observations
2. Specifically in relation to evidence :
 - (a) Visit Israel to interview witnesses.
 - (b) Visit Gaza to observe situation there first hand
 - (c) View items of physical evidence in the hands of the Israeli authorities including unedited film footage taken by the Israeli Defence Force or on its request or direction.
 - (d) View and examine items alleged seized by Israeli authorities from the passengers on the ships – allegation of improper uses of credit cards and the existence of photographic material and equipment, telephones etc.,
 - (e) Medical reports by Israeli authorities of persons who received attention pre and post mortem in Israel – both Israeli and non-Israeli – including autopsy reports if any
 - (f) As an alternative to (d), duly authenticated copies of statements by Israeli witnesses with particular reference to -
 - (1) injuries suffered by Israeli personnel
 - (2) Nature and calibre of firearms and any projectiles used in the exercise

(d) **Ekselansları Aaron Leshno Yaar tarafından Karl T. Hudson-Phillips'e gönderilen 13 Eylül 2010 tarihli mektup**

Ekselans,

7 Eylül 2010 tarihli mektubunuz ve Vaka İnceleme Heyetinizin çalışmalarını sonlandırmadan -İsrail de dâhil olmak üzere- bütün tarafları dinleme yolundaki samimi ilginiz için teşekkür ederim.

Sizler muhakkak biliyorsunuzdur, 14 Haziran 2010 tarihinde İsrail hükümeti emekli yüksek mahkeme hâkimi Jacob Turkel'in başkanlığında uluslararası gözlemcilerin de katılımıyla bağımsız bir Kamu Komisyonu oluşturmuştur. Bu komisyon geçtiğimiz birkaç ay boyunca yaptığı pek çok oturumda farklı görevlerde bir hayli İsraili yetkilinin ifadelerini almıştır ve buna hâlâ devam etmektedir. Bu oturumlar açık olarak yapılmaktadır ve alınan ifadelerin dokümlerine komisyonun web sitesinden ulaşmak mümkündür -söz konusu sitede alınan ifadelerin İngilizceleri de yer almaktadır. Komisyonun çalışmalarını hızlı bir şekilde yürütüp tamamlaması beklenmektedir.

Bundan başka, BM Genel Sekreteri, 31 Mayıs 2010 olaylarını araştırmak üzere 2 Ağustos 2010 tarihinde bir İnceleme Paneli oluşturduğunu ilan etmiştir. Yoğun görüşme ve istişareler sonunda İsrail, İnceleme Paneli'yle iş birliği yapmayı kabul etmiş; söz konusu iki tur görüşmesini tamamlamıştır. İnceleme Paneli'nin İsrail'de ve Türkiye'de yürütülmekte olan ulusal soruşturma süreçlerinin tamamlanması sonrasında bir sonuca varması beklenmektedir.

Bu iki tahkikat biriminin çalışmaları dikkate alındığında, İsrail, Heyetinizin İnsan Hakları Konseyi'ne itimada layık bir rapor sunabilmek için söz konusu iki birimin çalışmalarını sonlandırmasını beklemesinin daha doğru olacağı düşüncesindedir. Bu iki birimin çalışmaları tamamlandığında Heyetiniz, gerekli bütün bilgileri zaten önünde bulacaktır. 18 Ağustos 2010 tarihli toplantımızda, zatualiniz ve Heyetinizin diğer üyeleri, tahkik edilmekte olan hususlarla ilgili olarak mümkün olduğunca çok ve kapsamlı resme ulaşmak ve -uluslararası tatbikata uygun olarak- tabloyu dengeli bir şekilde yansıtmak istediğinizi ifade etmişsiniz.

Dolayısıyla, Heyetinizin çalışmalarını raporlamak için gerek İsrail'in yürütmekte olduğu ulusal düzeyli soruşturmanın gerekse Genel Sekreter'in organize ettiği uluslararası tahkikatın tamamlanmasını beklemeniz gerekli gözükmektedir. Bu sebeple sizleri, raporunuzun takdimini ertelemeye ve raporu sözü edilen iki bağımsız tahkikat süreci tamamlanıp etki altında kalmadan varacakları tabii sonuçlara ulaşıldıktan sonra takdim etmeye davet ediyorum.

Ekselans, en derin selam ve saygılarımı lütfen kabul buyurunuz.

Aharon Leshno Yaar

Elçi

Daimi Temsilci

Excellency,

Thank you for your letter dated 7 September 2010 and your sincere interest in hearing from all sides, including that of Israel, before concluding the work of your fact-finding mission.

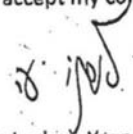
As you are surely aware, on 14 June 2010, the Government of Israel appointed an Independent Public Commission which is headed by retired Supreme Court Justice Jacob Turkel with the participation of international observers. This Commission has held a significant number of hearings in the past few months and continues to gather testimony from a wide range of officials in Israel. These hearings are open and transcripts of the testimony have been made public, including in English via the website of the Commission. The expectation of the Commission is to conclude its work in a speedy manner.

Additionally, on 2 August 2010, the United Nations Secretary General announced the launching of a Panel of Inquiry into the events of 31 May 2010. After extensive consultations and negotiations, Israel agreed to cooperate with this Panel. Two rounds of meetings have already taken place. The expectation of the Panel is to conclude its work soon after the completion of the national processes in Israel and Turkey.

Given the continuing work of these two bodies, Israel believes that your mission would only have the necessary information before it in order to responsibly report to the Human Rights Council following the conclusion of work by those two bodies. During our meeting on 18 August 2010, you and the other members of your mission emphasized your desire for your findings to reflect fairly, and in conforming with international practice, the fullest picture possible regarding the events in question.

Therefore, allowing for the completion of Israel's internal, domestic work together with its cooperation with the Panel established by the Secretary General would seem to be necessary before your mission would be able to report. I urge you to consider deferring the submission of your report in order to allow for those processes to reach their natural conclusions, unfettered by external events.

Please accept my continuing assurances of my highest regard and consideration.

Aharon Leshno-Yaar
Ambassador
Permanent Representative

(e) **Karl T. Hudson-Phillips tarafından Ekselansları Aaron Leshno Yaar'a gönderilen 14 Eylül 2010 tarihli mektup**

Ekselans,

Tarafınıza göndermiş olduğum 7 Eylül 2010 tarihli mektubuma cevaben göndermiş olduğunuz 13 Eylül tarihli mektubunuzu aldığımı bildirmek isterim. Öncelikle hükümetinizin, başkanlığında bulunmaktan şeref duyduğum Heyet'le ilgili tavrındaki belirgin değişiklik sebebiyle teşekkürlerimi belirtmek isterim.

Bu noktada, zatialinizin İnsan Hakları Konseyi Başkanı Ekselansları Elçi Sihasak Phuangketkoew'a göndermiş olduğu 18 Ağustos 2010 tarihli mektubunuzu hatırlatmak istiyorum. Hükümetinizin o tarihteki görüşünü yansıtan söz konusu mektubunuzda Heyet'i yalnızca "fuzuli" değil, aynı zamanda "gereksiz ve faydasız" gördüğünüzü belirtmişsiniz. İlgili mektubunuzda, Heyet'in İnsan Hakları Konseyi'ne (kendi ifadenizle) "itimada layık" bir rapor sunmasından bahsetmiş olmanız, daha önceki görüşünüzde bir değişiklik olduğunu ortaya koymaktadır. Heyet'in, Konsey'e takdim edeceği "itimada layık" raporu tamamlamak için ulusal düzeyde yürütülen soruşturmanın sonucunu beklemesi gerektiği yolundaki notunuza şahsen katılamayacağımı üzümlere belirtmek isterim.

Malumları olduğu üzere, İnsan Hakları Konseyi 2 Haziran 2010 tarihli ve A/HRC/RES/14/1 sayılı kararıyla Vaka İnceleme Heyeti'nin kurulması kararını vermiştir. Heyet, Genel Sekreter'in 2 Ağustos 2010 tarihinde "31 Mayıs filo olaylarını tahkik etmek üzere bir İnceleme Paneli" oluşturduğunu ilan ettiğinden tabii ki haberdardır. Söz konusu İnceleme Paneli'nin görevlerinden biri İsrail ve Türkiye hükümetleri tarafından "ulusal düzeyde yürütülen soruşturmaları anlamak ve değerlendirmektir." Genel Sekreter'in söz konusu Panel'den ulusal düzeyde (İsrail ve Türkiye tarafından) yürütülen soruşturmaları değerlendirme talebinde bulunmasına rağmen, Heyet'ten böyle bir şey talep edilmemiş olması önemsiz değildir. Buradan, İnsan Hakları Konseyi tarafından tayin edilen bağımsız Heyet'in sorgulanmasını gerektirecek bir durum olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Soruşturmanın olaya doğrudan müdahil olmayan taraflarca yürütülmesinin ya da soruşturmanın sonuçlarından herhangi bir menfaati olmayacak taraflarca gerçekleştirilmesinin faydalı olacağı açıktır.

Ekselansları Hâkim Turkel başkanlığındaki komisyona verilmiş olan ifadelerin dökümlerine internet üzerinden ulaşılabilceğini işaret etmenizden dolayı zatialinize müteşekkirim. Heyetimiz de bir süredir bu durumun farkındadır. İfadelerin İngilizcilerinin de yayınlanmış olduğunu çok nazik bir biçimde belirtmenize rağmen, bu imkânın şahitlerle birebir görüşmenin ya da ilgili materyale doğrudan ulaşabilmenin yerine geçmeyeceğine siz de iştirak edeceksinizdir; buna inanıyorum. Ayrıca, Hâkim Turkel başkanlığındaki komisyonun görgü şahitlerinin önemli bir kısmıyla -aleni olsun ya da olmasın- herhangi bir irtibatı yoktur. Bu durum, internetteki gerçekliği doğrulanmamış raporlara ulaşımın telifi edilemeyecek bir kısıtlama oluşturmaktadır.

18 Ağustos 2010 tarihinde tarafınıza iletilmiş olan listede belirtilen doğrudan delillere erişimle ilgili olarak hükümetinize yönelttiğimiz taleplerimizi bir daha tekrarlamak istiyorum. Mavi Marmara'ya yapılan müdahale sırasında yaralanan İsrail Savunma Kuvvetleri mensuplarının tıbbi durumlarıyla ilgili taleplerimizi bilhassa vurgulamak isterim. Hâkim Turkel başkanlığındaki komisyona verildiği söylenen ifadelerin tersine, elimizdeki kanıtlar, gemideki doktorlar tarafından muayene edilen askerlerde herhangi bir ateşli silah yaralanması olmadığını ortaya koymaktadır. Bundan başka, yolcuların elinden alınan ve bugüne kadar iade edilmeyen yüklü miktardaki para ve kapsamlı görüntü kayıtları konusu vardır. Bütün bu konularla ve talep listemizde yer alan diğer hususlarla ilgili bilgiler, Heyet'in tahkikatında yardımcı olacaktır.

Heyet, mektubunuzu ve özellikle Heyet'in raporunun takdimini "diğer iki bağımsız tahkikat süreci(nin) tamamlanıp etki altında kalmadan varacakları doğal sonuçlara ulaşıncaya" kadar ertelemesi yolundaki talebinizi ziyadesiyle ciddiye almıştır. Heyet, kendisine duyulan güvenden memnuniyet duymaktadır; ancak Heyet'in raporunun ertelenmesiyle ilgili talebin Heyet'i tayin eden İnsan Hakları Konseyi'ne yöneltilmesi gerekmektedir.

Ekselansları, en derin saygılarımı lütfen kabul buyurunuz.

Karl T. Hudson-Phillips
BM Tahkikat Heyeti Başkanı
Ekselansları Aharon Leshno-Yaar
BM Cenevre Ofisi ve Cenevre'deki
uzman kuruluşlar nezdindeki
İsrail Daimi Temsilciliği
Avenue de la Paix 1-3
1202 Geneva
Fax: +41 22 716 05 55

CC: Ekselansları Sihasak Phuangketkeow
İnsan Hakları Konseyi Başkanı

Excellency,

I wish to acknowledge receipt of yours of the 13th instant in reply to mine of the 7th September 2010. I wish first of all to place on record my appreciation for the apparent change in the position of your Government in relation to the Mission which I have the honour to Chair.

It is appropriate to refer to your letter dated the 18th August 2010 to the President of the Human Rights Council, H.E. Ambassador Sihasak Phuangketkeow, in which you expressed the view of your government at that time that the Mission was not only "superfluous" but also "both unnecessary and unproductive". The suggestion in your letter under reference that the Mission is now capable of "responsibly" (your term) reporting to the Human Rights Council is a noted departure from the view previously stated. I regret that I personally cannot agree that notice of the results of national investigations is a prerequisite to the mission reporting to the Council in a responsible manner.

As you are aware, on the 2nd June 2010 the Human Rights Council adopted a resolution A/HCR/RES/14/1 which resulted in the appointment of its fact-finding Mission. The Mission is of course aware that on the 2nd August 2010 the Secretary General announced "the setting-up of a Panel of Inquiry (Panel) on the flotilla incident of 31st May". It is the understanding of the Mission that that Panel has been charged with the task of "reviewing and receiving the reports of the national investigations" expected to be carried out by the Governments of Israel and Turkey. It is not without significance to the Mission that the Secretary General considered it expedient to have a panel "review" the reports of national investigations (Israel and Turkey) and not that of the Mission. The inference to be drawn from this would suggest that there was no need to question in any way the work of the independent Mission appointed by the Human Rights Council. There is obviously merit in having investigations conducted by parties not intimately involved in the matter under inquiry or who may have an interest in the outcome of the same.

/..

His Excellency Mr. Aharon Leshno-Yaar
Permanent Mission of Israel
to the United Nations Office
and specialized institutions in Geneva
Avenue de la Paix 1-3
1202 Geneva
Fax: +41 22 716 05 55

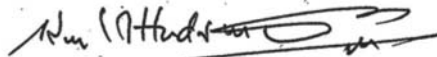
cc: His Excellency Mr. Sihasak Phuangketkeow
President of the Human Rights Council

I am grateful for your drawing my attention to the fact that transcripts of the testimony in the proceedings of the Commission under H.E. Judge Turkel are available on the internet. The Mission has been aware of this for some time. I trust that you will agree that even though, as you so kindly point out, a version in English is being published, this can in no way be a substitute for the specific request made to you for direct access to witnesses and relevant material. It is noted that the Commission under Judge Turkel does not appear to have direct access in public or at all to an important category of eye witnesses. This is a serious limitation which access to unauthenticated reports on the internet cannot remedy.

I wish once more to repeat my request to your Government for relevant direct evidence of the matters set out in the list left with you on the 18th August 2010. In particular, you are referred to the request for information on the medical condition of members of the Israeli Defence Force who were injured during the interception of the Mavi Mamara. According to evidence in our possession, these soldiers were examined by medical doctors on board and none was seen to have gunshot wounds as is being alleged before Judge Turkel. There is also the issue of the large sums of money and extensive film footage seized from passengers at the time and not returned. All these and the other matters requested will assist the Mission in its fact-finding task.

The Mission have given most serious consideration to your letter and specifically the request that the Mission consider deferring the submission of its report to the Council in order to permit "other processes to reach their natural conclusions, unfettered by external events". The Mission is gratified by the apparent confidence shown in its efficacy but would suggest with deference that your request be directed to the Human Rights Council which appointed it.

Please accept, Your Excellency, continuing assurance of the highest regard and consideration.

Mr. Karl T. Hudson-Phillips
Chair of the United Nations Fact-Finding Mission

Ek-III

Filodaki Gemiler

Geminin Adı	Bandrası	Yolcuların sayısı ve uyruğu	Mürettebatın sayısı ve uyruğu	Toplam	Geminin Türü	Organizasyonu Yapan	Geminin Sahibi
Mavi Marmara	Komor Adaları	Toplam 546 yolcu (353 Türk vatandaşı ve 193 diğeri). Challenger II'deki 15 yolcu da daha sonra Mavi Marmara'ya geçmiştir. Cezayir, Avustralya, Bahreyn, Belçika, Bosna-Hersek, Kanada, Mısır, Fransa, Almanya, Kosova ¹ , Kuveyt, Endonezya, İrlanda, İsrail, Ürdün, Lübnan, Makedonya, Malezya, Moritanya, Fas, Yeni Zelanda, Umman, Filistin, Pakistan, Güney Afrika, İspanya, İsveç, Suriye, Türkiye, Birleşik Krallık, ABD, Yemen.	29; Türkiye	575 (589)	Yolcu Gemisi	İHH	İHH
Defne	Kiribati	7; Türkiye	13; Türkiye, Azerbaycan	20	Yük Gemisi	İHH	İHH
Gazze I	Türkiye	13; Türkiye	5; Türkiye	18	Yük Gemisi	İHH	İHH
Eleftheri Mesogios veya Sofia	Yunanistan	Yunanistan, İsveç	Yunanistan	30	Yük Gemisi	Ship to Gaza (Yunanistan); Ship to Gaza; (İsveç)	Eleftheri Mesogios Denizcilik Şirketi
Sfendoni veya Boat 8000	Togo	Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Yunanistan, İsveç, Birleşik Krallık, ABD	Yunanistan	43	Yolcu Gemisi	Ship to Gaza (Yunanistan); Ship to Gaza; (İsveç)	Sfendoh SA
Challenger I	ABD	13; Belçika, Almanya, Hollanda, Polonya, Birleşik Krallık, ABD	4 ; İrlanda ² , Birleşik Krallık	17	Yolcu Gemisi	Free Gaza Movement	Free Gaza Movement (İns. Hakları) Projeleri
Challenger II	ABD	19; Avustralya, Kanada, Almanya, Yunanistan, İrlanda, Malezya, Norveç, Sırbistan, Birleşik Krallık, ABD	1; ABD	20	Yolcu Gemisi ³	Free Gaza Movement	Free Gaza Movement (İns. Hakları) Projeleri
Rachel Corrie	Kamboçya	8; İrlanda, Malezya	11 ⁴ ; Birleşik Krallık, Filipinler, Küba	19	Yük Gemisi	Free Gaza Movement	Free Gaza Movement (İns. Hakları) Projeleri

1 Beyan edilen tabiiyet.

2 Mürettebat dâhil. Aktivistlerden bir kısmı da mürettebat olarak görev almıştır.

3 Arıza sebebiyle yolcular Mavi Marmara'ya nakledildiler.

4 İrlandalı iki yolcu resmi manifestoda mürettebat olarak belirtilmiştir.

İNSANİ
YARDIM VAKFI

THE FOUNDATION FOR
HUMAN RIGHTS AND
FREEDOMS AND
HUMANITARIAN RELIEF

0.212.631 21 21

www.ihh.org.tr

Büyük Karaman Caddesi Taylasan Sokak No: 3 Fatih - İstanbul